

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
2022-YL-107

TÜRKİYE VE FİNLANDİYA EĞİTİM SİSTEMLERİNİN
SOSYAL BİLGİLER YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRILMASI

Eda KÜTÜK
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Adil Adnan ÖZTÜRK

AYDIN- 2022

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı **Yüksek Lisans Programı** öğrencisi **Eda KÜTÜK** tarafından hazırlanan **Sosyal Bilgiler Yönünden Türkiye ve Finlandiya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması** başlıklı tez, **8.7.2022** tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan	Prof. Dr. Sultan BAYSAN	Adnan Menderes Üniversitesi	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Adil Adnan ÖZTÜRK	Adnan Menderes Üniversitesi	
Üye	Prof. Dr. Nevzat GÜMÜŞ	Dokuz Eylül Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu **Yüksek Lisans** tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun tarih sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Savaş DUMAN

Enstitü Müdürü

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç, ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

08 / 07 / 2022

Eda KÜTÜK

ÖZET

TÜRKİYE VE FİNLANDİYA EĞİTİM SİSTEMLERİNİN SOSYAL BİLGİLER YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRILMASI

Eda KÜTÜK

Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Adil Adnan ÖZTÜRK

2022, XII + 111 sayfa

Bu araştırmada, Türkiye ve Finlandiya Sosyal Bilgiler eğitimlerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Bu amaçla ilk olarak Sosyal Bilgiler tanımı ve Türkiye’de Sosyal Bilgiler programının tanımı yapıldı. Finlandiya Sosyal Bilgiler eğitimi incelendikten sonra Türkiye-Finlandiya’da Sosyal Bilgiler eğitimi dersinde hedef, içerik, öğrenme- öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme konularının karşılaştırması yapılmıştır.

İki ülkenin eğitim- öğretim programlarında benzerlikler olduğu kadar farklılıklarında bulunduğu görülmüştür. Benzerlik olarak içerik açısından temalar birbirine benzemektedir. Finlandiya Sosyal Bilgiler öğretim programında Türkiye’deki Sosyal Bilgiler programında olduğu gibi etkin yurttaşlık, toplum içerisinde faydalı ve haklarını bilen bireyler yetiştirme, tasarruf ve israfın önüne geçme, tarımsal faaliyetin önemini kavrama gibi temaların benzer olduğu görülmüştür. Türkiye Sosyal Bilgiler eğitimi konusunda daha fazla ele alınması gereken konular mevcuttur. Aile ile olan ilişkiler, insan ilişkileri, küreselleşme ve küresel değerler; öğrencinin gelişen ve değişen dünyada kendisini tanıması ve çevresindeki insanlarla ile olan iletişimi ile benzerlik ve farklılıklara saygı duyarak kendini geliştirmesi gerekmektedir. Hayvanlara sevgi ve saygı üzerinde durulması gereken ve doğada sadece bizim yaşamadığımızı diğer canlılar için de doğa ve yaşam alanları olduğunu bilmesi ve bu açıdan kavraması önemlidir. Üretim ve tüketim, ekonomi; küresel ısınma, yaşanan doğal afetlerin gıda ürünleri ve ekonomi alanlarında oluşturduğu tahribat ve bunun sonucunda neler yapılabilir düşüncesinin geliştirilmesi gerekmektedir. Tarihsel okuryazarlık, bilim ve teknoloji farkındalığı gibi becerileri, gelişen ve değişen dünyanın ayrılmaz bir parçasıdır. Program içerisinde geliştirilmeye ve bu konular üzerinde çalışılmasının gerekli olduğu ifade edilmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Finlandiya, Karşılaştırmalı Eğitim, Öğretim Programları,
Sosyal Bilgiler, Türkiye.

ABSTRACT

COMPARISON OF TÜRKİYE AND FINLAND EDUCATION SYSTEMS IN SOCIAL STUDIES

Eda KÜTÜK

MSc Thesis at Social Studies Education

Supervisor: Dr. Adil Adnan ÖZTÜRK

2022, XII + 111 pages

In the research, Türkiye and Finland Social Studies education were examined. First, the definition of social studies and social studies education in Türkiye were examined. After examining Finnish social studies education, it is aimed to compare the aims, content, learning teaching process, measurement and evaluation subjects of Turkish and Finnish social studies education.

As a result, some are differences were found as similarities in education programs. Subjects that need to be addressed more in social studies education in Türkiye are, relations with family, globalization and global values, universal thought, love and respect for animals, production and consumption, historical literacy, economy, human relations, science and technology awareness. It is thought that there is a need to develop and work on these issues.

KEY WORDS: Comparative education, Education programs, Finland, Social Studies, Türkiye.

ÖNSÖZ

Günümüzde eğitim kavramı ve içeriği günden güne daha aktif ve farklı seçeneklerle eğitimcilere ve öğrencilere sunulmaktadır. Eğitim programı araştırması ve incelemesi yapılırken özellikle son yıllarda eğitimde öncü olan Finlandiya'yı incelemek Türkiye eğitimi açısından büyük anlam ifade etmektedir. Türkiye ve Finlandiya Sosyal Bilgiler eğitimi hedef, içerik, öğrenme- öğretme süreci, ölçme açılarından karşılaştırılmasının yapılması amaçlanmıştır. Çalışmada, Türkiye Sosyal Bilgiler öğretim programı yönünden programın zenginleştirilmesi ve geliştirilmesi için ne tür çalışmalar yapılması gerektiği de öneri olarak verilmektedir.

Bu tezi hazırlamada desteğini, kararlılığını ve beni teşvik etmekten asla vazgeçmeyen ve her zaman düşünceleriyle bana destek olan kıymetli hocam, danışmanım Sayın Dr. Öğretim Üyesi Adil Adnan ÖZTÜRK'e, hayatta kendisini hep örnek aldığım, hocam olduğu için gurur duyduğum ve çok değer verdiğim Sayın Prof. Dr. Sultan BAYSAN'a, her zaman desteğini hissettiğim ve güler yüzüyle enerji veren Sayın Arş. Görevlisi Lütfi BUDAK'a çok teşekkür ederim.

Eda KÜTÜK

AYDIN,2022

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	4
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. TÜRKİYE-FİNLANDİYA İLİŞKİLERİ	4
1.1.1. Finlandiya Genel Özellikleri.....	4
1.1.2. Finlandiya Kısa Tarihi	5
1.1.3. Türkiye – Finlandiya İlişkileri	7
1.2. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ	9
1.2.2. Türk Milli Eğitim Sisteminin Yapısı	12
1.2.3. Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sistemi	14
1.3. SOSYAL BİLGİLER İÇERİĞİ	19
1.3.1. Sosyal Bilgiler Tanımı	19
1.3.2. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler	19
1.3.3. Sosyal Bilgiler ve İlgili Disiplinler	21
1.3.4. Sosyal Bilgiler Yaklaşımı	23
1.3.5. Dünyada Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi	25
1.4. İlgili Çalışmalar.....	27
2. BÖLÜM.....	31
2. YÖNTEM	31

2.1. Araştırma Modeli	31
2.2. Evren ve Örneklem	31
2.3. Verilerin Toplanması	31
2.4. Verilerin Analizi.....	32
3. BÖLÜM.....	33
3. BULGULAR VE YORUMLAR	33
3.1. Birinci Alt Probleme Dair Bulgular (Finlandiya eğitim ve okul sistemine dair bulgular).....	33
3.1.1. Geçmişten Günümüze Finlandiya Eğitim Sistemi.....	33
3.1.2. Eğitim Yönetimi	42
3.1.3 Okullar ve Öğrenciler	50
3.1.4. Eğitim Sisteminin Kademelendirilmesi.....	62
3.1.5. Öğretmen Eğitimi	65
3.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular (Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programı) ..	68
3.2.1. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	68
3.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular (Finlandiya Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı).....	74
3.3.1. Finlandiya Sosyal Bilgiler Programının Yapısı ve Temel Öğeleri.....	74
3.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular (Finlandiya Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya, Sağlık Eğitimi ve Türkiye Sosyal Bilgiler Program Karşılaştırması).....	88
3.4.1. Amaç Bakımından Karşılaştırma.....	88
3.4.2. İçerik Bakımından Karşılaştırma.....	90
3.4.3. Ölçme ve Değerlendirme Bakımından Karşılaştırma.....	93
4. SONUÇ ve ÖNERİLER	95
5. KAYNAKLAR.....	101
ÖZGEÇMİŞ.....	111

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Finlandiya Haritası	4
Şekil 3.1. Finlandiya Okul İç Mekân.....	51
Şekil 3.2. Finlandiya Okul Binası Dış Cephe.....	52
Şekil 3.3. Finlandiya Okul Binası Dış Cephe.....	52
Şekil 3.4. Finlandiya Sınıf Ortamı.....	53
Şekil 3.5. Finlandiya Sınıf Ortamı.....	54
Şekil 3.6. Finlandiya Okul Bahçesi	54
Şekil 3.7. Finlandiya Okul Bahçesi Bisiklet Park Alanı	55
Şekil 3.8. Finlandiya’da Öğrencilerin Birlikte Eğitim Aldıkları Alan	56
Şekil 3.9. Finlandiya’da Okul İç Mekân Giriş Bölümü.....	56
Şekil 3.10. Finlandiya Ahşap Atölye Eğitim Alanı	58
Şekil 3.11. Finlandiya Okul Yemekhane Bölümü.....	60

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. 2018 Türkiye Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları ve Kazanım Sayıları.....	70
Tablo 3.2. 2018 Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Alanları ve Kazanım Sayıları	73
Tablo 3.3. Finlandiya Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları.....	79
Tablo 3.4. Finlandiya 5-6. Sınıf Tarih Dersi Öğrenme Alanları	82
Tablo 3.5. Finlandiya 7-8-9. Sınıf Tarih Dersi Öğrenme Alanları	83
Tablo 3.6. Finlandiya 7-8-9. Sınıf Coğrafya Dersi Öğrenme Alanları.....	85
Tablo 3.7. Finlandiya 7-8-9. Sınıf Sağlık Eğitimi Öğrenme Alanları	86

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ADG	: Arabuluculuk Dostlar Grubu
AKTS	: Avrupa Kredi Transfer ve Birikim Sistemi
BM	: Birleşmiş Milletler
ETOK/JETCO	: Türkiye Finlandiya Ekonomi ve Ticaret Ortak Komitesi
EURYDIC	E: Avrupa Eğitim Bilgi Ağı
FES	: Finlandiya Eğitim Sistemi
FNBE	: Finlandiya Ulusal Eğitim Kurulu
FPSTA	: Finlandiya İlkokul Öğretmenleri Derneği
FSHS	: Finlandiya Öğrenci Sağlık Hizmeti
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MECF	: Finlandiya Millî Eğitim Bakanlığı
NCSS	: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
SYL	: Finlandiya Öğrenci Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TYÇ	: Türkiye Yeterlilik Çerçevesi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın problem durumu, alt problemleri, önemi, hedefi, sınırlılıkları, varsayımları ve ilgili kavramlar ele alınmaktadır.

Problem Durumu

Küreselleşen dünyada insanlıkta dinamik şekilde ilerlemekte ve gelişmektedir. Türkiye eğitim sistemi de bu süreçte gelişip ilerlemesi için eğitimde son yıllarda öncü olan Finlandiya öğretim programı incelenerek Türkiye eğitim sistemi için katkı sağlayabilecek olması açısından önemli bir örnektir. Türkiye ve Finlandiya eğitim-öğretim sistemi incelenerek, “*Türkiye ve Finlandiya Sosyal Bilgiler eğitim programının benzerlik ve farklılıkları nelerdir?*” yönünden incelenecektir.

Alt Problemler

- Finlandiya eğitim ve okul sisteminin tarihsel gelişimi ve günümüzdeki düzeni nasıldır?
- Türkiye’de Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı nasıldır?
- Finlandiya’da Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı nasıldır?
- Finlandiya Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya, Sağlık Eğitimi ve Türkiye Sosyal Bilgiler eğitim programlarının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme değerlendirme açısından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma; Türkiye ve Finlandiya’da uygulanan Sosyal Bilgiler kapsamındaki öğretim programlarını amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme boyutları açısından incelemek ve bunları karşılaştırmak, benzerlik ve farklılıkları tespit edebilmektir. Türkiye’de uygulanan Sosyal Bilgiler kapsamındaki öğretim programına dair yeni fikirlerin oluşması ve uygulanması da amaç edinilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; 2021-22 eğitim öğretim yılında Türkiye’de uygulanmakta olan ortaokul Sosyal Bilgiler eğitim programı ile Finlandiya’da uygulanmakta olan ilköğretim seviyesinde yer alan Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya ve Sağlık Eğitimi programı ile sınırlıdır.

Varsayımlar

Bu çalışmada, ele alınan derslerin Sosyal Bilgiler kapsamında olduğu varsayımından hareket edilmiştir. Bu dersler arasında Türkiye’de, Sosyal Bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile Finlandiya’da Tarih, Coğrafya ve Sağlık Eğitimi dersleri yer almaktadır.

Tanımlar

Eğitim: Bedensel uyarılar neticesinde, zihinde irade doğrultusunda kişide istendik davranış değiştirme süreci şeklinde ifade edilebilir (Sönmez, 2001). Akyüz’e (2012) göre, eğitim, kişinin zihni, fiziki duygusal ve toplumsal yeteneklerinin en uygun şekilde ya da istenilen bir doğrultuda gerçekleştirilmesi, yetenekler, davranışlar ve bilgiler kazandırılması yoluyla yapılan çalışmaların tümüdür. Hayat boyu sürer. Planlı ya da tesadüfi olabilir. Okul, okuma-yazma, ders araç gereçleri ile bunların dışında aile veya bir çevre içinde, kişisel kişisel yetiştirme vs. yoluyla yapılan öğretme, öğrenme, bilgi aktarma, beceri kazandırma çalışmalarının tümünü kapsayan yapıya da eğitim denir.

Sosyal Bilgiler: Sosyal ve beşerî bilimleri, yurttaşlık becerilerini ilerletmek isteğiyle birleştiren bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler; Antropoloji, Arkeoloji, Ekonomi, Coğrafya, Tarih, Hukuk, Felsefe, Siyaset Bilimi, Psikoloji, Din ve Sosyolojinin yanında Beşerî Bilimler, Matematik ve Doğa Bilimlerinden kendisi için kabul gören içerik üzerinde sistemli ve uyumlu bir çalışma oluşturur. Sosyal Bilgilerin ilk hedefi, mütakabiliyet olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve makul karar alabilme, becerilerini ilerletmede yardımcı olmaktadır (Öztürk ve Deveci, 2016).

Eğitim Programı: Öğrenmenin okulda ya da okul dışında tasarlanmış faaliyetler yoluyla sağlanan yaşantılar düzenidir (Türk Dil Kurumu, 1992).

Karşılaştırma: Şahıs ve objelerin benzer veya ayrı yönlerini incelemek, mukayese (Türk Dil Kurumu, 1992).

Karşılaştırmalı Eğitim: Farklı toplumlarda, ülkelerde, bölgelerde ve tarihi çağlarda işlenen eğitim düzenini bazen bütün olarak bazen de birkaç açıdan mukayese edilen ortak ve farklı açıdan saptanarak bundan eğitim kuram ve uygulamasında, eğitim politikasında, eğitim tasarımı ve reformlarında, uluslararası ilişkilerin yumuşatılmasında ve bir barış ortamı sağlanmasında yararlanılmaya çalışılan bir bilimdir (Ergün, 1985).

1. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Türkiye–Finlandiya İlişkileri

1.1.1. Finlandiya Genel Özellikleri

Finlandiya, toplam olarak 338.145 kilometrekarelik yüzölçümü ile Avrupa'nın en büyük altıncı ülkesidir. Kuzeyden güneye uzunluğu 1160 km, genişliği 540 km'dir. Toplam sınır uzunluğu 3600 km olup en uzun ülke sınırı Rusya iledir. Sahil sınırları yaklaşık olarak 1100 km uzunluğundadır. Kara yüz ölçümünün yaklaşık %70'i ormanlık alandır. Nüfusun %53,5'i toplam yüz ölçümünün sadece %15'ini oluşturmakta güney-batı şehirlerinde yaşamaktadır. Bu alanda oluşan nüfus, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan hızla yapılan sanayileşme ve tarımda makineleşme süreçleri nedeniyle cüz'i olarak gelişmeye ve oluşmaya başlamıştır(www.finland.org.tr). Finlandiya nüfusu, 2019 itibariyle 5.521.236. Kadın nüfusu 2.795.517, erkek nüfusu ise 2.725.719 kişidir (www.ticaret.gov.tr).

Şekil 1.1. Finlandiya Haritası

Şekil 1.1’de Finlandiya’nın coğrafi konumu yer almaktadır. Bir kuzey Avrupa ülkesi olan Finlandiya, doğuda Rusya, kuzeyde Norveç, kuzeybatıda İsveç, Botni Körfezi, güney ve güneybatıda Baltık Denizi vardır. Aynı zamanda Aland Adaları da bu ülkeye dahildir. 60° ve 70° kuzey enlemleri ile 20 ve 32° doğu boylamları arasında yer alır. Ülkede çok sayıda göl (yaklaşık 60.000) bulunmaktadır. Göllerin toplam yüzölçümü yaklaşık olarak 33.522 km²’dir. Salmaa ve Paijanne ülkenin en büyük gölleridir. Irmaklar düzgün akışlı değildir. Birçok yerde çağlayanlarla kesilmiştir. En büyük çağlayanı Imatra çağlayanıdır. Yaz çok kısa, ılık ve nemlidir. Kış mevsimi çok sert ve uzun sürmektedir. Sıcaklık ortalamaları başkent Helsinki’de kış döneminde -8°C, yaz döneminde ise 16,9°C civarındadır. Kar çoğu zaman yerden kalkmaz. Ormanlar ülkenin yaklaşık üçte ikisini kaplamaktadır. Kozalaklar ve kayın ağaçları kuzeyde ve merkezde, iğne yapraklılar ise (çam, akağaç, karaağaç) Finlandiya Körfezinin yakınında görülmektedir. Madenleri bakımından genel bir zenginlik göze çarpmaz. Ülkede en çok bulunan maden bakırdır. Ayrıca sülfür, demir, nikel ve çinko da mevcut olan belli başlı madenlerdir (www.cografya.gen.tr).

Petrov’un (2020) anlatımıyla Finlandiya coğrafyası şu şekildedir: “Avrupa’nın kuzey sınırında olan bu topraklarda iklim sert karasaldır. Sürekli yağan yağmurlar, devamlı sis, bazen bahar mevsiminin bitişinde bile etkisini gösteren dondurucu iklim, ağustosta oluşan soğuk hava. Arazi verimli değildir, zira Finlandiya yüz ölçümünün çoğunlukla çakıl ve kayalık kuru alanlardan ve alçak, çamur düzlüklerle biçimlenmiştir. Tabii kaynaklar neredeyse olmaz, tarımsal faaliyet ve ziraatçılık çok zor koşullarda düzenlenmektedir. Bu ülkenin adı Finlandiya’dır. Burası Finlandiyalıların toprağıdır. Finlandiyalılar büyük bir sevgiyle bağlı oldukları soğuk ülkelerini, Fin dilinde ‘bataklıklar ülkesi’ anlamına gelen ‘Suomi’ adıyla ifade etmektedirler”.

1.1.2. Finlandiya Kısa Tarihi

Fin halkının geçmişinin yaklaşık 10.000 yıl önce tamamlanan Buzul Çağı sonrasında, Ural Dağları ile Volga Nehri arasındaki bölgelerden bugünkü Finlandiya Cumhuriyeti’ni oluşturan bölgeye gelen göçlere dayandığı öne sürülmektedir. Bazı kaynaklarda Fin halkının Batı Avrupa Germen ve Baltık milletlerine yakınlığı olduğunu belirtilmektedir.

Finlandiya, 1155’de İsveç Krallığına dahil edilerek 600 seneyi aşkın süre İsveç himayesinde kalmıştır. İfade edilen zaman boyunca, İsveç ve Rusya, alana hâkim olmak için savaşmaya devam etmişlerdir. 1323’de imzalanan “Pähkinäsaari Barışı’na” göre, güncelliği

devam eden Batı ve Güney Finlandiya'nın İsveç'in, Doğu Finlandiya'nın da Rusya'nın hakimiyetine bırakılması şeklinde anlaşma sağlanmıştır.

Fin toprakları İsveç egemenliği döneminde 1500'lü ve 1600'lü yıllarda yapılan savaşlarla genişlemiştir. Fakat, 1700'lü yıllarda girdiği mücadelede İsveç, hakimiyeti altında tuttuğu toprakları kaybetmiş, Finlandiya'nın hepsi 1809'da Rusya hakimiyetine girmiştir (Sahlberg, 2019).

Finlandiya, öz hukuk düzenini, ilerleyen milli ekonomisini ve askeri bölümlerini himaye etmiştir. 1865'de Finlandiya parası olan Markkayı piyasaya sürmüşlerdir. Parlamenter hükümet rejimi ile kanun egemenliğine dayalı bir hükümet oluşturmuştur. Bu sayede özgür Finlandiya için hayati gelişme sağlanmıştır.

Rusya'da gerçekleşen Ekim Devriminin sonrasında, Finlandiya meclisi 6 Aralık 1917'de bağımsızlığını duyurmuş ve bu hürriyet ilanı, Finlandiya'nın Rusya hakimiyetinden tamamıyla ayrılışı anlamındadır. 2017'de Finlandiya'nın bağımsızlığını sağlamanın 100. yıl dönümünde coşkulu bir şekilde kutlama yapılmıştır. (Sahlberg, 2019).

1918 yılı ilk aylarında Finlandiya elim bir iç mücadeleye tanıklık etmiş; işçi sınıfını destekleyen 'Kızılilar', kentsoyluları ve küçük çiftçilerin oluşumunu ifade eden 'Beyazlar' karşılıklı olarak mücadele etmişlerdir. Savaş, 1918'de Kızıliların mağlubiyetiyle neticelenmiştir. Özgür Finlandiya, kral ve çar oluşumundan ziyade, cumhurbaşkanı altı yılda bir toplum tarafından tercih edilen ve kanunları yine toplumun belirlediği meclis tarafından oluşturulan cumhuriyet idaresini, idare şekli olarak kabul etmiştir. Sınır ülkeleri ve batı milletlerinden de kabul görme oluşumu hızla oluşmuştur. Fransız anayasasını anımsatan Finlandiya anayasası, 17 Temmuz 1919'da onaylanmıştır.

Sovyetler Birliği 30 Kasım 1939'da Finlandiya'ya saldırmış, bu olay da iki ülke mücadelesi olan 'Kış Savaşı'nı başlatmıştır. 2. Dünya Savaşı esnasında Finlandiya, Sovyetler Birliği'ne karşı iki ayrı savaşta mücadele etmiştir. Bunlar, 1939-1940 'Kış Savaşı ve 1941-1944 'Devam Savaşı' isimlerini almıştır (Sahlberg, 2019).

Mücadelenin neticesinde Finlandiya Karelya ve daha başka yerleri kaybetmiş, bu bölgeler Sovyetler Birliği hakimiyetine girmiştir. Bu alanlarda hayatlarını devam ettiren 430.000 Fin, vatanından çıkıp mülteci durumuna gelmiştir. Bu sığınmacı insanlar mücadele bitiminde Finlandiya'ya yeniden konumlandırılmışlardır. Kuzeydeki Laponya yüksek çapta

zarar görmüş ve tekrar bayındır hale gelmesi zaman almıştır. Sovyetler birliği ile imzalanan barış antlaşması ile Sovyetler Birliği'ne ağır savaş tazminatı ödemiştir. Savaş tazminatı olarak, örneğin; trenler, gemiler ve hammadde vermiştir. Malların imalatı için kullanılan parayı borçlar ve yardımlarla karşılamıştır. Savaş tazminatlarının üretimi Finlandiya'yı tarım ülkesinden sanayi ülkesi konumuna getirmiş ve bu sayede köyden kente göç hızlanmıştır.

Savaş, herhangi bir demokratik millet için akla gelebilecek en önemli krizler arasında yer almaktadır. Kısa bir ateşkes süreci haricinde Finlandiya, 1939 Aralık ayından 1945 baharına dek savaş halindeydi. 4 milyondan az yurttaşı olan bu yeni ve hür demokrasi için verilen savaşın bedeli, 90.000 ölü ve 60.000 kalıcı sakatlıktı. Ayrıca, 25.000 kişi dul ve 50.000 çocuk, yetim ve öksüz kalmıştır. Sovyetler Birliği ile barış antlaşması, 19 Eylül 1944'de Moskova'da imzalanmış ancak Finlandiya'dan Alman birliklerini çıkarmaya yönelik askeri harekât 1945 senesinin nisan ayına kadar devam etmiştir. Finlerin kabul ettiği şartlar çok ağırdı (Sahlberg, 2019).

1947 Paris Antlaşması ile, Finlandiya Sovyetler Birliğine savaş tazminatı vermek zorunda kalmış ve bir miktar toprağını kaybetmiştir. Finlandiya'nın kaliteli bir iktisadi idaresi olduğu için bilindik tanınmışlığı, 1. ve 2. Dünya Savaşı dönemindeki zamanda dış ödemelerini yapmasına ve 2. Dünya Savaşı sonrasında Marshall desteği almadan yeniden oluşumuna dayanmaktadır.

Finlandiya, 1948 Paris Anlaşması'yla devam eden Sovyetler Birliği'ne sınır coğrafi statüsünü dikkate alarak batı tipi demokrasi biçimi ile birlikte askeri bîtaraf düşüncesini devam ettirmiştir. Bu Batı tipi yaşam tarzını benimsediğini ve tarafsızlığı seçtiği anlamına gelmektedir.

Finlandiya 1995'te Avrupa Birliği (AB) üyesi olmuştur. Ayrıca, 1999'dan bu yana Avrupa ortak para birimi (Avro) ve 1996'dan bu yana da Schengen bölgesi üyesidir (www.ticaret.gov.tr).

1.1.3. Türkiye – Finlandiya İlişkileri

Türkiye ve Finlandiya, genel hatlarıyla çatışmadan uzak, birbirine benzer politikalar (özellikle 2. Dünya Savaşı sırasında) izleyen ve herhangi bir anlaşmazlık konusu bulunmayan iki devlet olma özelliği taşımaktadır. Türk- Fin diplomatik ilişkileri ilk önce 1918'de imzalanan dostluk antlaşması ile başlamış ve Finlandiya'nın bağımsızlığını tanıyan ilk

devletlerden birisi de Osmanlı Devleti olmuştur.

1. Dünya Savaşı'nın bitiminde Osmanlı Devleti'nin cephelerde aldığı ağır yenilgiler ve ardından Mondros Mütarekesi ile teslim olması fiili olarak tarih sahnesinden çekilmesine sebep olmuştu. TBMM Hükümeti'nin Kurtuluş Savaşı'nı kazanması ardından Lozan Antlaşması'nı imzalayarak bağımsız bir Türkiye Cumhuriyeti'nin ortaya çıkmasıyla Türk – Fin ilişkileri de yeni bir döneme girmişti.

Gazi Mustafa Kemal ve Pehr Evind Svinhufvud (Finlandiya Cumhurbaşkanı) zamanında Türk- Fin ilişkilerinin temelleri atılmış ve Türkiye Cumhuriyeti ile Finlandiya Cumhuriyeti arasında dostluk antlaşması imzalanmıştı (Küçük,2017). Türkiye, 1923'te yeni bir devlet olarak ortaya çıkınca uluslararası alanda ilişkilerini yeniden kurmak ve ilişkileri mütekabiliyet ilkeleri çerçevesinde yeniden düzenlemek için çeşitli dostluk antlaşmaları imzalanmıştı. Her iki cumhuriyet, barışçı politikalarını güçlendirmek için söz konusu antlaşmadan sonra yeni antlaşmalar imzalamış, bu da ikili ilişkiler açısından önemli bir aşama kaydetmişti (Küçük,2017).

2. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine gerek müttefik devletler (başta İngiltere) gerekse mihver devletlerin başını çeken Almanya, Türkiye'yi kendi yanında savaşa dahil etmek için ellerinden gelen çabayı göstermişlerdir. Bu devletlerden ayrı olarak küçük bir devlet olan Finlandiya, Sovyet Rusya ile yaptığı savaşta bir nebze de olsa rahatlamak ve düşmanına zarar vermek için Türkiye'yi Rusya'ya karşı savaşa sokmak istemişti. Muhtemelen bu sebepten dolayı Finlandiya, 1940'da tek taraflı olarak Ankara'daki diplomatik temsilciliğinin seviyesini büyükelçiliğe çıkarmıştı (Küçük, 2017). Türkiye 1946'ya kadar ilişkilerini Stockholm'deki temsilciliği aracılığıyla yürütürken, Finlandiya 1940'da Ankara'da büyükelçilik olarak faaliyetlerini yürütmüştü. Osmanlı'dan itibaren Türkiye ile ilişkilerini devam ettiren Finlandiya'da yaşayan Türkler, Türk- Fin ilişkilerinde de bir köprü görevi görmektedir. Avrupa ülkeleri içinde Finlandiya Türkleri, kendi dil, din ve kültürlerini koruyarak en iyi şekilde entegrasyon sürecini başarıyla yerine getiren bir topluluk olma özelliği taşımaktadır. Fin siyasetçiler, Türkiye'yi Avrupa'nın geleceğinde önemli bir aktör olarak görmektedirler. Nitekim bir Avrupa Birliği (AB) ülkesi olan Finlandiya, Türkiye'nin AB üyeliğinde en fazla destek veren ülkelerden biridir (Küçük, 2017).

Türkiye ve Finlandiya 2010'da Birleşmiş Milletler (BM) sulh oluşumu yönündeki faaliyet ve durumunun devam ettirilmesi amacıyla şekillendirilen “Barış İçin Arabuluculuk”

oluşumuna liderlik yaparak, BM kapsamında bu alanda tek ilgili olan Arabuluculuk Dostları Grubunu (ADG) kurmuşlardır. ADG'nin, 52 ülke ve BM olmak üzere 8 uluslararası/bölgesel yapılanma ile toplamda 60 mensubu vardır. Finlandiya'yla ticaret hacmimiz 2019'da dış satım: 335 milyon Dolar; dış alım: 911 milyon Dolar olmak üzere 1,246 milyar dolardır. Finlandiya'ya dış satımın önemli ürünlerini otomobiller, kara taşıtları için parçalar, karo, küpler vb. eşya, televizyon ile ev tekstil ürünleri şekillendirmektedir. Finlandiya'dan dış alımımızın temel ürünleri ise sodalı ve sülfatlı odun hamuru, kaolin, inorganik madde sıvanmış kağıtlar ve alaşımlı çeliklerden yassı hadde ürünüdür. Türkiye ile Finlandiya “Ekonomi ve Ticaret Ortak Komitesi (ETOK/JETCO)” oluşumuna yönelik duyuru, 4 Şubat 2015'de Ankara'da onaylanmıştır.. 2019'da Türkiye'yi 135.192 Fin turist ziyaret etmiştir (www.mfa.gov.tr).

1.2. Türk Eğitim Sistemi

Akyüz'e (2012) göre, eğitim, kişinin zihni, fiziki duygusal ve toplumsal yeteneklerinin en uygun şekilde ya da istenilen bir doğrultuda gerçekleştirilmesi, yetenekler, davranışlar ve bilgiler kazandırılması yoluyla yapılan çalışmaların tümüdür. Hayat boyu sürer. Planlı ya da tesadüfi olabilir. Okul, okuma-yazma, ders araç gereçleri ile bunların dışında aile veya bir çevre içinde, kişisel kişisel yetiştirme vs. yoluyla yapılan öğretme, öğrenme, bilgi aktarma, beceri kazandırma çalışmalarının tümünü kapsayan yapıya da eğitim denir.

1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Türk Eğitim Teşkilatına Bir Bakış

Türklerde eğitim sistemi Orta Asya'da yaşayan ilk Türk devletlerine kadar dayanmaktadır. Kurulan ilk Türk devletlerinde eğitim uygulamaları toplumsal hayat ile bağdaşmaktadır. Eski Türklerde bilime önem verilmektedir. Alp insan tipinin genel özelliklerinden biri, onun cesur olduğu kadar bilge bir kişi de olmasıdır. Konargöçer yaşam tarzının hâkim olduğu ilk Türk devletlerinde mesleki eğitim çok önemli bir yer tutmaktaydı (Akyüz, 2012). Türklerin İslamiyet'i benimsemeleri ile eğitimde yeni özellikler eklenmiştir. Türk toplumunda ilk kez medrese adıyla planlı ve düzenli örgün eğitim yapılan bir kurum ortaya çıkmıştır. İslam dünyasındaki bilim insanları, düşünürler eğitim konusunda düşünce ve uygulamalar ortaya koymuşlardır. Türklerin yeni dinle eski savaşçı, cihangir, alp tipinin özellikleri yeni din ile harmanlanarak yeni “alp-eren” modelini ortaya çıkarmıştır (Akyüz,2012).

Selçuklulara gelindiğinde devlet adamları eğitime ve bilime çok önem vermişlerdir. Medreseler gelişmiş, ülkenin her tarafına yayılmıştır. “Ahilik” gibi bir yaygın eğitim kurumu kurulmuş ve küçük esnaf, usta, kalfa ve çırakları içine alan, onlara dayanışmaları kadar mesleklerini dürüstlük ve özenle yapmalarını, ayrıca eğitilmelerini amaçlayan bir kurum oluşturulmuştur (Akyüz, 2012).

Osmanlı Devleti dönemine gelindiğinde eğitim işlerinden sorumlu bakanlık olan Maârif-i Umûmiye Nezâreti eğitim alanında yapılan işleri düzenlemekteydi. Bu bakanlık 1857’de kurulmuştur. Maarif-i Umûmiye Nezâreti'nin oluşturulmasında, eğitim yapılanmasının daha kapsamlı ve özenle oluşturulması ve ilerletilmesini de içine alan Islahat Fermanı (1856) ilanı etkilidir. İlan, Meclis-i Vükela (Bakanlar Kurulu) kapsamında "Eğitim Bakanı" (Maarif Nazırı) bulunmasının gereksinimini ifade etmiştir. Türk tarihindeki birinci Maarif Nâzırı (Eğitim Bakanı) Abdurrahman Sami Paşa (1857-1861) ve birinci müsteşar da bilim insanı Hayrullah Efendi’dir (Erdoğan, 1996)

Eğitim yapılanmasına dair birinci şekillenmesi günümüzdeki “Millî Eğitim Temel Kanunu” özelliğinde olan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (Genel Eğitim Tüzüğü)'dir. Bu nizamname ile 1856’da yürürlüğe giren Islahat Fermanı ile birlikte gayrimüslimlerin refah düzeyleri artmıştır. Bunun yanında Müslüman okumuş kesim ile ulema arasında farklılık oluşmuştur. Bu nedenle başkent ve vilayetlerde eğitimi genel anlamıyla düzenleyen Maarif-i Umumiye Nizamnamesi hazırlanmıştır. 1869’da geçerliliği olan kanun ile merkezi oluşumunda Maarif Nazırı’nın liderliğinde, akademik ve idari iki bölüm şeklinde Meclis-i Kebîr-i Maarif (Büyük Eğitim Meclisi) ve vilayet kapsamında bu kurulun kolu ve icra organı olarak, bir maarif müdürünün liderliğinde maarif kurulları oluşturulmuştur (MEB, 2007). 1872’de Meclis-i Kebîr-i Maarif iki bölüm olmaktan ayrılarak tek kurul şeklinde oluşturulmuştur (Kodaman, 1999). Kurtuluş savaşı dönemlerinde iki eğitim bakanlığı vardı: Ankara’da TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) Hükümetinin Maarif Vekâleti, İstanbul’da Osmanlı Hükümetinin Maarif Nezareti (Akyüz, 2012).

Cumhuriyet Dönemi’nde eğitim sisteminin oluşumu ve yönetimin temel çizgileri 3 Mart 1924’te çıkarılan 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile belirlenmiştir (MEB, 2008). “Öğretimin Birleştirilmesi” manasına gelen bu kanun ile Şer’iyye ve Evkaf nezâretleri kapatılmış, medreseler Maarif Vekâletine devredilmiş, eğitim- öğretim ve bilim organları eğitim hareketinin bir merkezden idare edilmesi maksadıyla Eğitim Bakanlığı’na bağlı hale gelmiş, idare ile ilgili bütün oluşumlar bu bakanlığın idaresine sevk edilmiştir (TDV, 2012).

Yasa tasarısını oluşturanlar nedenlerini ifade ederek Tanzimat'tan bu yana süregelen ve birbiriyle uyum sağlayamayan iki ayrı eğitim, bu nedenle iki ayrı fikir ve hissiyatta kişi eğitime probleminin hallolacağını ifade etmiştir (Kenan, 2013).

Türk eğitim kronolojisi bakımından önemli değişimlerin ve gelişmelerin olduğu 1924'teki farklı bir olay, merkezî yapılanmadan mesleki yetiştirme sistemine kadar farklı bölümlerde rapor oluşturmak amacıyla farklı ülkelerden işinde uzman eğitimcilerin Türkiye'ye gelmeleri için teklif gönderilmesidir. Bunlardan en önemlilerinden birisi olan yaşadığı zaman içinde büyük etki uyandıran “Democracy and Education”ın yazarı John Dewey gelmektedir. Cumhuriyet'in ilk zamanlarında eğitimcilerin Türkiye'deki eğitim düzeninin farklı alanlardan gelişimiyle ilgili hazırladığı sonuçlar eğitimciler ve bürokratlar tarafından Türkiye'nin toplumsal, kültürel ve iktisadi yapısına uyum sağlanarak biraz da olsa yaşama aktive edilmiştir (TDV, 2012).

22 Mart 1926'da kabul edilen 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun, Cumhuriyet Dönemi Maarif Vekâleti'nin merkezî teşkilatını oluşturan ve planlayan ilk kanunsal düzenleme olması bakımından önemlidir. Millî Eğitim Bakanlığının örgütlenmesi içerisinde kayda değer bir şekilde ve özelliğe hâkim olan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Talim ve Terbiye Dairesi ismiyle ilk defa bu kanunda ifade edilmiştir (MEB, 2011).

Cumhuriyet'in 10. yılı 1933'de, 2287 Sayılı Maarif Vekâleti ve Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Üniversiteler Maarif Vekâleti'ne devredilerek yenilenme çalışmaları sayıca arttırılmış, mesleki eğitim ve uygulama eğitim Bakanlık merkezî teşkilatında temsil edilmiştir (Türk, 2003).

Türk eğitim yapılanmasının kendine has çalışmalarından biri, 1939'da başlayan tahmini beş yılda bir devam eden ve yaptıkları faaliyetler yasalarla ifade edilen Millî Eğitim Şûrası'dır. Ülkedeki eğitimin işleyişini danışma organı gibi sağlayan şûralarda öğretmenler, bilim insanları, bakanlık mensupları, kamu ve özel kurum, sendika, dernek, vakıf ve sivil toplum kuruluşlarının da içinde bulunduğu çeşitli uzman kadrolarından çok sayıda kişi tahmini bir hafta boyunca eğitim düzenini iletirmek ve kalitesini arttırmak, mühim eğitim problemlerini görüşmek, farklı çözüm yolları ve yeni şemalar oluşturmak maksadıyla toplanmaktadırlar. (TDV, 2012).

1.2.2. Türk Milli Eğitim Sisteminin Yapısı

Günümüzdeki Türk eğitim sistemi, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununa göre oluşturulmuştur (Kalkınma Bakanlığı, 2009). Millî Eğitim Temel Kanunu ile birlikte örgün ve yaygın eğitim ana başlığında ikiye ayrılarak oluşturulmuştur.

Örgün Eğitim

Örgün eğitim; Belli yaş dönemindeki ve aynı düzeydeki kişilere, hedefe uygun oluşturulmuş plan ile, okul kurumu kapsamında sistematik olarak uygulanan eğitimidir. Örgün eğitim; “okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim” kurumları oluşturur.

Okulöncesi eğitim: Tercihe göre mecburi ilköğretim yaşında olmayan, 3-5 yaşındaki çocukların eğitimini oluşturur.

Okul öncesi eğitimin hedefi; Çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal yapılarının olumlu tavır ve tutum oluşmasını, çocukların ilköğretime hazırlanmasını, şartları olumsuz bölgelerde olan çocuklar için paydaş bir tahsil alanı oluşturmasını, Türkçenin doğru, net ve güzel olarak ifade edilmesini hedeflemektedir.

İlköğretim kurumları: Zorunlu ilköğretim dönemini 6-13 yaş çağındaki öğrenciler oluşturur. Bu dönem öğrencinin 5 yaşını tamamladığı senenin eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını tamamlayıp 14 yaşında olduğu senenin öğretim yılı bitiminde sona erer. İlköğretimin hedefi; bütün Türk evlatlarının iyi bir yurttaş olması için, zorunlu başlıca bilgi, yetenek, eylem ve tutum içinde olmasını, ulusal ahlaka uygun olarak yetişmesini, ilgi, kabiliyet ve yetenekleri bakımından hayata ve daha yüksek öğretime dair imkân sağlamaktır. İlköğretim kurumları; dört yıl ve mecburi ilkokullar ile dört yıl mecburi ve çeşitli programlar arasında seçime olanak sağlayan ortaokullar ile imam hatip ortaokullarını kapsamaktadır.

Ortaöğretim: İlköğretime dayalı, en az dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının hepsini oluşturur (www.ogm.meb.gov.tr).

Ortaöğretimin hedef ve sorumlulukları; millî eğitimin hedeflerine ve başlıca normlarına uyumlu olarak,

1. Ortaöğretimde okuyan öğrencilerin genelini kapsayacak şekilde minimum bir ortak kültür alanı eğitimi vermek amacıyla kişi ve ülke problemlerini öğreterek çözüm yolları aramalarını ve bu anlamda ülkeye nasıl destek olunacağını kavramalarını sağlamak,

2. Öğrencileri farklı eğitim alanı ve programı olan okullara yönlendirirken öğrencilerin bilgi, beceri ve yetenekleri doğrultusunda bu alanlara yöneltmek ve bu alanlar yöneltirken sosyal ve toplumsal gereksinimleri de dikkate alması gerekir.

Genel ortaöğretim: İlköğretimle bağlantılı minimum dört yıllık mecburi eğitimle öğrencilere genel kültür kazandırmanın yanında, ilgi, beklenti ve yetenekleri bağlamında yükseköğretime veya geleceğe hazırlayan eğitim öğretim oluşumudur. Mesleki ve teknik ortaöğretim: Yükseköğretime, kariyere veya geleceğe hazırlayan eğitim öğretim oluşumudur.

Özel eğitim ve rehberlik: Kişilerin kendini belli bir yetkinliğe ulaştırmak amacıyla, eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini hâlihazırda etken bir biçimde oluşturmak ve eğitim sistemi dahilinde bireysel ihtiyaçları olan kişilerin tüm gelişim yönelimlerinde aktif ve interaktif eğitim alanları yaratmak maksadıyla Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünce aktif halde sunulan faaliyetlerini kapsamaktadır (www.ogm.meb.gov.tr).

Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, minimum iki yıllık yükseköğrenim veren eğitim kurumlarının hepsini içine almaktadır. Yükseköğretimin hedef ve sorumlulukları, ulusal eğitimin genel gayelerine ve esas maddelerine uygun olarak,

1. Öğrencileri ilgi, kabiliyet ve becerilerini ülkemizin bilim stratejisine ve halkın üst düzeyde ve farklı seviyelerde kişi özelliklerine göre yetiştirmek;

2. Farklı alanlarda bilimsel tahsil verilmesini sağlamak;

3. Ülkemiz ile ilgili sorunlar esas olmak üzere, bilimsel, yöntemsel ve kültürel problemlere çözüm yolu bulmak için bilimleri genişletip detaya inerek ar-ge çalışmaları yapmak;

4. Ülkemizin çeşitli alanda gelişim ve uygarlaşmasıyla alakalı genel sıkıntıları, iktidar ve oluşumlarında desteğiyle öğretim ve araştırma teması hazırlayarak sonuçlarını ülkenin faydasına hizmet etmesini sağlamak;

5. İnceleme sonuçlarını ifade eden, bilim ve tekniğin gelişmesi ve ülkenin kalkınası için her çeşit yayını yapmak hizmetlerinde bulunmaktadır (www.ogm.meb.gov.tr).

Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitime destek amaçlı oluşturulan ve bu eğitim sistemi haricinde oluşturulan etkinliklerin, programların bütününe içine alır. Bu yapılanmanın özel hedefi, millî eğitimin hedeflerine ve başlıca maddelerine uyumlu olarak, örgün eğitim planına dahil edilmemiş veya herhangi bir seviyesinde olan, veyahut bu seviyeden çıkartılmış kişilere örgün eğitime destek amaçlı birlikte veya haricinde;

1. Okuma-yazma dersi vermek, tamamlanmamış eğitim eksiklerini gidermek için devamlı eğitim alanı bulunmasını sağlamak,
2. Bilimsel, teknolojik, iktisadi, toplumsal ve kültürel yeniliklere adapte olabilmelerini sağlayıcı alan oluşturmak,
3. Birlikte yaşama, iş birliği, dayanışma, teşkilatlanma oluşumu ve bu düşünceler eşliğinde tavır ve tutuma dönüştürmek,
4. İktisadının ilerleyişi yöneliminde ve iş bulma stratejisine bağlı olarak meslek sahibi olmalarına imkân oluşturmak,
5. Farklı iş alanlarında çalışanlara, ilerlemeleri maksatlı yeterli bilgi ve yetenekleri ortaya çıkarmaktır.

Açık öğretim ortaokulu: İlkokulu tamamlayan ancak belirli sebeplerle ortaokulu bitiremeyen yurttaşlara açıktan öğretim modeli ile ortaokulu bitirme imkânı oluşturur.

Açık öğretim lisesi: Bire bir eğitim olan örgün eğitim kurumlarını bitirememiş, örgün eğitim yaşı geçmiş ve lisede okurken açık öğretim kurumuna yönelen öğrenciler için oluşturulmuştur. Açık öğretim lisesinde ders geçme ve kredi sistemi ile öğretim yapılmaktadır (www.ogm.meb.gov.tr).

1.2.3. Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sistemi

Türkiye’de, öğretmen yetiştirme uygulamasının geçmişi araştırıldığında dikkat edilen birinci yapılanma, 1848’de rüştiyelere öğretmen yetiştirmek için “Darülmuallimin” ifadesiyle

ve ismiyle birinci öğretmen kurumunun oluşturulmasıdır. Bu yıl ele alındığında öğretmen yetiştirme uygulamasının 150 yıllık bir tarihi vardır (Aydın, 1998). 1850’de, bu okulun yöneticisi olan Ahmet Cevdet Efendi’nin liderliğinde 1851’de yürürlüğe giren hukuki ve eğitimsel yapılanmalar için, Darülmuallimin’e öğrenciler belli bir sınava tabi tutularak girmeye hak kazanmışlardır. Adayların, Arapçayı ifade edip Türkçeye tercüme edecek şekilde yeterli donanıma hâkim olmaları, ayrıca olumsuz yaklaşım ve tavırlarının olmaması şartlarının olması gerekmektedir (Akyüz, 2001).

Osmanlı Devleti zamanında modern olmayan eğitim kurumlarıyla yaşanan ikiliğe karşın, öğretmen eğitim kurumları Cumhuriyet Dönemi süresince daha karmaşık bir oluşum göstermiştir. Darülmuallimin okullarının adı ilk olarak Muallim Mektebi, sonrasında da Öğretmen Okulu’na dönüşmüştür. Yeni Türk devletinin yaptığı eğitim ve kültür inkılabını ülkeye nakledecek öğretmenlerin eğitim programı 1940’a kadar öğretmen okulları ve İlköğretmen okullarıyla devam etmiştir. İlköğretmen okullarıyla birlikte, 17 Nisan 1940’da “Köy Enstitüleri” oluşturulmuştur.

Köylerde eğitim verecek olan öğretmenlerin yapılandırılmasının amaçlandığı bu kurumun yanında, ortaöğretim seviyesinde öğretmen gereksinimini gidermek gayesiyle 1926’dan başlayarak ilk olarak Konya olmak üzere Ankara, İzmir, İstanbul gibi vilayetlerde isimleri daha sonra “Eğitim Enstitüsü” olarak yer alacak olan “Muallim Mektepleri” kurulmuştur. Bu öğretmenler geleneksel öğretmen kurumlarında eğitim alan öğretmenlerin tam tersi olarak görev yapmaktaydılar. Taşrada görev yapacaklarının şuuru ve göreviyle yetiştirildiklerinden istekli ve fedakârca köy öğretmenliği yapmaktaydılar. Görev yaptıkları köylerde, orada yaşayanlarla iş birliği ile hem görev yapacakları yapıların hem de ekipmanların oluşturulmasında katkı sağladılar. Ayrıca orada yaşayan halka eğitim vermek için görev yapan köy öğretmenleri, bir köyü her şekilde değiştirebilecek, geliştirebilecek biçimde kabiliyetli olarak yetiştiriliyorlardı. Bu öğretmenlerin sorumlulukları, okulda öğrencilere eğitim vermenin yanında ek olarak modern tarım şekillerini köylülere anlatmak, okuma-yazma seferberliği için çalışma yapmak, bahçe ve tarla gibi tarım arazileri oluşturmaktı. Bu öğretmenler iş birliği içerisinde yol çalışmaları da yapmaktaydı (Akdemir, 2013).

Öğretmen sayısının azlığı cumhuriyetin ilk dönemlerinde küçük yerlerde ve bilhassa ilkokul seviyesinde yaşanırken, 1950’den 1970’lere doğru ortaokul ve liselerde etkisini daha da hissettirmeye başlamıştır (Özoğlu, 2010). Artarak devam eden öğretmen sayısının azlığını

gidermek için bilhassa özellikle kısa zamanda öğretmen yetiştirme sistemini oluşturan değişik teknikler denenmiştir. Bu tekniklere aşağıda kısaca değinilmiştir:

1. Yedek subay öğretmenler: Lise mezunu olanlar, öğretmenlik için yapılan kurs ve faaliyetlere yönelim sağlayarak bu kurslar sonucunda vatani görevlerini yaptıkları köylerde öğretmen olarak çalışmaya başlamıştır. 1960'ta oluşan bu sistemle, 1963'te oluşturulan kanunla bu öğretmenlerden dileyenler bundan sonraki meslek hayatlarını öğretmen olarak devam ettirme desteği verilmiştir (Özoğlu, 2010).

2. Mektupla öğretmen yetiştirme: Üniversite dönemi yaşanan yoğunluğun önüne geçmek, öğretmen talebini karşılamak için alternatif olan bu uygulama 1974-1975'te uygulamaya konulmuştur. 1974'te açılan mektupla yükseköğretim merkezi aracılığıyla bilhassa yaz döneminde birkaç haftalık gibi kısa bir zamanla öğretmen talebini karşılamak için öğretmenler yetiştirilmiştir (Akyüz, 2001).

3. Hızlandırılmış programla öğretmen yetiştirme: İki yıllık eğitim enstitülerinde bilhassa 1975-1980 döneminin siyasal ve ideolojik kargaşasından dolayı eğitime bir müddet ara verilmiştir. Bu dönemde eğitimi bitirenler 1979-1980'de hızlandırılmış eğitimle öğretmen olarak meslek hayatlarına başlamışlardır (Özoğlu, 2010).

1982'deki dönüşümle öğretmen yetiştirme sistemi Millî Eğitim Bakanlığı'ndan ayrılarak, yükseköğretim kurumuna yönlendirilmiştir. Bu zaman zarfında, eğitim fakülteleri, eğitim sisteminin gereksiniminin şart olduğu nitelikli öğretmenleri eğitmek ve meslek hayatlarına destekte bulunmak için kayda değer katkılarda bulunmuştur. (Battal, 2013).

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), 1996 başında ülkemizin gereksinim hissettiği öğretmenleri meslek hayatına hazırlamak için eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme planlarını gözden geçirerek fakültelerdeki lisans ve lisansüstü seviyelerde oluşturulan sistemde birtakım değişimler oluşturulmuştur. Bu değişimlerin esas nedenlerini detaylı şekilde ifade eden bir belge ayrıca oluşturulmuş ve farklı seviyelerde görüşülmesinin ardından değişiklikler yapılmıştır (YÖK, 1998).

Yeni programlarda derslerin yarıyıllara göre şekillenmesinde önemli bir denge oluşturulmuştur. Yalnızca son yarıyılta öğrencilerin ders ağırlığı bir nebze de olsa azaltılma gayreti gösterilmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin artan uygulama zamanları ve sınıf içi öğretmenlik uygulamasının da oluşturduğu ağırlık ile daha aktif ve adapte olmuş şekilde bu

durumdan olumsuz etkilenmeyecekleri düşünülmüştür. Ayrıca dördüncü sınıfın son yarıyılı öğrencilikten öğretmenliğe geçiş süreci olduğundan dolayı, bu yarıyılıda öğretmen adaylarının yaşadıkları ortam ve okul hayatı bitiminde yaşamı öğrenmeleri için zaman ve imkân oluşturmaları önemlidir. Böylece son yıllarda oluşturulan uygulamaların daha aktif ve faydalı olacağı düşünülmektedir (YÖK, 1998).

Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri

Öğretmenlik insanlarla ilişkiler ve iletişim açısından, diğer iş alanlarından ayrı olarak çok sayıda insan ile ilişkide ve iletişim içinde olan iş grubudur. Öğretmenlik, yalnızca okul ve sınıftan ibaret değildir; aynı zamanda hayatın her alanında insanlarla iletişim gerektiren bir iş grubudur. Öğretmen aynı zamanda kasaba ya da köy gibi küçük yaşam alanı olan yerlerde çalışıyorsa o yöre halkı için “köyün en önde gelen, en önemli” ferdidir. O bölge için öğretmen “her şeyi bilendir”. Ayrıca öğretmen mezra, köy, kasaba ve şehir farkı olmaksızın görev yeri neresi olursa olsun öğretmenlerin en fazla iletişimde oldukları kişiler şüphesiz öğrencilerdir. Öğretmenlerin öğrenciler ile beraberlikleri ve ilişkileri, okul hayatında ve devamında senelerce devam edebilmektedir (Çelikten vd., 2005).

Öğretmen Yeterlikleri ile ilgili ülkemizde Milli Eğitim Genel Proje Kapsamında YÖK-MEB, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı tarafından Avrupa Birliği üye ülkeleri ile uyumlu olacak şekilde, ulusal ve uluslararası uzmanlar, akademisyenler, öğretmenler ve çok sayıda katılımcının bulunduğu çalıştaylar, pilot uygulamalar ve paydaş görüşleri neticesinde;

- a) Kişisel ve mesleki değerler- mesleki gelişim
- b) Öğrenciyi tanıma
- c) Öğrenme ve öğretme süreci
- d) Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme
- e) Okul, aile ve toplum ilişkileri
- f) Program ve içerik bilgisi

olmak üzere 6 ana yeterlik alanı, bu yeterliliklere ilişkin 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesinden oluşan “Öğretmen Genel Yeterlikleri” belirtilmiştir (oygm.meb.gov.tr).

Çelikten (2005)'e göre, iyi bir öğretmende bulunması gereken özellikler aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

1) Öğrencilere karşı açık görüşlü ve tarafsız olma: Öğretmen ilk olarak net ve geleceğe yönelik olmalı, öğrencilerin tavır ve gayretlerini incelerken objektif olmalıdır. Ayrıca öğretmen, yapılacak değerlendirmede elinden geldiği kadar sübjektif tutum ve düşünce altında olmamalı, sınıftaki tüm öğrencilere karşı eşit mesafede olmalıdır.

2) Öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarını önemseme: Müfredat programında öğretmenin dikkat etmesi gerekenler ifade edilmiş olsa da öğretmen ders planlarından da çok uzak olmadan öğrencilerin neye gereksinimi olduğunu ve yaş seviyesine göre nelere ilgi duyabileceğini araştırmalıdır.

3) Eğitimle alakalı problemleri bilimsel metotlarla araştırabilme: Öğretmen, eğitim sisteminin ve bununla bağlantılı olarak da sınıfta devamlı sorunlara denk geleceğini bilir ve oluşan sorunları bilimsel bir metotla çıkar yol üretir. Örneğin; sınıftaki öğrenciler arasındaki farklılıkları tespit eder. Okuma yazma anlama açısından farklılığı gördüğü öğrenci için çözüm yolları arar ve öğrenciye yönelik olarak çalışmalarına devam eder.

4) Eğitimde kişisel ayrımları gözetme: Etken ve aktif bir öğretmen sınıfındaki öğrencilerin bireysel kabiliyetleri olduğunu, asıl önemli olanın öğrencilerdeki bu kabiliyetleri ortaya çıkarmak amacıyla dışa vurumunu sağlamak ve öğrencileri kabiliyetleri bağlamında yönlendirmek olduğunu bilir.

5) Yenilik ve gelişmelere açık, dinamik olma: Günümüzdeki değişimlerden en çok ve hızlı etkilenecek kurum muhakkak ki okuldur. Öğretmen ortaya çıkan değişikliğe karşı hiçbir zaman ilgisiz kalmaz. Öğretmen okumalı, kurslara gitmeli, bilmediği konuları sormalı araştırmacı olmalı, durağan değil dinamik yapıya sahip olmalıdır.

6) Toplumsal alandaki değişimleri yorumlayıp analiz etme: İdeal ya da aktif bir öğretmen topluma karşı yükümlülükleri vardır. Hizmet alanı kapsamında oluşacak değişimleri yakın bir şekilde gözlemleyerek, bu değişimleri insanların da rahat anlayacağı biçimde yorumlamalıdır.

7) Eğitim alanındaki teknolojileri yakından izleme: Günümüzdeki eğitim sistemi geleneksel olmaktan çıkıp daha çok teknolojiye dayalı bir şekilde yapılmaktadır. Eğitim sistemlerinin daha çok insana aktarılması için bu bilim ve teknolojiden yararlanmak son derece önemlidir. Bu alanlardaki imkanlardan faydalanmak gayesiyle öğrenme- öğretme ortamını daha etkili biçimde kullanmak, eğitimin standartını geliştirmek eğitim hizmetleri, öğretmen, bilgisayar, internet, tepegöz, projeksiyon makinesi, opak projektör (episkop), data Show, sınıf ortamında faydalanabileceği farklı eğitim teknolojileri anlamında kendini durmadan yenilemeli ve geliştirmelidir (Çelikten vd., 2005).

1.3. Sosyal Bilgiler İçeriği

1.3.1. Sosyal Bilgiler Tanımı

Sosyal Bilgiler kavramı ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1916'da sosyal olayları analiz eden bir ders olarak kullanılmıştır. ABD'de, Sosyal Bilgiler disipliniyle, çeşitli kıta ve bölgelerden göçlerle gelip yerleşen, farklı kültürleri ve milletleri bir araya getirerek gelinen yerdeki kültürü bu insanların içselleştirmesi hedeflenmiştir. Sosyal Bilgiler açısından dünyanın politik ve toplumsal gelişmelerine ve eğitim ideolojilerine bağlı olarak, çeşitli gelişimler yaşanmıştır. Sosyal Bilgiler Türkiye'de çeşitli derslerin içeriğinde yer alsa da ilk kez 1968'de ayrı bir ders olarak bu ad ile eğitim programında yerini almıştır (Kan, 2010).

Sosyal Bilgiler, insan hayatının mühim bir parçası olan sosyal boyutun oluşturduğu bilgileri farklı bilim dallarından esinlenmek ve desteklemek amacıyla bir araya getirerek, aktif, üretken, demokratik ve günün koşullarına uygun yurttaşlar yetiştirmek hedefiyle yapılandırılmış bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Hayatın her alanında bir felsefi temel olduğu gibi sosyal bilgiler eğitiminin de bir felsefesi ve bir doğası vardır (Öztürk ve Dilek, 2005).

1.3.2. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler

Dünyanın oluştuğu günden bu zamana kadar kişiyi alakadar eden tüm sorunlar sosyal bilim disiplinlerinin oluşturduğu içerikte kendine yer bulmuştur. Zaman içinde dönemin gereklerine uygun olarak gerçekleşen gelişim ve dönüşüm, insanı ve toplumları ilgilendiren çeşitli, karmaşık sorunlar, gerçekler, sosyal konular sosyal bilim disiplinlerinin önemini arttırmıştır (Köstüklü, 2014).

Sosyal bilim disiplinlerinin kendine has özellikleri ve yaklaşımları kendi perspektiflerini yaratmıştır. Kendi yorumunu işe koşarak birtakım sorular üretmiş ve cevap bulmaya çalışmıştır: “Birey ve onun davranışı ile toplum arasındaki ilişki nedir ve nasıl gerçekleşir?”, “Bireyin kişiliği nasıl gelişir?”, “Bireyler, kalıtsal etkiler ayrı tutulduğunda, toplumun norm ve değerlerini nasıl benimserler?” (Coştu, 2009) sorularına cevap aranmaktadır.

Sosyal Bilimler insanla alakalıdır; insanlar yalnızca yaşamaz, fikri olur, konuşur, ister, anlam oluşturur, amacı bulunmaktadır ve bunları zihinsel ve bedensel etkinliklerine yansıtır (Parri, 2014). Sosyal Bilimler ifadesi ile bireylerin toplumla, toplum içinde birbirleriyle ve çevreleriyle ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğu kastedilir (Pektaş, 1991). Sosyal Bilimler şemsiyesi altında Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Siyaset Bilimi, Hukuk, Antropoloji, Arkeoloji, Felsefe, Ekonomi gibi disiplinler yer alır. Öte yandan her bir sosyal disiplin kavramlar ve teoriler açısından kendine özgü yapı ve ampirik araştırma modelleri olarak kabul edilebilir (Ross, Mathison ve Vinson, 2014).

Sosyal Bilgiler içeriğini Sosyal Bilimlere ait bilgilerden ve beşerî bilimlere yönelik anlayışlardan alır (Barr, Barth ve Shermis, 2013). Bu bağlamda bir bilim dalı değil alınan bu muhtevaya dayanarak oluşturulmuş üniteleri ihtiva eden “bir çalışma alanı”, “bir öğretim programı” ve derstir. Nitekim Sosyal Bilimlerden elde edilen bulgu ve içerik bir Sosyal Bilgiler etkinliği olacak şekilde ve belli amaçlara göre öğretim programlarındaki konulara entegre edilir (Barth, 1991 akt. Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2012). Diğer bir deyişle Sosyal Bilgiler sosyal bilim disiplinlerinin ürettiği bilgilerden yararlanır (Tay, 2015).

Sosyal Bilgiler çocuklara çağa özgü demokratik konular ve temel düşüncelerin oluşturulmasına yardımcı olma yönünde önemli bir yere sahiptir. Çocukların “Neyiz ve ne istiyoruz?”, “Bireysel olarak ve toplum olarak kimiz?”, “Toplumda aktif nasıl rol alabiliriz?”, “Dünya’da nerede yaşarım?”, “Dünya görüşüm nedir?”, “İnsanlık için insanın önemi nedir?” sorularına cevap bulmaya çalışır (Boyle-Baise ve Zevin, 2009).

Sosyal Bilgiler daima geçmişten günümüze iyi bir okul programının merkezi konumunda olmuştur. Çünkü Sosyal Bilgilerde öğrenciler dünyayı, kişileri, mekanları, etnik yapıyı, sistemleri, problemleri, hayal ettiklerini ve olumsuz durumları fark etmeyi ve analiz etmeyi öğrenirler. Tasarladığı öğretim alanıyla öğrencilere yaşamı deneyimlemenin yanında dünyayı sistematik şekilde anlamalarını, dikkate almalarını, meseleler hakkında derin ve

eleştirel düşünebilmelerini, toplum sahnesinde yer almalarını ve diğerleriyle aynı seviyede olmalarını gerçekleştirmeye çalışır. Bu her seviyede ve her düzeyde asli hedeftir (Parker, 2010).

Sosyal Bilgilerin önemli bir kısmı bireylerin, demokratik bir toplumda yaşayabilmeleri yönünde vatandaşlık yükümlülükleri ve sosyal sorumluluk edinmeleri üzerinedir (Mindes, 2014). Diğer yandan ders, bireylerin küresel dünyada ve çok kültürlü demokratik bir toplumda etkin bir vatandaş olarak toplum yararına, bilinçli ve mantıklı karar verme yeteneğini geliştirmelerine yardım eder (Mindes, 2006). Bu çerçevede kültürel miras ve değerlerinin aktarımı, küresel ve ulusal değerler ve temel sosyal kurumlar hakkında bilgi verilmesi, sorunları tanımlama ve analiz etme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenir (Bilgili, 2013).

Sosyal Bilgiler aynı zamanda bilginin değerine ilişkin bir vizyon ortaya koyar. Sosyal bilgi gelişimsel, yapıcı ve sorgulayıcı olandır (Boyle-Baise ve Zevin, 2009; Ross, Mathison ve Vinson, 2014). Bu doğrultuda erken yaşlardan itibaren öğrenciler birincil ve ikincil kaynaklar üzerinde tespit edilenleri ifade ederek ortaya çıkan düşüncelerini sosyal ve kültürel bileşim içinde ifade ederler (Doğan ve Dinç, 2007).

1.3.3. Sosyal Bilgiler ve İlgili Disiplinler

Güçlü ve etkin bir Sosyal Bilgiler öğretiminin hedeflerinden birisi de sosyal anlayış geliştirmektir. Sosyal anlayış bilgeliği getirir. İyi bir muhakeme ve yargı gücü; uzak görüş yeteneği ile ilişkilidir. Bu tarihsel anlayış uzun süreli düşünme ve sorumluluk gerektiren bir işlemdir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler tek bir disiplin değil çok disiplinli; diğer disiplinlerle birlikte bir bakış açısı ve içeriğe sahiptir. Nitekim coğrafi anlayış olmadan kültürel ya da çevresel zekadan, ekonomi anlayışı olmadan kaynakların akli başında kullanımından, siyasal anlayış olmadan insanın varlığından ve bunların bütünü olmadan bölgesel ve küresel olarak sürdürülebilir bir toplum inşa etmenin üretici ve işbirlikçi çalışmasından söz edilemez (Parker, 2010).

Sosyal Bilgiler dersi Sosyal Bilimlerle etkileşim halindedir. Sosyal Bilim disiplinlerinden elde ettiği bilgileri güncelleyerek Sosyal Bilgiler ünitelerine entegre etmektedir.

Tarih; Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenenlerin, geçmiş bilgisi, tarih bilinci, tarihsel öngörü, tarihsel imgeleme, tarihsel empati, tarihsel olguları ve yorumları fark etme, kanıta dayalı öğrenme, kanıtı sorgulama, zaman bilgisi, sözlü tarih bilgisi gibi bilgi, beceri, değer ve anlayış kazanmaları amaçlanır (Bektaş, 2019).

Coğrafya ile Sosyal Bilgiler öğretim programı ve dersi içeriğinde genellikle; şehir, ülke, kıta, konum, yerler, doğal kaynaklar, su kaynakları, kara oluşumları ulusal ve uluslararası sınırlar, uluslararası rotalar, insanın doğayla etkileşimi, ulaşımı, doğal-beşerî ve ekonomik unsurlar, geçim kaynakları, ekonomik güç gibi coğrafi konular yer almaktadır. Ayrıca grafik oluşturma, diyagram ve grafik analizi, harita okuma ve tasarımı, atlas kullanma gibi akademik becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Coğrafya konuları ile ayrıca gözlem, organize etme, resim, slayt ve videoda sunulan bilgileri analiz etme gibi yetenekler de geliştirilmeye çalışılmaktadır (Singer, 2009).

Antropoloji; Sosyal Bilgiler derslerinde antropoloji disiplini çerçevesinde, aile, gelenek, millet, akrabalık, giyim, millî kültür, kültür, kültürel çeşitlilik, insan yaşam ve kültürleri, kültüre uyum, kültürlerin gelişimi, icatlar, malzeme, spiritüel ve sanatsal tasarımlar, kurumlar, ilişkiler, inançlar, bayramlar, kutlamalar incelenir. Farklı kültürler karşılaştırılır, farklı toplumlar sistematik ve kapsamlı bir şekilde ele alınır (Singer, 2009).

Siyaset Bilimi; Sosyal Bilgiler programında bilgili, aktif, katılımcı ve duyarlı vatandaşlar yetiştirmek üzere ilgili ünitelere siyaset biliminin temel kavramları yerleştirilmiştir. Bunlar yurttaş, yurttaşlık, anayasa, bağımsızlık, güç, kamu, kamuoyu, katılım, seçim, temel hak ve özgürlükler, yönetim, demokrasi, cumhuriyet, meşrutiyet, yasa, yasama, yürütme, yargı, laiklik, sivil toplum kuruluşları, millî egemenlik, kamu kurumları, devletin yapısı, kamu görevlileri, sorumluluk ve ödevler gibi konu ve kavramlardır (Bektaş, 2019).

Hukuk; Sosyal Bilgiler derslerinde hukuk ile ilişkili olarak temel hak ve özgürlükler, insan hakları, doğru bilgi alma, kişi dokunulmazlığı hakkı, kadın hakları, çocuk hakları, telif-patent hakları, fikirleri açıklama serbestliği, din ve vicdan özgürlüğü, kitle iletişim özgürlüğü, özel yaşamın gizliliği gibi konular yer almaktadır. Bu çerçevede ayrıca anayasa, devlet, kamu, katılım, millet, vergi, yargı, yasa, yönetim, yürütme, seçim, sosyal örgüt, laiklik gibi kavramlar da ele alınır (Bektaş, 2019).

Ekonomi; Sosyal Bilgiler derslerinde ekonomi ile ilişkili olarak; sosyal sistemler içerisinde mal ve hizmetlerin değişimi, üretimi, dağıtımı ve tüketimi, ekonomik faaliyetleri gibi hususlar ele alınır. Ürün, kaynak, doğal kaynak, ticaret, emek, ihracat, ithalat, sanayi, sermaye, dayanışma, meslek, vakıf, girişimci, vergi, bütçe, para, pazar, tasarruf, enerji, ticaret, gelir ve gider, ücret, israf, verimlilik, işsizlik gibi kavramlar ele alınır (Bektaş, 2019).

Arkeoloji; Sosyal Bilgiler derslerinde antropolojinin bir branşı olan arkeoloji kapsamında; Yontma Taş (Paleolitik), Ortataş (Mezolitik), Cilalı Taş (Neolitik), Bakırtaş Devri (Kalkolitik), Tunç Çağı (Bronz), Tarih Öncesi (Prehistorya) ve bu çağ yerleşmelerinde kimlerin yaşadığı gibi konular, höyük, buluntu, ören yerleri, kazı yerleri, yerleşme, Çatalhöyük, Karain Mağarası, Patesi (Ensi) gibi kavramlar ele alınmaktadır (Bektaş- Öztaşkın ve Üngör, 2013).

Sosyoloji (toplumbilim); insanı, toplumsal yaşamı, insan gruplarını ve toplumları bilimsel biçimde inceler (Giddens, 2006). Sosyal Bilgiler derslerinde karmaşık topluluklarda kurum ve insan ilişkileri, kültür ve sosyalleşme, sosyal sorunlar, sosyal kurumlar, toplumsal değişim, toplumsal rol, toplumsal olay, toplumsal konu, toplumsal yapı, toplumsal değişme gibi konular ele alınır (Singer, 2009).

Psikoloji; Sosyal Bilgiler ünitelerinde duygu, iletişim, kişisel, zihinsel ve duygusal özellikler ve diğerlerinin düşünce, ilgi ve duygulara saygı gösterilmesi, empati, hoşgörü, sorumluluk, karar verme gibi değerlerin aktarımı psikoloji bilimi ile ilişkilidir. Sosyal Bilgiler dersi içinde özellikle psikolojinin alt dalları içerisinde yer alan sosyal psikoloji önemli bir yerdedir. Sosyal Bilgiler eğitimcileri sosyalleştirme, uyum, tutum ve iyi vatandaş yetiştirmek üzere sosyal psikolojinin kuram ve bulgularından yararlanır (Kara vd., 2014).

1.3.4. Sosyal Bilgiler Yaklaşımı

Sosyal Bilgiler öğretimine dair farklı yaklaşımlar Barth ve Shermis (1970) tarafından NCSS'nin (National Council for the Social Studies) yayın organı Social Education'da yayımlanan bir makalede ayrıntılandırılmıştır (Öztürk, 2012). Barr, Barth ve Shermis (2013), Sosyal Bilgiler öğretiminde Sosyal Bilgiler geleneği olarak da ifade edilen belli başlı yaklaşımları; (i) Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler, (ii) Sosyal Bilim olarak Sosyal Bilgiler ve (iii) Yansıtıcı araştırma olarak Sosyal Bilgiler olmak üzere sınıflandırmıştır.

Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Vatandaşlık aktarımında öğretmenlerin öngörüsü olan davranış, bilgi, bakış açısı, değerlerin öğrenciler açısından öğrenileceği görüşü üzerinedir. Bu öğretim türünde öğretmen vatandaşlık anlayışını geliştirmek için toplumun kendisinden aktarmasını istediği, düşündüğü önemli kültürel örnekleri tüm detayları ile ele alır ve aktarır (Barr, Barth ve Shermis; 2013).

Sosyal Bilgilerin en köklü aktarımı olan bu yaklaşım; yeni neslin ne şekilde bilgi, değer ve tutumlarla şekilleneceğini yetişkinlerin daha iyi bildiği tahmininden yola çıkılır (Safran, 2011). İçerik yetişkinler tarafından belirlenir ve öğretmen merkezli yöntemlerin kullanılması öngörülür (Öztürk, 2012). Bu aktarımda Sosyal Bilgilerin hedefi, öğrenciyi çeşitli öğretim ve öğrenme metotları üzerinden “millî” ya da “demokratik” değerlerin kazanılmasını desteklemektedir (Ross, Mathison ve Vinson, 2014). Bu nedenle toplumsal rolleri bağlamında kendini gerçekleştiren, sosyal etkileşimi güçlü, işbirlikçi, çevreyle uyumlu, iyi ve mutlu yurttaş olarak yetiştirmek; bunun yaparken de millî kültür değerlerinin bilincinde, bunları benimsemiş ve takdir etmesini bilen bir anlayış geliştirmek hedeflenir. Bu sistemde rejim/sistem/devlet temel önceliklidir ve beklenti mümkün olduğunca birbirlerine benzeyen ve homojen bir vatandaş ve homojen toplum yapısıdır (Kabapınar, 2014).

Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bu gelenekte Vatandaşlık Eğitimi; Sosyal Bilimlere ait kavram ve genellemelere, sonraki öğrenmeler için bilgi tabanı oluşturacak süreçlere hâkim olmayı gerektirir. Sosyal Bilgiler öğrencilere çağdaş, politik, sosyal, kültürel, ekonomik ve tarihsel bağlam içinde, beşerî şartlara göre şekillenen davranış ve anlayış geliştirmek üzere başarılı bir vatandaşlık için prosedürler ve sosyal bilimsel içerik sağlar (Ross, Mathison ve Vinson, 2014). Sosyal Bilgiler daima sosyal bilimlerin etki alanı içerisindedir ve hareketlilik alanı da sosyal bilimlerin gelişmesi ile irtibatlıdır. Sosyal bilim görüşünde amaç geleceğin vatandaşlarını donanım sahibi birey olarak dolayısıyla “iyi vatandaş” yetiştirmektir. Bunun için öğrenciye sosyal bilim dallarından genelleyebilen anlaşılabilen, değerlendirilebilen, çıkarımda bulunabilen ve sonuç çıkarabilen bir düşünme şeklinin öğretilmesi hedeflenir (Barr, Barth ve Shermis; 2013). Diğer yandan bu yaklaşımda rejim/sistem/devletin temel öncelikli, homojen vatandaş ve toplum yapısı anlayışının tersine vatandaşlarını tektipleştirici yaklaşımlardan uzaktır. Farklı bakış açılarına açık, dolayısıyla daha demokratik ülke ve rejimlere uygunluk göstermektedir (Kabapınar, 2014).

Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler

Bu aktarım John Dewey'in yaptığı araştırmalardan, bilhassa sosyal bilişsel kuram ve felsefi pragmatizm fikrinden oluşmuştur (Ross, Mathison ve Vinson, 2014). Dewey (1933)'e göre yansıtıcı düşünme, bilgi ve inançların içeriğe aktarıldığı, birbirleriyle ilişkili fikirlerin sıralanmasını içeren aktif ve kasıtlı bir süreçtir.

1.3.5. Dünyada Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Antik Yunan dönemine kadar dayanan okul tarihi olmasına rağmen Sosyal Bilgiler içeriğine giren derslerin aktif şekilde okul program müfredatında olması, büyük oranla 19.yüzyılda Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde başlamıştır. Ancak bu dersler 20. yüzyıla dek, bütün ülkelerde Tarih ve Coğrafya gibi isimlerle tek disiplinli program yapılanmasına göre şekillendirilmiştir (Öztürk ve Deveci, 2016).

Sosyal bilim disiplinleri 17. ve 18. yüzyıl Avrupa yenilenme ve gelişme zamanıyla bağlantılı olarak gelişmiştir. 200 senelik dönem kapsamında devlet yönetim modelleri, toplumların sistemli hareketleri ve insanların algı biçimlerinin değişmesine bağlı olarak gelişmiştir. Diğer bir ifadeyle bu bilim dalları neden-sonuç ilişkisi içinde toplumu yönlendirmiş ve sosyal olaylardan etkilenmiştir (Singer, 2009).

Toplumsal ve ekonomik değişimler bir sonraki yüzyılda daha hızlı bir ivme ile yükselmesine devam etmiştir. Avrupalı ulus devletlerin oluşması, bununla bağlantılı milletlerin daha iyi kontrol edilmesi kişiyi ön plana çıkarmış, farklı bir söyleyiş ile de merkezi yönetimler halkı iktisadi, siyasi boyutuyla inceleyip yönlendirebilme tavrı içerisine girmişlerdir. Bu süreçte sosyal bilimciler daha önceden dikkate alınmayan sosyal olaylara ve problemlere daha çözümsel yaklaşmış, farklı çözüm yollarını ortaya koymuş, yeni yöntemler oluşturarak merkezi iktidarların politikalarını desteklemiştir (Singer, 2009).

Endüstrileşme adımları ve Sanayi Devrimi sosyal oluşumu çok büyük oranda etkilemiştir. Bilhassa kırsal yaşamın kent toplumuna evrilmesi beraberinde sosyal problemleri de getirmiştir. Devam eden toplumsal dönüşüm Amerikan yönetiminin etnik ve dinsel açıdan farklı insanların bir arada yaşayabilme ve Amerikan vatandaşı olma kavramının geliştirmesini mecburi olmaya zorlamıştır. Bu sebeple farklı kültürlerle bağlantılı olan insanlara bir arada yaşama, işbirlikli olarak sorunları çözme ve ortak karar almaya yönelik bilgi, beceri, tutum ve değerlerin öğretilmesi istenmiştir. Oluşturulan yurttaşlık eğitim programında çocuklara

kentli birlik beraberliğinin ne şekilde gerçekleştirecekleri, her zamankinden daha karışık, güç ve zor hale gelen dünyada nasıl yaşayacaklarının öğretilmesine çalışılmıştır. Nitekim bu kapsamda yurttaşlar sosyal problemlerin farkında olmalı ve problemlerin çözümünde alacakları rolü benimsemeli, okul programları da bu problemlerden bahsetmeye başlamalıydı (Barth, 1991 akt. Öztürk, Coşkun, Keskin ve Otluoğlu, 2012).

ABD'ye gelen çok sayıda göçmenin demokratik bir toplumda yaşamaya daha hazır hissetmediklerine yönelik kaygı vardı ve onlara nasıl yurttaş olunacağı ifade edilmeli ve öğretilmeliydi. Okullar yurttaşlık eğitimine başlamak için en uygun kurumlardı. Bundan dolayı Sosyal Bilgiler toplumun yurttaşlığa hazırlanması için eğitim ihtiyaçlarını bir araya getirdi (Mindes, 2006). Yukarıda ifade edilen kapsamında 1892'de toplanan Amerikan Millî Eğitim Konseyi Sosyal Bilgiler programını baştan düzenledi. Program içeriği Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisinden oluşturularak toplumsal gereksinimlere göre yeniden oluşturuldu (Dönmez, 2003 akt. Özmen, 2015).

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies- NCSS) 1921'de kuruldu. Sosyal Bilgiler dersinin gelişimi ve ilerlemesinde son derece aktif bir tesiri olan Sosyal Eğitim dergisinin yayımlanması, organizasyonun en önemli faaliyetlerinden birisi oldu (NCSS, 1994).

ABD'yi içten etkileyen gelişimler sosyal bilgilerin temasını de etkiledi. 1929'da Büyük Kriz ekonomik konulara ilgiyi arttırırken, 2. Dünya Savaşı kahramanlık konusu, 1950'lerden sonra ise Soğuk Savaş dönemi dünya komünizmine karşı çocukları uyarma telâşi gündemde kaldı (Schug ve Beery, 1987 akt. Öztürk, Coşkun Keskin ve Otluoğlu, 2012).

1890'lardan 20. yüzyılın ortalarına uzanan süreçte Sosyal Bilgiler Programı giderek bugünkü şeklini almıştır. Süregelen değişikliklerle biçim ve içerikteki değişim yapılanmaya devam etmiştir. Sosyal Bilgiler Programı'nın temel formu 1940'larda ortaya çıkmıştır. Bu süreçte ilerlemecilik akımının (progressivism) hem Sosyal Bilgiler hem de sosyal bilim yöntemleri üzerinde etkisi olmuştur (Thornton, 2005). 1930 ve 1940'lı yıllarda “yeniden kurmacılık akımı” ve “çocuk merkezli eğitim anlayışı” Sosyal Bilgiler eğitimcilerinin çalışmalarını etkilemiştir. Diğer yandan 1940'lı ve 50'li yıllarda sosyal bilgiler programlarında “tarih” “coğrafya” ağırlık kazanmıştır. 1960 ve 1970'li yıllarda ise sosyal bilgilere gelen ağır eleştiriler “yeni sosyal bilgiler” hareketini ortaya çıkarmıştır. Bu yaklaşımın oluşmasında Bruner'in “Buluş Yoluyla Öğrenme Kuramı” etkili olmuştur. Bu

anlayış doğrultusunda tarihî ve coğrafi bilgilerin konuları daraltılmış; sosyoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi ve sosyal psikoloji gibi disiplinler önem kazanmıştır. Ayrıca sosyal bilimlerdeki kavram ve metot dayalı olarak disiplinler arası bir bakış ortaya çıkmış ve geleneksel tümdengelim yaklaşımı ve anlatım yöntemi tümevarım ve araştırma yöntemine dönüşmüştür. Aynı zamanda “aktif öğrenme ilkesi” ve “eleştirel düşünme becerisi” gündeme gelmiştir (Erden, 1997 Schug ve Beery, 1987 akt. Öztürk, Coşkun Keskin ve Otluoğlu, 2012; Safran, 2011).

“Yeni Sosyal Bilgiler” oluşumunun halkça tutulması 1970’li yıllarda durağanlaşmaya başlamıştır. Bu değişimde, geleneksel eğitim düşüncesinin halen güçlü oluşunun yanında, iş başındaki öğretmenlerin yeni program konusunda yeterince eğitilmemesi etkili olmuştur. Bundan dolayı, ilk yıllardaki istek azaldıkça, ABD okullarında daha az Sosyal Bilgiler öğretmeni “Yeni Sosyal Bilgiler” hareketinin oluşumuna uygun eğitim yapmaya devam etmişlerdir. 1980’lere gelindiğinde sosyal bilgiler öğretimi konusunda geleneksel yaklaşımlar daha da güçlenmiştir (Öztürk ve Dilek, 2002). Bununla birlikte, 1990’ların ikinci yarısında NCSS, ülkede Sosyal Bilgiler öğretiminin “Yeni Sosyal Bilgiler” hareketinin tekliflerine yakın bir hedef; içerik ve yöntemle yapılmasını onaylamıştır. Bu nedenle 20. yüzyıla girerken ABD’de Sosyal Bilgiler programlarının sosyal yapılandırmacı kuramına bağlı, disiplinler arası, bütünleşmiş, tematik vb. bir karakter oluşturduğu; sorun çözüm şekli ve iş birliği ile öğrenmeyi önerdiği (NCSS, 2004) gözlenmektedir. Bir program alanı olarak “Sosyal Bilgiler”, ABD’de oluşmuş ve gelişmiş bir program yaklaşımı olmakla birlikte, 20. yüzyıl devamında, bu ülkenin müttefiki ve/veya kültürel bakımdan etkisi altında olan ülkelerde de uygulanmaya konmuştur (Öztürk ve Deveci, 2016).

1.4. İlgili Çalışmalar

Bu alanda Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarını analiz eden makale, yazılar, sözlü bildiriler ve tezlere yer verilmiştir.

Akdemir’in (2013) “*Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Programlarının Tarihçesi ve Sorunları*” isimli makalesinde Türkiye’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine değinilmiş ve günümüze kadar olan süreç ele alınmıştır. Araştırma sonucunda Türkiye eğitim sistemi kadar öğretmen yetiştirme sisteminde de değişiklikler olduğu ve bu değişikliklerin günümüz bilim ve teknoloji, küreselleşme ve evrensel olarak daha da geliştirilmesi gerektiği konusunda yorum yapılmıştır.

Akpınar ve Kaymakçı (2012) “*Ülkemizde Sosyal Bilgiler Öğretiminin Genel Amaçlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış*” isimli makalede zamana ve değişen koşullara göre sosyal bilgiler öğretim programı genel hedeflerinin yenilenmesinin ve güncellenmesinin yapılması gerektiği bulunmuştur.

Coşkun, Keskin ve Keskin (2009) “*Cumhuriyet Dönemi İlkokul (ilköğretim I. kademe) Sosyal Bilgiler ve Onun Kapsamına Giren Ders Programlarında Bir Değer Olarak Barışın Yeri*” isimli makalede değer olarak ele alınan barış kavramının açıklaması ve Sosyal Bilgiler içerisinde hangi konularda ele alındığı konusunda da yorumlanmıştır.

Çakmak, Kaçar ve Arıkan (2017) “*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ortaokul ve Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programına İlişkin Görüşleri*” isimli makalede öğretim programları, bilim ve teknolojideki yenilikler, sosyokültürel değişimler, sosyal, siyasî, iktisadi değişimler, kişinin ve halkın gereksinimlerinden oluşan gelişmelere bağlı olarak yenilendiği bulunmuştur.

Doğan ve Dinç (2007) “*Birinci Elden Tarih Kaynaklarının Sosyal Bilgiler ve Tarih Derslerinde İnternet Üzerinden Kullanımı: ABD ve İngiltere’den Uygulama Örnekleri*” adlı makalede birince elden kaynakların internet üzerinden ilk ve orta öğretim öğrencilerine yönelik ABD ve İngiltere’de nasıl işlendiği ve ülkemizdeki işlenişinin karşılaştırması yapılmıştır.

Genç (2019) “*Eğitim Sisteminin Girişimcilik Davranışı Üzerindeki Etkisi: Finlandiya Örneği*” adlı sözlü bildiride eğitimin her anlamda bir bütün olarak ele alınması ve her şekilde güncellenip öğrenciye yönelik olarak çalışılması yapılmıştır.

Gülersoy, Özbay, Yıldırım ve Çetinkaya (2021) “*Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının (4.,5.,6.ve 7.sınıflar) Eğitim Felsefesi ve Eğitim Teorileri Açısından İncelenmesi*” isimli makalede sosyal bilgiler dersinde genel olarak kullanılan eğitim felsefelerinin ne kadar katkı sağladığı ve Pragmatizm ve İlerlemecilik felsefesinin yanında Varoluşçuluk, Natüralizm gibi felsefi akımlarında desteklenmesiyle daha aktif kullanılmasıyla birlikte sosyal bilgiler dersinin daha etkin bir ders olarak şekillendirileceği de ifade edilmiştir.

Hanaylı, Öztürk, Baysan ve Vural (2016) “*Sosyal Bilgilerin Doğası, Anlamı ve Nasıl Öğretildiği Üzerine Bir Durum Çalışması: Öğretmen Görüşleri*” isimli makalede Sosyal

Bilgiler öğretim programının işlenişi, dersin öğretmeninin görüşlerini belirlemek için yapılmıştır. Bunun için bireysel görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu makale ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ders işlenişinin daha aktif ve etkili olması için öğrenme yöntem ve teknikleri kullanmaları Sosyal Bilgiler için daha doğru bir bakış açısı ile dersin anlatılması açısından etkili olacağı ifade edilmiştir.

Hazır (2015) “*Öğretmen Etkinliği: Finlandiya Modeli*” isimli makalede Finlandiya eğitim sisteminin başarılı olmasının en önemli etkeninin öğretmen ve öğretmen yetiştirme sistemi olduğu gözlemlenmiştir. Bu sistem ile öğretmenin hizmet içi eğitimler ile kendisini daha da geliştirmesi sağlanırken, Finlandiya’nın asıl eğitim hedefi olan “eşitlik” ilkesi ile birlikte tüm öğrencilerin rekabet değil iş birliği içinde öğrenmeleri ve bütün öğrenciler için eşit bir eğitim ile dünyada örnek alınan bir ülke konumuna geldiği yorumlanmıştır.

Onuk (2011) “*En Başarılı Eğitim Sistemi Neden Finlandiya’da*” adlı yazıda Finlandiya eğitim sisteminin temelini yaşam boyu öğrenme ilkesiyle ele alındığı ve temel amacın bireyin mutluluğu olduğu bu yönelimde eğitim sistemlerini düzenledikleri belirtilmiştir.

Öztürk ve Kafadar (2020) “*2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi*” isimli makalede 2018 yılında yürürlüğe giren Sosyal Bilgiler öğretim programı incelendiği, beceri, davranış kazandırmaya yönelik olduğu ve ölçme değerlendirme yöntemlerinden hangisinin kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Özdemir (2017) “*Bütün Öğrencilerin Okulu Finlandiya Okulu*” isimli makalede Türkiye’den Finlandiya’ya giden öğretmenlerin Finlandiya okullarını analiz ettiği ve araştırdığı gözlemlenmiştir. Finlandiya okullarının hem mimari yapısı hem okuldaki her bölümün bir işlevi olması ve bunu bütün öğrencilere eşit şekilde yapmaları ve Finlandiya’nın her kesimden öğrenci için imkanlarının olması eğitimde başarılı olmalarının nedenleri arasında bulunmaktadır.

Özkartal (2015) “*İlkokul ve Ortaokul Düzeyinde Sosyal Bilgiler Kapsamındaki Öğretim Programlarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi*” adlı çalışmada Türkiye Finlandiya Sosyal Bilgiler öğretim programlarının amaç, tema ve ölçme değerlendirme yönüyle benzerlik ve farklılıkları incelenmektedir.

Özder (2016) “*Finlandiya Eğitim Sistemi: Alternatif Olan Nedir*” adlı yazıda Finlandiya eğitim sisteminin öğrenci, öğretmen olarak ele alındığı ve her açıdan tarafların mutluluğunun dikkate alınıp buna göre eğitim içeriklerinin düzenlendiği gözlemlenmiştir.

Özservet (2014) “*Çocuk Odaklı Finlandiya’da Yerel Yönetimler ve Çocukların Eğitimi*” adlı yazıda çocukların Finlandiya için önem arz ettiği ve çocukların eğitim alırken rekabet halinde olmasından ziyade kişisel yeteneklerini görmelerinin amaçlandığı gözlemlenmiştir.

2. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu araştırma, nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma; nitel veri toplama yöntemlerinden olan görüşme, gözlem ve doküman analizi ile olay, olgu ve algıların gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya konulduğu araştırmalardır. Nitel araştırma, teori oluşturmayı hedef alan, sosyal olguları bulundukları çevre içerisinde anlamayı ve araştırmayı ön planda tutan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırmaların genel olarak bir tanımını yapmak güç olsa da bazı belirgin özelliklerinden şunlardır: Doğal ortama duyarlılık, bütüncül yaklaşım, araştırmacının katılımcı rolü, araştırma deseninde esneklik, algıların ortaya konulması, tümevarıma dayalı analiz (Yıldırım, 1999). Bu araştırmada doküman incelemesi yöntemi ile toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemi olan durum çalışması yapılmıştır. Envanter olarak Türkiye ve Finlandiya eğitim- öğretim programları incelenmiştir. Veriler “doküman incelemesi” yöntemiyle oluşturulmuştur. Araştırmada, konu ile ilgili kitaplar, makaleler, sempozyumlar ve tezler incelenmiştir. Doküman analizi ile ulaşılan verilen içerik analizi ile çözümlenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye ve Finlandiya Sosyal Bilgiler eğitimidir. Araştırmanın örneklemini Türkiye 5-6-7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ile T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile Finlandiya’da Dokuz Yıllık Birleştirilmiş Temel Eğitim adı altında 5-6-7-8 ve 9. sınıflarda işlenmekte olan; 7-8-9. sınıf Sosyal Bilgiler, 5-6-7-8-9. sınıf Tarih, 7-8-9. sınıf Coğrafya ve 7-8-9. sınıf Sağlık Eğitimi dersidir.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılmak istenen olay, durum ve olgular ile ilgili bilgileri içeren yazılı malzemelerin analizidir. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabilir ya da diğer veri toplama yöntemleri olan gözlem ve görüşme ile birlikte de

kullanılabilir. Dokümanlar, nitel araştırmada kullanılması gerekli olan önemli kaynaklardır. Araştırmacının, gözlem ya da görüşme yapmasına gerek duymadan araştırma verisini elde edebilir. Aynı zamanda doküman incelemesi, diğeri veri toplama yöntemleri olan görüşme ve gözlem ile birlikte kullanıldığında araştırmanın geçerliğini arttıracaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.4. Verilerin Analizi

Doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen bu veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi sosyal bilimlerde sık sık kullanılan bir teknik olup; belli kurallar ile yapılan şifrelemelerle bir metnin içerisindeki bazı sözcüklerinin daha küçük gruplarıyla sistematik olarak özetlenmesidir. Bir metnin içinde tespit edilmesi hedeflenen kavram ve kelimelerin varlığını belirleme amacıyla yapılır. Araştırmacı belirlenen bu kavram ve kelimelerin anlamlarını ve aralarındaki ilişkileri tespit ederek değerlendirmeler yaparak analiz eder (Büyüköztürk, 2008).

3. BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, Türkiye ortaokul düzeyi ve Finlandiya’da ilköğretim düzeyinde Dokuz Yıllık Birleştirilmiş Temel Eğitim ile uygulanan Sosyal Bilgiler kapsamındaki öğretim programları amaç, içerik, öğrenme öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme öğeleri ile Türkiye – Finlandiya Sosyal Bilgiler öğretim programlarının benzerlik ve farklılıkları yer alacaktır.

3.1. Birinci Alt Probleme Dair Bulgular (Finlandiya eğitim ve okul sistemine dair bulgular)

3.1.1. Geçmişten Günümüze Finlandiya Eğitim Sistemi

Finlandiya’nın eğitim sisteminin geçmişine bakıldığında bu alan ile ilgili önemli çalışmaların başladığı zaman dilimi 2. Dünya Savaşı dönemine denk gelmektedir. 1950’ler Finlandiya’nın ekonomik yapısında hızlı değişimlerin yaşandığı bir süreçti. Ancak 1960’lar uluslararası standartlar tarafından olağanüstü olarak adlandırılmaktadır (Aho, Pitkanen, Sahlberg, Dahlman, Routti ve Yla-Anttila, 2006). 1945- 1970 dönemleri Finlandiya’da kuzey tarım ülkesinden sanayileşmiş bir toplum yapısına geçişle eğitimde fırsat eşitliğini arttırmak için çalışmalar yapıldığı dönemdir (Sahlberg, 2010a). 1960’lı dönemlerin son zamanlarında, genel anlamıyla Fin toplumunda, eski değerlerin birçoğunun bırakıldığı ve geleneksel Fin kurumlarının dönüşmeye başladığı zaman olarak ifade edilmektedir. Bu değişim 2. Dünya Savaşı sonunda İsveç modelini örnek alarak sanayileşmeyle birlikte başladı. Özellikle sanayileşmeyle birlikte kırdan kente göçlerle birlikte kamu hizmetleri; özellikle temel eğitim, değişimin en gözle görülebilir alanları arasında isminden söz ettirdi. Okul çağından daha küçük olan çocuklar için günlük bakım hizmetleri mevcuttu. Ailedeki çocuk sayısına göre aileler ödenek almaya başlamıştı. Öğretim, kitaplar ve okul yemeklerini de içine alan eğitim ücretsizdi Aho, Pitkanen, Sahlberg, Dahlman, Routti ve Yla-Anttila, 2006). 1965-1990 dönemlerinde büyüyen hizmet sektörüne, artan teknoloji ve teknolojik yeniliğe sahip bir İskandinav refah toplumu aracılığıyla kamuya özgü çok programlı bir okul sistemi oluşturmak yine Finlandiya eğitim sistemi için yapılan çalışmalar arasındaydı (Sahlberg, 2010a).

2. Dünya Savaşı'nın sonu, Finlandiya'nın politik, sosyal ve ekonomik yapılarında etkili ve köklü değişikliklere sebep oldu. Eğitimde ve diğer sosyal kurumlarda acil değişikliklere gereksinim duyuldu. Aslında eğitim, savaş sonrası dönemde sosyal ve ekonomik dönüşümün temel aracı oldu. 1950'de, Finlandiya'da eğitimde fırsat eşitliğinin olmaması nedeniyle sadece şehirlerde veya daha büyük belediyelerin olduğu yerde yaşayanlar gramer okullarına (grammar schools) ya da ortaokullara gidebiliyordu. Birçok genç, örgün eğitime katıldıktan 6 veya 7 yıl sonra okulu bırakıyordu. Özel gramer okullarının mevcut olduğu yerlerde, öğrenciler 4, 5 veya 6 yıl devlet okuluna gittikten sonra bu okullara kaydolmak için başvurabiliyorlardı ancak bu tür imkanlar sınırlıydı. Örneğin; 1950'de 11 yaşındaki Finli çocukların sadece %27'si, 5 yıllık ortaokulun ve 3 yıllık lisenin bulunduğu gramer okullarına kayıt yaptırabiliyordu (Koskenniemi, 1944).

Zorunlu 7 yıllık temel eğitimin ardından alternatif bir eğitim yolu da birçok belediyenin sunduğu sivil okullarda 2 veya 3 yıl okumaktı. Bu temel eğitimin ardından mesleki ve teknik eğitime devam edebiliyordu ama sadece daha büyük belediyeler ve şehirler bu tür kurumlara ev sahipliği yapabiliyordu (Koskenniemi, 1944).

1950'de, Finlandiya'da 6 yıllık temel eğitimden sonra ileri düzeyde eğitim imkânı sunan 338 tane gramer okulu mevcuttu (Kiuasmaa, 1982). Finlandiya devleti bu okulların 103 tanesini çalıştırıyor ve belediyelerde 18 tanesini işletiyordu. Geriye kalan 217 gramer okulu yani toplamın yaklaşık üçte ikisi, sivil vatandaşlar veya kurumlar tarafından yönetiliyordu. Temel eğitimden sonra eğitimin hızla ilerleyişi, bu özel okullar tarafından engelleniyordu. 1950'deki önemli bir toplumsal yenilik ise, özel okullara yapılan devlet yardımını güvence altına alan ve eş zamanlı olarak hükümetin bu okullar üzerindeki kontrolünü arttıran yasalar düzenlemesiydi. Bu değişim, yeni özel okulların açılmasıyla halkın eğitime artan ilgisine karşılık vermeyi mümkün kılıyordu çünkü bu okulların mali yükü devlet fonuyla azaltılıyordu.

Finlandiya'nın bağımsızlığından (6 Aralık 1917) sonraki ilk yıllarda, ilkokulda öğretim, resmî, öğretmen merkezliydi ve bilişsel gelişiminden daha çok ahlaki gelişime odaklanıyordu. 1930'ların başında Finlandiya'da, sosyal kazanımları ve daha bütünsel kişiler arası gelişimi hedefleyen pedagojik fikirler bilinmesine rağmen, okul eğitimi büyük oranda bu fikirlerden etkilenmiyordu (Koskenniemi, 1944).

1945 ve 1970 yılları arasında Finlandiya'nın ulusal eğitim politikasında baskın olan üç konu bu geleneksel modeli değiştirecekti.

1. Eğitim sisteminin yapısı herkesin daha iyi ve daha fazla eğitime ulaşmasını sağlayacaktı.

2. Müfredatın şekli ve içeriği çocukların bireysel, bütünsel olarak kişilik gelişimine odaklanacaktı.

3. Öğretmen eğitimi, bu gelişmeler sonucu meydana gelen ihtiyaçlara karşılık vermek için modernleştirilecekti.

Finlandiya rüyasının geleceği, bilgi ve beceri üzerine inşa edildi. Dolayısıyla eğitim, geleceği inşa etmenin temeli olarak görüldü (Aho, Pitkanen ve Sahlberg, 2006).

Finlandiya'nın 1950'deki ekonomik yapısı, İsveç'in 1910'daki ekonomisiyle karşılaştırıldığında, bir geçiş sürecindeydi. Finlandiya temel endüstriler, çiftçilik ve küçük işletmelerden endüstriyel ve teknolojik üretime geçiyordu. Savaş sonrası dönemdeki yeni siyasal çevre, işçi ailelerini de harekete geçirdi. Bu aileler çocuklarının artan halk eğitiminden faydalanma imkanının olması için çok ısrar ediyordu.

Sonuç olarak ilk defa 1920'lerde önerilen, çok programlı okullar (comprehensive school) için evrensel erişim ve birleşik bir müfredat sunan bir model yeniden hayata geçirildi ve 2. Dünya Savaşı'nın bitiminden hemen sonra eğitim politikasıyla ilgili tartışmalarda yer aldı. Finlandiya'nın, Batı demokrasileri ve piyasa ekonomilerinin tanınmış bir üyesi olmak için daha iyi eğitilmiş bir nüfusa ihtiyaç duyduğu açık görünmekteydi. Bu tüm Finlandiya'yı ilgilendiren bir vizyondu.

Finlandiya'da 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki ilk yirmi yıl, Finlandiya'da siyasi açıdan çalkantılı geçti. Komünist Parti, 1944'te savaş sonrası yapılan ilk seçimde günlük siyasetin temel aşamasına geri döndü ve eğitimi, sosyalist bir Fin toplum inşa etmek için başlıca stratejilerden biri olarak tanımladı. 1948 seçimlerinde üç tane siyasi parti, Finlandiya ulusal parlamentosunda neredeyse eşit sandalyeye sahip oldu: Sosyal Demokrat Parti (50 sandalye), Merkez Parti (49 sandalye) ve Komünist Parti (49 sandalye). Böylece Finlandiya'nın yeniden kurulma süreci başladı. Siyasi olarak anlaşma, Fin eğitim sisteminin yenilenmesi de dahil reformlar için bir ön koşuldu. Muhafazakâr Parti 1950'lerde popülerliğini arttırdı ve

Finlandiya parlamentosu müzakerelerinde dördüncü siyasi güç oldu. Siyasal eğitim komiteleri, Finlandiyalı tüm öğrenciler için çok programlı bir temel eğitimin alt yapısını oluşturmada, özellikle önemli rollere sahipti ve sonunda 1970’de bu vizyon gerçekleştirildi.

Politik yönelime sahip üç eğitim komitesinden özellikle bahsetmek gereklidir. İlk olarak, 1945 haziran ayında hükümet, İlkokul Müfredat Düzenleme Komitesi kurdu. Bu komitenin sekreteri Matti Koskenniemi’ydi (1908-2001) ve kendisi birkaç yıl önce ilkokul pedagojisi üzerine ufuk açıcı bir kitap yazmıştı (Koskenniemi, 1944). Koskenniemi’nin katkılarıyla Finlandiya’nın müfredatla ilgili bakış açısı değişti ve odak noktası ders programlarından eğitim hedeflerini, eğitim sürecini ve değerlendirme sürecini tanımlamaya kaydırıldı. Bu reformlar, Finlandiya müfredatını uluslararası standartlar aracılığıyla modernleştirmek için yapılan ilk reformlarda ve hâlâ çağdaş müfredat düşüncesinde etkisi görülmektedir.

Bu komitenin Finlandiya eğitim tarihinde merkezi bir yer tutmasının birçok sebebi bulunmaktadır. Birincisi, üyeler eğitim için yeni hedefler belirlemek için özel ilgi gösterdiler. Komite, okulların hedeflerini, gençlerin bir birey olduklarını fark etmeleri için eğitilmeleri ve eğitimin ileri safhaları için içsel motivasyona sahip olmaları fikrini ortaya koydu.

İkinci olarak, müfredat reformu 1000 tane öğretmenin katıldığı 300 saha okulunda yapılan ampirik (deneysel) çalışmalara dayandırıldı. Böylece bu çalışmalar eğitim politikalarının bir parçası haline geldi. Üçüncüsü, önceki iki sebebin bir sonucu olarak, komitenin çalışma kalitesinin son derece yüksek olduğu görüldü (Özder, 2016).

Komitenin 1952’de yayımlanan Nihai Bildirisi; eğitimsel hedeflerin sistematik formülasyonu, çocuk merkezli bir bakış açısı, eğitim içeriğinin modern sunumu ve zenginliği açısından faydalı görülmekte ve eğitimin önemli bir hedefi olarak sosyal uyumun önemi vurgulamaktadır.

Bir diğer önemli komite olan Eğitim Sistemi Komitesi, 1946’da zorunlu eğitim için yapılan düzenlemelerle eğitim sisteminin farklı bölümlerinin nasıl birbiriyle ilişkili olması gerektiğinin belirlenmesi için ortak ilkeler çerçevesi oluşturmak üzere çalışmalarını başlattı. Komitede, dönemin öncü tüm siyasi partilerinin temsilcileri yer alıyordu ve komite, Finlandiya Komünist Partisi’nin müttefiki olan Ulusal Eğitim Kurulu Genel Müdürü Yrjö Ruutu başkanlığında yapıldı. Çalışmalara başladıktan sonra yaklaşık iki yıldan kısa bir sürede bu komite, Finlandiya eğitim sisteminin 8 yıllık ortak zorunlu temel eğitimi içermesi ve bu

temel eğitimin sosyo-ekonomik durumlarına bakılmaksızın tüm çocuklar için geçerli olması gerektiğini ileri sürdü (Özder, 2016).

Bununla beraber komite, temel eğitim sürecinde yabancı dil eğitimi alan öğrencilerin sadece üst ortaöğretim veya gymnasium olarak adlandırılan liselere girmesine izin vererek standartı sürdürmeye devam etti. Üst ortaöğretim veya gymnasium, yükseköğretimde devam etmenin tek yoluydu. Bu ilkeler, 20 yıl sonra Finlandiya eğitim politikasının temelleri olarak hayata geçirilip uygulanacak olan temel ilkeler olmuştur.

1950'lerde eğitimle ilgili farklı sektörlerin gelişimi devam etti. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra doğum oranındaki ani artış, okul sayılarının hızlı bir şekilde artmasına sebep oldu. Yeni kanunla, zorunlu eğitimin 6 yıllık ilkokul eğitimini ve ilkokuldan sonra gramer okullarına gidemeyecek öğrencilerin gittiği iki yıllık sivil okulları içermesi koşulu getirildi. 1952'de uygulanan bu yeni müfredat okullardaki çalışmaları ve okul hayatını değiştirmeye başladı. Mesleki eğitim, eğitim sektörünün bir parçası oldu. Finlandiya'nın herkes için ortak eğitim hayali aktifti ama uygulamada devam eden paralel okul yapısıydı. Son olarak, hayati öneme sahip üçüncü komite olan Okul Program Komitesi, Fin eğitim sistemini birleştirmek ve eğitimin çeşitli alt kısımlarındaki değişikliklerle uyumlu hâle getirmek için 1956'da kuruldu. Ulusal Eğitim Kurulu Genel Müdürü ve Sosyal Demokrat olan Reino Henrik Oittinen liderliğinde kurulan bu komite, Finlandiya eğitiminin büyük hayaline bir adım daha yaklaşmak demekti (Özder, 2016).

Bu komitenin çalışmaları, uluslararası eğitim politikalarının eşi benzeri görülmemiş analizleri üzerine inşa edildi. Komitenin, İskandinav ülkelerinin o dönemdeki eğitim politikalarıyla çok fazla ortak yönlerinin olduğunu gözlemlemiştir. Eğitimde fırsat eşitliğini arttırmak o zamanlar İngiltere ve ABD'de de bir öncelikti. Komitenin stratejik düşüncesinde bu merkezi bir tema oldu. Politik açıdan geniş tabanlı bu komitenin yaklaşık 200 toplantı gerçekleştirdiği 1956'dan 1959'a kadar olan dönem, özellikle büyük sorunlar içeriyordu. Küresel ekonomik durgunluk hem yurt içinde hem de Sovyetler Birliği ile olan zorlu siyasi çatışmalar ve Sputnik uzay aracının fırlatılması kısa bir süre içinde dünya genelindeki eğitim reformlarını etkiledi. Bununla beraber, komite varlığını sürdürdü ve çalışmaları Finlandiya eğitim reformu tarihinde bir mihenk taşı oldu. Okul Program Komitesi, 1959 yazı için önerilerini yayımladı. Komite, Finlandiya'nın zorunlu eğitiminin belediyeye bağlı 9 yıllık çok programlı bir okul olmasını önerdi (Özder, 2016). Bu öneriler:

- İlk dört yıl tüm öğrenciler için ortak olmalı.
- 5.ve 6.sınıflarda öğrencilerin ya uygulamalı derslere ya da yabancı dillere odaklanmayı seçebilecekler bir ortaokul yapısı oluşturulmalı.
- 7, 8 ve 9.sınıflar şu üç içeriğe sahip olmalı: Mesleki ve uygulamalı yönelim, bir yabancı dilde ortalama bir seviyeye ve iki yabancı dilde ileri düzey bir seviyeye ulaşmak şeklinde sıralanabilir.

Finlandiya'nın eğitime çok fazla değer verdiği ve bu anlamda birçok yenilik yaptığı ifade edilebilir. Eğitim idaresinin bölgesel bölümlere aktarılması, okul ve sınıf koşullarının ev şeklinde oluşturulması, öğretime ayrılan vaktin ve ev için verilen sorumlulukların sınırlandırılması, okul sisteminin rahat bir şekilde dizayn edilmesi, öğretmenlik mesleğinin derecesinin artırılması, öğretmenlere dair hizmet öncesi ve hizmet içi programların standartının artırılması, ailelerin ve öğretmen birliklerinin eğitimde faal biçimde katılımının desteklenmesi Finlandiya Eğitim Sistemi'nin (FES) etkili bir biçimde şekillenmesine olanak tanıdı. Ayrıca, ailelerin ve birliklerin eğitimde oluşturulan düşüncelerde fikir sahibi olması FES'in demokratik şeklinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Özder, 2016).

Eğitim politikalarının geliştirilmesinde sivil toplum katılımının iyi bir örneği, Finlandiya İlkokul Öğretmenleri Derneği'dir (Finnish Primary School Teachers Association FPSTA). Henüz 1946'da FPSTA, birleştirilmiş temel okul sistemine destek olacağını açıkladı.1950'lerin ortalarında dernek, birleştirilmiş çok programlı bir okul sistemi için detaylı ve üzerinde çok iyi tartışılmış bir önerge eşliğinde kendi eğitim geliştirme programını yayımladı. FPSTA tarafından sunulan bu programın olağan dışı yanıysa, sendika temelli öğretmen derneklerinin aksine yenilikçi ve gelecek odaklı olmasıydı. Bu zamana kadar olan sendikalar daha geleneksel bir tutum içindeydi. Bu program, Finlandiya'daki tüm ilkokul öğretmenlerinin yaklaşık %90'ını temsil eden FPSTA üyeleri tarafından büyük ölçüde desteklendi. FPSTA'nın önergesinin tamamlanması beş yıl sürdü ve daha fazla eşitliğe dayanan bir eğitim sistemiyle Fin toplumunda eşitliği ve sosyal adaleti geliştirmeye net bir şekilde odaklanan ulusal bir tartışmayı başlattı. Belki de daha önemlisi, FPSTA'nın program önergesinin yayımlanması okulların ve öğretmenlerin köklü bir değişime hazır olduklarının net bir işaretiydi.

1955-1956 yıllarında Finlandiya’da gramer okullarına yaklaşık 34.000 öğrenci kayıt yaptırdı. Beş yıl sonra, kayıtlar 215.000’e yükseldi ve hızla yükselmeye devam ederek 1965’de 270.000’e ve 1970’de 324.000’e ulaştı (Aho, Pitkanen ve Sahlberg, 2006). Finlandiya’nın eski sistemi zorlukla devam ediyordu çünkü aileler çocuklarına daha iyi bir hayat sağlama umuduyla onlar için daha gelişmiş çok programlı bir eğitim talep ediyorlardı. Böylesine sosyal bir baskı eğitim politikasıyla ilgili tartışmalara yeni bir gündem getirdi: Bireyin gelişim potansiyeli. Daha sonra araştırmacılar, bireyin becerilerinin ve zekasının daima toplum tarafından belirlenen düzeye çıkartıldığını ve eğitim sistemlerinin bu sınırları ve ihtiyaçları yansıttığını tartışmaya başladı.

Finlandiya’da genç bir kişinin temel eğilimlerinin ve özelliklerinin evde belirlendiği ve okuldan büyük ölçüde etkilenmeyeceği görüşünü destekleyen Amerika Birleşik Devletleri’nde yayımlanan Coleman Raporu’nun yansımaları görülmüyordu (Coleman ve ark.,1966). Bu rapor ile, okul başarısını açıklarken öğrencinin yetiştiği aile ortamından kaynaklanan özelliklerin, okulun kendi durumunun ve özelliklerinden daha çok belirleyici olduğu ileri sürülmektedir. Yeni *peruskohulu*’nun (ortaokul) bu inancı değiştirmesi ve herkesin daha yüksek bir eğitim seviyesine sahip olduğu daha sosyal bir toplum oluşturulmasına katkıda bulunması önemliydi.

Yeni mevzuat (1966) ve ulusal müfredat (1970), 1960’ların ikinci yarısında hazırlandı. O süreçte sosyal politika iklimi, Fin toplumundaki sosyal sınıflar arasındaki eşitlik ve sosyal adalet değerlerini sağlamlaştırmıştır. Finlandiya’nın önde gelen siyaset bilimcisi Petkka Kuusi’nin de ileri sürdüğü, refah devlet ülküsünden kaynaklanan masraflar, endüstriyel bir toplumu sürdürmek için gerekli olan toplumsal maliyetten ziyade üretkenliği arttırmak için yapılan bir yatırım olarak görüldü (Kuusi, 1961). Yeni çok programlı okul sistemi 1972’de uygulanmaya konuldu. Plana göre reform dalgası, Finlandiya’nın kuzey bölgelerinde başlayacak ve 1978’de güneyde kentsel alanlara ulaşacaktı.

Yeni çok programlı okul sistemi, devrim niteliğindeydi ve önceden de belirtildiği üzere, bu uygulamanın altında yatan fikir yeni değildi. Yeni sistemi eleştirenler, çok farklı sosyal ve entelektüel koşullardan gelen çocukların aynı eğitimi almasının mümkün olmadığını dile getirmeye devam ettiler. Muhaliflerse, gelişmiş bir sanayi ülkesi olarak Finlandiya’nın tüm geleceğinin risk altında olduğunu savunuyorlardı çünkü genel eğitim düzeyinin daha az yetenekli öğrencilerle uyumlu olması için aşağı çekilmesi gerekiyordu.

Planladığı üzere, uygulamanın etkisi 1972’de görülmeye başlandı. Çok programlı okullar için Ulusal Müfredat (The National Curriculum For The Comprehensive School), ülke genelinde öğretimin içeriğini, organizasyonunu ve hızını yönlendirmekteydi (Sahlberg, 2019). Her ne kadar çok programlı okulların yapısı tüm öğrenciler için aynı olsa da Ulusal Müfredat farklı becerilere sahip öğrenci grupları ve kişilikleri için öğretim farklılaştırmak adına okullarda araç gereç temin etti. Örneğin; yabancı dil ve matematik öğretimi öyle bir düzenlendi ki 7.ile 9.sınıflar arasında öğrencilere üç farklı öğrenim seçeneği sunuldu: Temel, orta ve ileri düzey.

Temel öğrenim programının müfredatı daha önce sivil okullarda sunulan eğitimle uyumluydu ve ileri düzey öğrenim programı eski gramer okullarının sunduğu programla eşdeğerdi. Bu farklılaştırılmış müfredatın altında yatan sebep, yabancı dil öğrenmek herkes için bir zorunluluk haline getirilirse farklı türden öğrenciler için de farklı dersler olması gerektiği idi.

Güneydeki belediyelerin sonuncusu, yeni çok programlı okul sistemini 1979’da geçiş yaptı. Nihayetinde, öğrencilerin derslerde becerilerine göre gruplandırılmasına 1985’de son verildi. O tarihten bu zamana kadar tüm öğrenciler aynı müfredata göre eğitim almaktadır.

Çok programlı okul reformu, Finlandiya eğitim sisteminin geliştirilmesini hızlandırdı ve geliştirilen bu alanların daha sonra iyi bir performansa sahip bir eğitim sistemi oluşturulmasında etkili olacağını kanıtlayacaktı. Çok farklı hayatları ve amaçları olan öğrencileri aynı okullarda ve sınıflarda eğitim için bir araya getirmek, öncelikli olarak öğretim ve öğrenmeyle ilgili yeni bir yaklaşım gerektiriyordu. Eşit öğrenme ilkesi tüm öğrencileri başarılı olmak ve öğrenmekten keyif almak için başarı şansı sunuyordu. Kısa bir sürede, özel ihtiyacı olan öğrencilerin eğitiminin başarılı olabilmesi için öğrenme güçlüklerinin ve diğer bireysel eksikliklerin hızla ve acilen düzeltilmesi gerektiği anlaşıldı. Özel eğitim, hızlı bir şekilde okul müfredatının ayrılmaz bir parçası haline getirildi. Tüm belediyeler ve okullar kısa süre içinde özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencileri desteklemek için uzmanlara ev sahipliği yaptı (Sahlberg, 2019).

Özetle, Finlandiya özellikle 1970’li yıllarda başlayarak eğitim sisteminde sık sık ve köklü reformlar gerçekleştirmeye başlamıştır. Finlandiya’da temeli 1970’lerde atılan pek çok reform hareketi zamanla gelişerek şu anki haline gelmiştir. Bugünkü başarının biraz da bu uzun vadeli ve yenilikçi yaklaşım sonucunda gerçekleştiği söylenebilir.

Geçen yıllar içinde Finlandiya hükümeti kendi eğitim sisteminin tümünde ya da bazı kısımlarında özellikle konjonktürel değişimlere bağlı olarak bazı yenileştirme hareketleri de gerçekleştirdiler. Bu reform hareketlerinden önemli bir kısmı ise 1990'lı ve 2000'li zamanlarda gerçekleştirmiştir (Sahlberg, 2009).

Günümüzdeki Fin eğitim sisteminin oluşumunu ve sonuçlarını tam olarak anlayabilmek için 1970'li yıllara geri dönmekte fayda vardır. Fin eğitim tarihi 1970'li yıllarda önemli bir aşamaya gelmiştir. O gün için yapılan değişiklikler günümüzdeki Fin eğitiminin misyon ve vizyonunu oluşturmuştur (Sahlberg, 2007).

Dokuz yıllık birleştirilmiş başlıca eğitim 1970'li yılların ilk aylarında mevzuatta olduğu zaman yeniliklerin arkasındaki esas pedagojik amaç, Profesör Matti Koskenniemi tarafından ifade edilen “grup çalışması”ydı. Yeniliklerin sonrasında öğretmenlerin birçoğu bu sayede eğitim temasında kısa zamanda ilerlemişti. Bu şekilde çeşitli beceri ve sosyal olarak arka plana itilmiş çocukların sosyalleşerek istenen hedefleri başarmalarına olanak sağlanmıştı. 1980'li yıllarda, bütün eğitim sistemi değiştirildi ve bütün öğretmenler grup çalışmasında eğitim olarak meslek hayatlarına devam ettiler (Sahlberg, 2004).

1990'lı ve 2000'li yıllarda okul esaslı görüntü, aktif aile seçimi, müşteri mihraklı ve bilhassa sistemli okul incelemelerine doğru yönelim oluşmaya başladı. Böylece neo-liberal dönüşümler ile kamu idaresi gibi tanımlar ifade edilmeye başladı. Finlandiya'da, bu polemikler farklı ülkelerle karşılaştırıldığında daha düşük bir seviyede kaldı. Polemiklerin olduğu zamanın başlama noktası olan 1995'den günümüze kadar geçen sürede Finlandiya'da “yeniden yapılanma çağı” diye ifade edilmektedir.

Çok amaçlı okul (temel eğitim) yeniliğinin gerçekleştirilmesine dair eş değerlik normu taviz vermeden devam edildi. Yenilik yapılanmaları 1972'de ülkenin kuzey ve doğu bölgelerinde olan daha az gelişmiş bölgelerde oluşturulup, 1977'de Finlandiya'nın güneyinde oluşumunu sonlandırdı. O dönemlerde oluşturulan yeniliklerin hedefe uygunluğuyla alakalı genellikle şu şartlar ifade edilmiştir:

- 2. Dünya Savaşı bitiminde oluşan kötü yaşam şartları ve vahim tecrübeler, gruplar ve siyasi partiler arasındaki sıkıntılı ortamı minimuma indirerek halk arasında bir anlaşma ortamı oluşturuldu.

- Meclis, yapılacak yeniliklere zemin hazırlayarak modern başlıca okul programının tüm ana hatlarını da içeren Okul Sistemi Yasasını yayınlayarak yeniliği oluşturdu.
- Millî, mahallî alanda daha yetkili idari sistemler yenilik aşamasının uyumlu ve sürdürülebilirliğinin garantisini vermiştir.
- Eğitim düzeninin tekrardan oluşturulması ile birlikte mahalli idareler, gençler arasında eğitim düzeninin artırılmasına destek oldu.
- Okul yönetiminin tekrar yapılandırılması, yeniliklerin oluşturulmasına zemin hazırladı (Bakioğlu ve Yıldız, 2015).

3.1.2. Eğitim Yönetimi

Finlandiya’da eğitim, Eğitim Bakanlığının himayesindedir. Milli Eğitim Kurulu bakanlıkla birlikte ilk, orta ve yaşça büyük insanların eğitimi için eğitim amaçlarını, detaylarını ve yöntemlerini ilerletmek amacıyla yapılmıştır. Buna bağlı olarak, altı Finlandiya eyaletinde (Güney Finlandiya, Batı Finlandiya, Doğu Finlandiya, Oulu eyaleti, Lapland eyaleti ve Aland eyaleti) kendilerine bağlı olarak çalışan Eğitim ve Kültür Bakanlığı vardır.

Finlandiya’da belediyelerden vatandaşların rahat, sağlıklı kendilerini mutlu hissettikleri yaşama alanı için bayındırlık faaliyetlerinin beraberinde aynı hizmete yönelik her türlü sosyal destek, sağlık, eğitim, kültür, spor, boş vakitleri için faaliyet uygulamaları da oluşturmaktadır.

Yerel yönetimlerin yasal düzenlemeler ile hangi hizmetleri ilk olarak vereceklerini, yasal düzenlemeler ile ifade edilmişse de yerel yönetimler kendileri karar vermektedir. Bunun yanında belediyelerin bu konudaki tutumlarını coğrafi durum, nüfus miktarı ve yapısı, ekonomik durum ve benzeri ögeler etkilemektedir (Bakioğlu, 2020). Temel eğitim programının uygulanması ve sürekli geliştirilmesi sorumluluğu tamamen belediyelere aittir. Bu organizasyon yapısı, eğitimin temel bir hizmet olduğunun altını çizmektedir ve tüm kararlar yerel seviyede alınmaktadır (Taipale, 2007).

Fin belediyeleri, benzer ülkelere göre eğitim konusunda önemli yetkilerle donatılmışlardır. “Dokuz yıllık Genişletilmiş İlköğretim ve üç yıllık Ortaöğretim” okullarını oluşturmak ve devamlılığını sağlamak yerel yönetime aittir. Belediyeler bu sorumluluğu ücretsiz olarak yapmaktadır. Ayrıca ilköğretim kurumlarında kitap ve destek olacak eğitim

materyalleri ile tüm okullar için toplu taşıma, öğle yemekleri, sağlık hizmetleri de ücretsiz olarak verilmektedir (Bakioğlu, 2020).

Finlandiya’da meslek ortaokullarındaki, liselerdeki ve meslek okullarındaki öğrencilere her okul günü ücretsiz yemek verilir. Okullara sağlanan hazır yemek (catering) hizmetinin uzun bir geçmişi vardır, neredeyse yüz yıldan beri resmî makamların denetimi altındadır ve 21.yüzyılda öğrencilerin desteklenmesinde hala önemli bir yer tutar (Taipale, 2017).

1930’larda, Ulusal Genel Eğitim Kurulu’nun ilköğretim öğrencilerinin beslenmesi üzerine bir kitap yayımlaması ve okul yemeklerinin gerekliliği konusunda hiç şüphe olmadığını bildirmesi üzerine, yeni yasal düzenleme için hazırlıklar başladı. 1943’de, tüm öğrenciler için ücretsiz okul yemeği çıkarılmasını kanunlaştıran ilk ülke Finlandiya oldu. Buna göre, öğrenciler, okul mutfağı için malzeme yetiştirmek ve toplamak üzere, okul saatleri dışında makul sürelerle çalışmak zorundaydılar. Zorunlu eğitim sistemindeki her öğrenciye her okul günü ücretsiz yemek vermek için beş yıllık hedefe 1948’de ulaşıldı ve o günden bu zamana kadar sistem yürürlüktedir (Taipale, 2017).

Eğitimle ilgili tüzükler zaman içinde reforma tabi tutuldu ve daha da somutlaştı. Öğrencilerin yeme içme konusu sistemli bir şekilde oluşturuldu. Böylece, okul yemeklerinin hazırlanmasında daha yol gösterici oldu. Günümüzde yaklaşık 900.000 çocuk ve genç her gün okulda ücretsiz yemek yemektedir.

Okullardaki catering sistemi öğrencilerin her gün ücretsiz ve beslenme açısından dengeli bir sıcak yemek yemesini temin eder, böylece hem öğrencilerin sağlıklı olmasına hem de tüm okul ailesinin refahına katkıda bulunur. Okul yemekleri ve özel diyet uygulayan öğrencilerin sağlık durumlarının takip edilmesi öğrencilere destek programının doğal bir parçasıdır (Taipale, 2017).

Okul yemekleri çocukların ve gençlerin günlük beslenme ihtiyaçlarının bir bölümünü karşılar ve gün içinde yenilen diğer gıdaları tamamlayıcı niteliktedir. Sağlıklı, çeşitli ve cazip yemek menülerinin seçmeli olarak hazırlanmasına özen gösterilir. Lezzetli bir yemek sunmanın yanında, temiz ve hoş bir yemekhane ortamı sağlanmasına, sakin ve telaşsız yemek yenilmesine de özen gösterilir. Öğrenciler okul yemeği uygulamasına katkıda bulunabilir, örneğin, küçük yaştaki öğrencilere yardım edip yol göstererek ya da uygulamalı ödevlerini okul mutfağında çalışarak katkı sağlayabilirler. Öğrencilerin pratik uygulamalara katılması,

hem yemeklerin değerini daha 3nemli bir tutumla takdir etmelerine hem de ortak sorumluluk bilincinin gelişmesine yardımcı olur.

Okul yemekleri aynı zamanda Fin yemek k3lt3r3n3n 3nemli bir parçasını oluşturur. Okul yemekleri genellikle belli başlı Finlandiya gıda 3r3nlerinden oluşur: iyi bir okul yemeğinde bir sıcak yemek, bir salata, rendelenmiş sebzeler veya bir taze meyve ya da sebze, ekmek, margarin ve bir içecek bulunur. Men3 planlamasında ulusal, yerel ve mevsimsel farklılıklar dikkate alınır ve men3 3ęrencilerin, okul idaresinin ve ebeveynlerin katkılarıyla hazırlanır. Monotonluğu kırmak için tema g3nleri organize edilir, m3mk3n olan yerlerde geleneksel festival yemekleri verilir ve yabancı mutfaklar ve adetler keşfedilir. (Taipale, 2017). 2003- 2007 d3neminde Finlandiya Ulusal Eğitim Kurulu Genel M3d3r3 olan Kirsi Lindroos “21.y3zyılda, okul çocukları arasındaki kilo alma oranlarının artmasından dolayı endişeler had safhada ve bu sorunu 3nlemede okuldaki eğitim, hayati bir 3nem taşıyor. G3nl3k okul faaliyetinin temposu, gıda ve egzersiz 3yle bir denge oluşturmalıdır ki hem 3ęrenmeye ve gelişmeye katkı yapsın, hem de çocukların okulda geçirdiği zamanın b3t3nleşik yapısını desteklesin. Bu bakımdan, 3cretsiz sıcak okul yemeği, çocuklarla başarılı bir 3ęretim, y3ntem bilgisi ve esenlik sağlaması için sahip olduğumuz sırlardan biridir” diyerek okul başarisında yemeklerin 3nemini ifade etmiştir.

Finlandiya 3ęrenci Sağlık Hizmeti (FSHS) Sistemi, lise ve 3niversite 3ęrencilerine sağlık ve tıbbi bakım hizmetleri, ayrıca, ruh sağlığı ve diş bakımı konularında da hizmet sunmaktadır. T3m lisans 3ęrencileri bu sistemden yararlanabilir. 3niversite 3ęrencileri için ayrı bir sağlık hizmeti sisteminin olması, Finlandiya sağlık hizmetleri sisteminin bir 3zelliğidir.

FSHS 3ęrencilere sağlık hizmeti sunmada uzmanlaşmıştır ve t3m Fin 3niversite lisans 3ęrencilerine, yaşadıkları belediye b3lgesinde sağlık bakımı hizmetleri sağlar. FSHS’nin mali kaynakları, Ulusal Emeklilik Merkezi, 3ęrenciler, 3ęrenci birlikleri ve eğitim bakanlığı olup bu sistem Finlandiya sağlık sisteminin bir parçası olarak kabul edilmektedir. FSHS’nin temel işlevi, 3ęrencilerin sağlığını korumak, hastalıkları 3nlemek ve tedavi etme suretiyle onların 3ęrenme kapasitelerini geliştirmektir. 3niversite 3ęrencileri için ayrı bir sağlık sistemi kurma kararının altında, genç yetişkinler olarak onların kendilerine 3zg3 bir sağlık bakımı ihtiyaçları olduğu gerçeği yatıyor ve verilen hizmetler ruh sağlığına, diş bakımına, cinsellik ve 3remeye ilgili sağlık bakım ihtiyaçlarının kapsamlı şekilde incelenmesine dayanmaktadır. 3ęrencilerin aktif katılımı bu hizmeti desteklemektedir. Karar alma s3recinde, çalışmaların

değerlendirilmesi ve geliştirilmesi uğraşında öğrencilerin söz hakkı vardır (Taipale, 2017). Bu hizmet, 1954’de, Finlandiya Öğrenci Birliği (SYL) tarafından, öğrencilerin aldığı sağlık hizmetinin geliştirilmesi konusunda dönük artan ilginin sonucu olarak kuruldu. Bu ilgi, 1932’de, Finlandiya Veremle Savaş Derneği’nin öğrencilere uyguladığı akciğer taramasıyla başladı. SYL, savaş sırasında, öğrenci sağlık hizmetinin örgütlenmesi için bir girişimde bulundu ve başarısız oldu. Daha sonra 1945’te, öğrencilere sunulan sağlık ve bakım hizmetinin nasıl organize edilmesi gerektiğini araştırmak üzere yeni bir öğrenci sağlığı komitesi kurdu ve aynı yıl faaliyete geçme kararı aldı.

SYL’nin öğrenci sağlık hizmeti bürosu 1946’da kapılarını açtı ve faaliyetlerini verem ve diğer hastalıkların tedavisi üzerinde yoğunlaştırdı. Başhekim olarak Doktor Göta Tingvald Hannikainen görev yapıyordu. Aynı dönemde, Finlandiya Cinsel Yollarla Bulaşan Hastalıkları Önleme Derneği frengi konusunda bir tarama başlattı. Bu erken tarihli projeler söz konusu hizmetin içeriğini örneklendirir. Görüldüğü üzere sistem, en başından beri, genç yetişkinlerin ihtiyaçlarına odaklanmıştır.

1947’de, Finlandiya Meclisi, üniversite öğrencileri arasında zorunlu sağlık taraması yapılması için bir kanun çıkardı ve her sömestr için bir zorunlu sağlık hizmeti bedeli belirledi. Böylece, sistem için mali kaynak da sağlanmış oldu (Taipale, 2017).

Öğrenci Sağlık Hizmeti Bürosu sonraları yeni kurulan “Finlandiya Öğrenci Sağlık Servisi” FSHS vakfına devredildi. FSHS parasal kaynak için Finlandiya Oyun Makineleri Derneği’ne başvurdu ve üniversite yönetimlerinden bu hizmet için gerekli yerleri tahsis etmesini istedi. 1955’de ilk kez genel bütçeden FSHS için para ayrıldı ve daha fazla mali destek sağlamak üzere 1956’da bir öğrenci sağlık derneği kuruldu.

Üniversite öğrencilerine sağlık hizmeti sağlanması sorumluluğu sonrasında FSHS Vakfı’na devredildi, ancak 1970’lerde bu hizmetin belediyelere devredilmesi konusu çok tartışıldı. FSHS hizmetlerinin yeni kurulan politeknik okullarının öğrencilerine de sunulması konusu gündem geldi. Uzun incelemeler sonunda, 2011’de, Saimaa, Lapeenranta ve Seinajoki’deki politeknik öğrencilerine pilot proje olarak FSHS sağlık hizmeti verilmeye başladı. 2004’de Fin Millî Eğitim Kurulu tarafından Ulusal Çekirdek Eğitim Programı oluşturulmuştur. Bu kapsamda devlet, bölgesel yönetimlere eğitimde ekonomik destek sağlanması ve yerel idarenin kendine özgü eğitim programlarını oluşturması görevini vermiştir.

Fin Ulusal Çekirdek Eğitim Programı, eğitimcilerin kendilerine özgü eğitim programlarını ne türlü yapılanma gerektirdiği mevzusunun da bir danışma organı şeklindedir ve şu hususlar önemlidir (EURYDICE, 2004):

1. Hedeflerin belirlenmesinde öğretmenler kadar, velilerin, yerel yönetimlerden temsilcilerin hatta öğrencilerinde söz sahibi olması ve eğitim programının hazırlanmasında iş birliği sağlanması,

2. Eğitim programlarının temelini insan hakları, eşitlik, demokrasi, doğal hayatın korunması ve çok kültürlülüğün kabulü gibi değerlerin oluşturulması,

3. Öğrencilerin büyüme ve öğrenmesini daha iyi destekleyecek fiziksel koşulların, psikolojik faktörlerin ve sosyal ilişkilerin hazırlanması,

4. Farklı öğretim yöntemlerinin kullanılması,

5. Ailelerin eğitim programı hakkında sürekli bilgilendirilmesini sağlayarak okul-aile iş birliğinin güçlendirilmesi (Malaty, 2007).

6. Kulüp etkinliklerinin belirlenmesi,

7. Tüm öğrencilere her seviyede rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması. Ayrıca, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin zorunlu eğitimi tamamlamaları ve genel eğitim sistemiyle bütünleştirilmiş öncelikler arasında belirtilmiştir (Finnish National Board of Education (FNBE), 2009).

Fin eğitim sisteminin başlıca hedefleri, öğrencilerin yaşam süresince gelişimlerini takip etme, yaşamda lazım olan bilgi ve yeterlikleri oluşturma, Finlandiya’da eğitimde eşitsizlikle mücadele etme ve bunu muhafaza etme biçiminde ifade edilmiştir. (Basic of Education Act of Finland, 1998). Finlandiya eğitim sistemi ile Fin halkına eğitim aracılığıyla olumlu sonuçlar oluşturma amacı ve görevi verilmiştir. Fin eğitim sistemi, seçkin bir millet ve mücadelecı bir ekonomi oluşturmak için farklı yönleri, faal ve yaşam süresince öğrenen kişiler büyütme ve küresel anlamda en doğru bilgilenmeyi yaşama geçirme amacını kendisine misyon ve vizyon edinmiştir (FNBE, 2007).

Finlandiya'yı diğer zengin ülkelerden ayıran esas özellik ise Finlandiya'nın bu büyük kalkınma mücadelesini gerçekleştirirken ve yaşarken toplumsal adaletten taviz vermemiş olmasıdır. Finlandiya aynı zamanda iki okul arası başarı farkı en düşük olan toplumdur. Finlandiya'da iki okul başarısı arasında %10'dan fazla bir fark yoktur (Şirin, 2015).

Eğitim planlamacıları herkese açık bir temel eğitimi bir asırdan fazla bir süre hayal ettiler, ta ki tarıma dayalı Finlandiya'nın hızlı bir sanayileşme sürecine girdiği 1960'larda böyle bir sistem için gerekli altyapı oluşuncaya kadar. Şirketler uluslararası arenada rekabet edebilmeliydi ve kaliteli mamuller üretebilmek için iyi eğitilmiş iş gücüne ihtiyaç vardı. Bunun yanında, bir İskandinav refah toplumu yaratabilmek için de kamu sektöründe çalışacak iyi öğrenim görmüş elemanlar gerekliydi. Hizmet sektörü o denli hızlı gelişti ki insanlar bir sanayi toplumu yanında bir hizmet toplumundan söz etmeye başladılar. Bu dinamik gelişme her türlü yetenek rezervinin iyi kullanılmasını gerektiriyordu (Taipale, 2017).

Ekonomik faktörlerin dışında, sosyal eşitlik de temel bir siyasi amaç haline geldi. 1960'ların ortasında, Merkez Parti, sol kesimi destekledi ve temel eğitim için herkese açık bir okul sistemi yaratmak üzere gerekli siyasi irade oluştu; 1968'de, Finlandiya Meclisi, her çocuk ve genç için, hangi bölgede yaşarlarsa yaşasınlar ve ailelerinin mali durumu ne olursa olsun, yüksek kalitede 9 yıllık temel eğitimi garanti eden bir kanunu kabul etti. Önemli olan, kanun tasarısı hazırlanırken iyi bir temel eğitimin bir temel insan hakkı olarak görülmesiydi, bu da entelektüel ve fiziksel gelişim konusunda engelli çocuklarında büyüme ve gelişme hakkı olduğu anlamına geliyordu. Herkese açık okullar gerçekten de herkesin okulu oldu (Taipale, 2017).

Eğitim sisteminde reform yapılabilmesi içi, öğretmen eğitiminde de benzer bir reform gerekiyordu, onun için, her iki reform aynı anda uygulamaya konuldu. Öğretmen eğitimi uğraşı lisans düzeyinde eğitim vermek üzere üniversitelere devredildi. Uzak kırsal bölgeler için yüksek düzeyde eğitim almış öğretmen temin edebilmek üzere, Kuzey ve Doğu Finlandiya dahil, ülkenin dört bir yanındaki yedi üniversitede öğretmen eğitim programları başladı (Taipale, 2017).

Herkese açık okul sisteminin gelişimi uzun bir sürece yayıldı, bu da gösteriyor ki, eğitim her zaman toplumun siyasi, kültürel ve ekonomik gelişimiyle yakından ilişkili olmuştur. Fin öğrencilerinin uluslararası değerlendirmelerde başarılı olmaları bazı etkenlerin sonucudur. 1973-1991 yıllarında Finlandiya Milli Eğitim Kurulu Genel Müdürü Erkki Aho

“An itibariyle, herkese açık okullar, bizim birinci-sınıf eğitim sistemimizin amiral gemisidir. Bu okullar, meslek okullarında ve lise seviyesindeki öğrenim kurumlarında kaliteli eğitim verilebilmesi için iyi bir temel sağlamaktadır ve sürekli değişim gösteren siyasi, kültürel ve ekonomik ortama ayak uydurmak üzere daima geliştirilmektedir. Profesör Kari Uusikyla’nın dediği gibi iyi bir okul her gün sıfırdan inşa edilmelidir”.

Bu eğitim sisteminin temel taşı, eğitimin, milliyete, cinsiyete veya sosyal, ekonomik ya da kültürel duruma bakılmaksızın, doğrudan Finlandiya’da ikamet eden her çocuğa ve gence veriliyor olduğu gerçeğidir. Eğitim sisteminin yönetimi bölgesel ölçekte toplanmıştır, ancak her okul milli eğitim programına uyar. Bu şekilde, ülkenin her tarafındaki her şehirde ve köyde, yerel özelliklere bakılmaksızın, kaliteli bir eğitim sunulması temin edilmiştir. Temel eğitim tamamlandığı zaman ulusal ölçekte sınavlara girilmez ve okullar derecelendirilip kamuya açıklanmaz.

Öğretmenler, temel eğitimin sonunda, öğrencileri değerlendirirken ulusal kriterleri kullanırlar. Müracaat ve değerlendirme süreçleri, şeffaf, eşit ve hangi okulda temel eğitim alınmış olduğundan bağımsızdır, çünkü değerlendirme kriterleri tüm ülke için açıkça belirlenmiştir (Taipale, 2017).

Fin eğitim sisteminde eğitsel çıkmaz sokaklar veya kurumsallaşmış yollar yoktur. Her öğrenci, temel eğitimi nerede aldığına bakılmaksızın, daha yüksek eğitimin her seviyesi için başvurabilir ve sınavı geçerse öğrenci olarak kabul edilir. Eğitim ücretsizdir. Öğrenciler arası rekabette yeterlilik esastır, ilişkiler, para ya da daha başka seçimler değil (Taipale, 2017).

Finlandiya’nın herkese açık okul sistemi iyi bir eğitim vermektedir ve eğitimini tamamlayan 15 yaşındaki öğrenciler, uluslararası sınavlarda, her alanda, ana-dil bilgisi, matematik ve fen bilgisinde dikkat çekici derecede başarı göstermektedir. Temel eğitimden sonra daha ileri seviyede eğitim sunulmakta ve teşvik edilmektedir. 2009 yılı itibariyle temel eğitimi bitiren öğrencilerin %92’si liseye veya politekniklere devam etmektedir ve bu okullarda yurt içindeki ve dışındaki yükseköğrenimde hazırlanmaktadırlar. Okumaya devam etmeyenlere ücretsiz eğitim alternatifleri sunulmaktadır (Taipale, 2017).

Finlandiya’da mesleki eğitim, bir meslek edinmek için kaliteli ve ücretsiz eğitim almanın bir yoludur. Meslek okullarında üniversite bazlı eğitim verilir, dışarıda staj imkânı sağlar ve öğrencilere eğitimlerini bitirip çalışma hayatına geçmeleri için gerekli vasıflar kazandırılır. Meslek okulları liseler kadar popülerdir ve ikinci aşamayı tamamlayan

öğrencilerin birçoğu hemen iş bulur; diğerleri ise bir sonraki aşamaya devam eder veya üniversiteye geçiş yapar (Taipale, 2017).

Temel eğitimi tamamlayan öğrencilerin hemen hemen yarısı liseyi tercih eder ve lise eğitiminin sonunda ulusal ölçekli sınavlara girilir. Lise eğitimi de ücretsizdir. Öğrencinin ilerleme hızına göre 2-4 yıl sürer. Lise eğitimi, ulusal eğitim programında belirtilen derslerle serbestçe seçilebilen derslerden oluşur.

Eğitimin ikinci aşaması lisede veya meslek okulunda tamamlandıktan sonra, öğrenci üniversiteye veya politeknike müracaat edebilir, buralara kaydolabilmek için bir sınavda başarılı olmak gerekir. Eğitim ücretsizdir ve öğrenci yükseköğrenimi tamamlayınca kendisine üniversite veya politeknik diploması verilir. Başarılı müracaatçı, başka sınavlara girmek zorunda kalmadan, lisans veya yüksek lisans programını tamamlamaya gayret edebilir. Yükseköğrenim ve mezuniyet ücretsizdir, bu da yabancı öğrencileri Finlandiya'ya çeken önemli bir faktördür. Eğitimin hem ücretsiz hem de yüksek nitelikli olması birçok uluslararası toplantıda merak uyandırmaktadır (Taipale, 2017).

Gençler eğitimlerini planlamak ve farklı seçeneklere dair bilgi edinmek için profesyonel danışmanlık hizmeti alabilirler. Sonja Kosunen- Finlandiya Eğitim Bakanının Meclis Eski Danışmanına göre karşılıksız burs sistemi öğrencilere mali destek sağlar ve yükseköğrenimin bile ücretsiz olması eğitim konusundaki eşitliğin ve adaletin bir göstergesidir. (Taipale, 2017).

Fin öğrencilere sağlanan mali destek 1969'da kabul edilen bir kanunla başladı; buna göre, devlet öğrencilerin aldığı kredilere garantör olacaktı ve 1972'de, öğrenci kredilerine ilave olarak, karşılıksız burslar da verilmeye başladı. O tarihlerde karşılıksız burslar öğrenci kredilerine göre daha az sayıdaydı ve öğrenciler kredi almaya mecbur kalıyorlardı. Ancak, 1970'lerin ortalarında, öğrenim kredisi bedellerinin yükselmesi üzerine bankalar kredi vermeyi reddetmeye başladı. Bazı tartışmalardan sonra, öğrenim kredisi meblağları (1977) düşürüldü ve bu eksiklik öğrencilere verilen barınma yardımıyla telafi edildi. Barınma yardımı sadece kirayı kapsıyordu. 1979'da Cumhurbaşkanı Kekkonen yükseköğrenim gören öğrencilerin yarısından fazlasının fiziksel durumunun kendisinininkinden daha kötü olduğunu fark edince, indirimli yemekler verilmeye başladı.

1992'de öğrencilere sağlanan mali destek konusunda büyük bir reform uygulamaya konuldu ve karşılıksız bursların öğrenim kredilerine oranı yükseltildi ve bu burslar vergiye

tabi tutuldu. Aynı dönemde, düşük faizli kredilerin yerini ticari faizli öğrenci kredileri aldı. Karşılıksız yükseköğrenim bursları dağıtılırken öğrencinin ailesinin veya yakınının zenginliği ve gelir düzeyi artık dikkate alınmıyordu ve destek alabilmek için azami bir seçilebilirlik ölçütü getirildi. 1994’de üniversite dışındaki öğrencilere sağlanan mali destek konusunda benzer bir reform yapıldı. Daha yakın dönemdeyse barınma desteği kapsamındaki kira yardımı artırıldı ve öğrenim kredisi ödemeleri vergiden düşünmeye başladı (Taipale, 2017).

Öğrencilere sağlanan mali destek bazı kriterlerin karşılanmasına ve dersteki başarıya göre belirlenmiştir. Bu da demektir ki, öğrencinin notları yeterince iyi değilse, öğrenci mali destek için uygun değildir. Ayrıca, eğer öğrenci başka kaynaklardan yeterince gelir sağladiysa, öğrenim desteği geri ödenmelidir. Öğrenim desteğinin başka gelirlere ilave değil, öğrencilerin öğrenim giderlerini karşılayacak esas finansman olması amaçlanmaktadır. Öğrenim desteğiyle insanları zengin etmek değil, herkesin öğrenim görme ve meslek sahibi olma hakkını garanti altına almak amaçlanmıştır. Öğrencilere sağlanan mali destek programının toplam değeri Finlandiya’nın Gayri Safi Milli Hasılasının (GSMH) yaklaşık %2’sine eşittir ve bu nedenle çok sayıda destekçisi ve eleştireni vardır. 2002- 2005 yılları arasında Milli Öğrenci Birliği Sekretarya Üyesi Elina Karjalainen, “öğrencilere yapılan milli yardım istikrarlı bir vergi geliri sağlamıştır, böylece sosyal devlete de yararlı olmuştur. Finlandiya’nın rekabet gücü, yüksek kaliteli eğitime, eşitlikçi bir eğitim sistemine ve eğitilmiş iş gücüne dayalıdır” (Taipale, 2017).

3.1.3. Okullar ve Öğrenciler

Çocukların nerede okula başlayacağını adres kayıtlarına bağlı olarak belediye tarafından şekillendirilir. Okullarda belirtilen tatillere ek olarak dinlenme zamanlarını bölge idaresi belirler. Eğitimde sınıf kişi sayısına dair bir düzen olmamakla beraber yaklaşık sayı 20-25 kişidir (Ekici ve Öter, 2010). Sınıflar 14 yaşa kadar 24 kişi, liselerde ise 28 kişi, tahmini 25 kişidir. Özel eğitim sınıfları maksimum 6 kişi, özel eğitim gereksinimi olan sınıf ise 8 kişi mevcuduyla belirlenmektedir (Özdemir, 2017).

Ulusal öğretim programı Ulusal Eğitim Kurulu kapsamında oluşturulan program, başlıca amaçları ve inceleme özelliklerini kapsamaktadır. Bu bağlamda, okullar ve mahalli idare kendi bölge esasları için öğretim programını oluşturmaktadır. Öğretmenler şahsi öğretim faaliyetlerini ve nasıl bir yöntem ile öğreteceklerini belirleme konusunda serbesttirler.

Öğrencilerin %90'ından fazlası temel eğitimin sonrasında eğitimlerini ara vermeden oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin tahmini olarak %54'ü genel ortaöğretime giderken %36'sı mesleki eğitimi seçmektedirler (Ekici ve Öter, 2010).

Şekil 3.1-3.2 ve 3.3'de görüldüğü gibi Finlandiya'da okul yapısına çok ilgi gösterilmekte ve dikkat edilmektedir. Yüksek apartmanlardan ziyade alan olarak çok büyük bahçeler içerisinde müstakil mimariler bulunmaktadır. Okul alanları oyun alanları Finlandiya'da yılın büyük bölümü olan kış mevsimine göre tasarlanmaktadır. Finlandiya okul mimarisinin diğer ülkelerden farklı olarak okul içindeki yapılanmadır. Okullar dizayn olarak konforlu bir şekilde inşa edilmiştir (Ekici ve Öter, 2010).

Şekil 3.1. Finlandiya Okul İç Mekân

Petrov'a (2020) göre "Okullar sadece dış görünüşü ile değil, aynı zamanda temizliği ve yüksek hijyen koşulları ile de göz doldurmaktadır. Büyük pencereli, yüksek tavanlı sınıflar, geniş koridorlar, mükemmel havalandırma sistemi, rahat ve kullanışlı okul mobilyaları, hareketli oyunların oynanabileceği temiz ve geniş avlular, iyi donanımlı jimnastik salonları ülkedeki okulların sunduğu imkanları özetleyen örneklerdir".

Şekil 3.2. Finlandiya Okul Binası Dış Cephe

Şekil 3.3. Finlandiya Okul Binası Dış Cephe

Okulda boş holler ve salonlar yoktur. Birlikte faaliyet, istirahat ve beslenme bölümleri ayırıcı alanlardan farklı olarak sınıfların olduğu büyük mekanlar bulunmaktadır. Bu doğrultuda, kütüphane sessiz ve kapalı bir ortam olmasından farklı olarak sınıfların olduğu büyük holler bulunmaktadır. Öğrencinin kendini okulda değil evi olarak düşünmesi için yüksek çaba gösterilmiştir. Holde olan şöminenin etrafında oturup kitap okuyan öğrencileri görmek olasıdır. Şekil 5’de öğrencilerin sınıf ortamındaki durumları gösterilmektedir. Öğrenciler klasik olarak karşımıza çıkan kıyafetlerle okula gelme zorunlulukları olmadığı gibi okul içerisinde çorapları ile gezebilmekte ve bahçeye çıktığı zaman faaliyet nedeniyle değişik ve mevsime uygun olan giysileri giyerek kar yağdığında da oyun oynayabilmektedir (Özservet, 2014).

Şekil 3.4. Finlandiya Sınıf Ortamı

Şekil 3.5. Finlandiya Sınıf Ortamı

Şekil 3.6’de görüldüğü gibi okul bahçeleri büyük alanı oluşturmaktadır. Öğrencilerin farklı türde etkinlik düzenleyeceği yerler olmasına önem verilerek buna göre tasarlanmıştır. Okulda ve bahçede her köşede saat görmek mümkündür. Ders ya da mola nedeniyle zil yoktur. Öğrenciler saate bakarak derse girip, mola vermektedirler. Öğrenciler eğlenmek için cesaretlendirilerek oyuna katılımları sağlanmaktadır.

Şekil 3.6. Finlandiya Okul Bahçesi

Teneffüsler öğrencilerin enerjilerinin dışa aktarımı ve öğrencilerin kendilerini dinlendirdikleri alan olduğu için “nöbetçi öğrenci” diye bir kavram bulunmamaktadır. Eğer öğrenciler bahçedeki alanlardan birinde etkinlik yapmak isterlerse bunu önceden öğretmenlere söylemeli ve bu alan o öğrenciler için ayrılmalıdır. Öğretmen bunu çizelgesinde kendisi ifade ederek yazmalı veya öğrencisine söylemelidir. Bu sayede bahçedeki etkinlik alanı o öğrenciler için ayırt edilmiş olmaktadır. Alan için rezerve edilmemiş ise bütün öğrenciler orada oynayabilmektedir (Özdemir, 2017).

Okul bahçelerinde büyük alanda çeşitli bölümlerde fazlaca etkinlik ortamı bulunmaktadır. Öğrenciler yoğunluk oluşturmaması için benzer bölümlerden farklı alanlarda yinelenmiştir. Şekil 3.7’de görüldüğü gibi her yaş seviyesi okula yaya olarak veya bisikletiyle gelebilmektedir. Bundan dolayı okul alanlarında bisiklet park yerleri mevcuttur. Toplu taşıma mecburi durumlar hariç bulunmamaktadır. Finliler çocukların özgür ve sorumluluklarını bilen kişiler olarak yetişmesinin gerekliliğine inanmaktadır. Bu nedenle de öğrencileri okula getirip götüren velilere denk gelinmemektedir (Özdemir, 2017).

Şekil 3.7. Finlandiya Okul Bahçesi Bisiklet Park Alanı

Okullar arası rekabet söz konusu değildir. Mukayese yerine birlik beraberlik vardır. Okulların başarı seviyeleri genel olarak benzerdir ve bu koşulda okullar arasında daha iyi ya da daha kötü yoktur. Hâl böyle olunca öğrenciler ikametgâh adreslerine en yakın olan okula gitmektedirler. Finlilere göre eğitim herkese eşit seviyede yapılmalıdır. Öğrenciler zekâları ve yetenekleri ayırt edilmeksizin aynı ortamda eğitim almaktadırlar (Özdemir, 2017). Şekil 3.8’da da bunun görsel olarak örneği verilmiştir.

Şekil 3.8. Finlandiya’da Öğrencilerin Birlikte Eğitim Aldıkları Alan

Okullarda müdür, müdür yardımcısı ve sekreterin odası, öğretmenler odası ve yemekhane cam bölmelerle bölünmüş şekildedir. Böyle bir mimari yapının olma sebebi ise okul idaresinin hem öğrencilerle hem de öğretmenler ile iç içe olmak istemesinden kaynaklanmaktadır.

Şekil 3.9’da görüldüğü gibi okulların giriş bölümünde öğrenciler okula geldiklerinde kıyafetlerini kurutmaları için kurutma makinelerinin yer aldığı bir alan bulunmaktadır. Bu sayede ülkedeki çetin kış koşullarında temiz giysileriyle öğrenciler derslerine girmektedirler.

Şekil 3.9. Finlandiya’da Okul İç Mekân Giriş Bölümü

Ayrıca özel gereksinime ihtiyacı olanların hayatlarını olumlu anlamda dönüştürecek bölümler bulunmaktadır. Bu bölümlerde özel gereksinimi olan kişilerin ihtiyaçları en ince ayrıntısına kadar planlanmaktadır. Bir bölümde öğrenci okul haricinde de ilerlemeyi düşünüyorsa okul yönetimine yazılı bir beyan vermektedir. Yönetim bunu mahalli idareye gönderir böylece tüm masrafların mahalli idare tarafından karşılanarak okul saatleri haricinde öğleden sonra veyahut hafta sonu öğrenci dilediği bölümde çeşitli kurslara gidebilmektedir.

Okul ortamında her alanda internet bulunmaktadır ve bağlantıyı müdür kontrol etmektedir. Öğretmenler ve öğrenciler serbest bir şekilde internetten faydalanmaktadır. Öğrencilerin simalarının belli olduğu fotoğraflar yasaktır. Öğrencilerle yapılan faaliyetlere öğrencilerin dahil olduğu görseller yalnızca “e -twinning” ortamında aktarılmaktadır (Özdemir, 2017). E-twinning, Avrupa’daki okullar için oluşturulmuş bir sistemdir. İletişim kurmak, iş birliği yapmak, Avrupa’daki öğrenme topluluğunu hissetmek ve bu topluluğun bir parçası olmak için Avrupa ülkelerindeki katılımcı okullardan birinde çalışan personele yönelik bir platformdur (www.etwinning.meb.gov.tr).

Okulda işlenecek derslere öğretmenler tarafından hep birlikte fikirleri sunarak, tartışarak karar verilir. Öğretmenler bir gün içerisinde dört saatlerini ders anlatmaya, haftada iki saatlerini ise mesleki yenilik ve faaliyetlere ayırmaktadırlar (Özdemir, 2017). Öğretim programı epeyce sade ve tümel bir kapsamda ifade edilmiştir. Öğrenciler ve öğretmenler şahsi ilgi ve beklentilerini de göz önünde bulundurarak eğitim-öğretim programlarını tasarlayabilmektedir. Bir alanın öğretim programı güncellenirse diğer alanlar bu güncellemeden ayrı tutulmaktadır.

Okul idaresi her sene komisyon kurulmaktadır. Bu komisyonda bir sene içinde okuldaki derslerde ne öğretileceği kararlaştırılmaktadır. Komisyonda bu bağlamda minimum beş yıllık öğretmenlik deneyimi istenir fakat genellikle on yıllık ve daha fazla sürede öğretmenlik yapan kişiler tercih edilmektedir. Eğitimde rekabet edilecek bir ortam bulunmamaktadır. Öğrenciler arasında mukayese yoktur. Başarı anlamında iyi ve daha az iyi öğrenci arasında minimum ayrım vardır. “Her öğrenci değerlidir ve tektir” ilkesi vardır. Daha az başarılı olan öğrenci ile daha fazla alaka kurulur. Öğrenmede zorluk yaşayan öğrencilere ek derslerle pekiştirme yapılmaktadır. Öğrenme programı öğrencinin kişisel ihtiyaçlarına göre belirlenmektedir. Okula adapte olamayan, isteksiz olan öğrenciler için ve başarı anlamında daha iyi olan öğrenciler için bireysel ve ferdî programlar oluşturulmaktadır.

Özel okul kavramı Finlandiya için çok bilindik bir kavram değildir. Okullar herkes içindir ve herkese aittir. Okul içinde hiçbir öğrenci din, dil, ırk, maddi güç ayrımı olmaksızın eşit bir şekilde eğitim almaktadır. Özel okullar yalnızca eğitim için bulunmakta ve kamusal okullarda din dersinde din eğitimi olmamakla birlikte yalnızca dinler kavramı ve konuları öğrencilere aktarılmaktadır. Devlet tüm eğitim seviyelerinde her şekilde imkanını öğrencilere aktarmakta ve yapılan masraflar devlet tarafından verilmektedir. Konsolosluk içerisinde görev yapan kişilerin çocukları için birkaç özel okul vardır (Özdemir, 2017).

Öğretmenler 38 hafta için eğitim programı oluşturmaktadır. Okullar genel olarak ağustos ayı ortasında açılmaktadır. Okullar arasında 1-2 gün değişiklik olabilmektedir. Okullar ekim ayında 1 hafta, yılbaşında iki hafta, bahar döneminde bir hafta eğitime ara vermekte ve tüm okullar aynı zaman diliminde eğitim programını sonlandırmaktadır.

Şekil 3.10'de görüldüğü gibi öğrencilerin farklı becerilerini ifade etmeleri ve geliştirmeleri için müzik, resim, beden eğitimi derslerinin yanında okulda özel olarak ayrılmış atölyelerde ağaç ve materyal işleme dersleri de bulunmaktadır (Sahlberg, 2007). Öğrencilere kuramsal ve ezberciliğe yönelik değil, fikir oluşturma ve analize yönelik bir eğitim aktarılmaktadır. Öğrenciler hem kavramları bilme ve öğrenmede hem analiz edip yorumlamada, incelemektedir. Öğrenciler için öğrenilenler hayatlarının birer parçası olup kolaylıkla hayatlarına aktarabilmektedirler (Özdemir, 2017).

Şekil 3.10. Finlandiya Ahşap Atölye Eğitim Alanı

Finlandiyalı gençler boş zamanlarını mevsimsel olarak kış aylarında kayak, yaz aylarında ise, güreş, yüzme, top ile ilgili yapılan aktiviteler ve koşu gibi çeşitli faaliyetler yaparak değerlendirmektedirler. Gençlerin yaptıkları bu aktivitelerden dolayı kasları, göğüs kafesleri, akciğerleri, elleri ve ayakları gelişmekte; vücut sağlığı ve dayanıklılığı oluşmaktadır. Finlandiya’da ilkbaharın gelmesi ile birlikte caddelerde ayakkabısı olmayan ve böyle gezen erkek çocuklara rastlayabilirsiniz. İyi giyimli gençlerin ayakkabılarının olmaması ve böyle dolaşmaları maddi yetersizlikten kaynaklanmadığını ortaya koyar (Petrov, 2020).

Finlandiyalıları “Okul bizim temel zenginliğimizdir. Rusların sahip olduğu Ural dağlarının zengin maden yatakları, Sibirya’nın altın rezervleri bizde yok. Tabiat nimetlerini dağıtırken bize cimri davranmış. Bu eksikliği enerjimizle telafi etmek, vatandaşlarımızdan ülkemizin kalkınmasına azami ölçüde katkıda bulunmalarını istemek durumundayız. Fabrikalarda İngiliz çeliğini dayanıklı kılmak için yapılan işlere benzer şekilde, biz de okullarda gençlerimizi güçlü ve dayanıklı olmaları için yetiştiriyoruz. Bataklıklar arasında, taşların üzerinde kurduğumuz, nispeten refah içinde yaşamamızı sağlayan ve Rusya nüfusunun geri kalan bölümü için şimdilik uzak bir hayal gibi görünen bu düzenin temeli okula dayanmaktadır. Okulumuzu elimizden aldığımız an bizde biteriz. Tıpkı mayasız hamur gibi çökeriz” (Petrov, 2020) diye ifade etmişlerdir. Petrov’a (2020) göre, ülkede eğitim sisteminin bu kadar gelişmiş ve toplumun her kesimine yayılmış olması halkı okumaya teşvik etmekte, gazete ve kitap okuma alışkanlığını ise ciddi anlamda arttırmaktadır.

Şekil 3.11’de görüldüğü gibi yemekhaneler sade ve minimal bir tasarım çerçevesinde oluşturulmuştur. Öğrencilere erişkin kişiler gibi davranılmakta ve böylece öğrenci kendisine olan güven duygusunu da arttırmaktadır. Öğretmen ve öğrenciler arasında bir ayrım olmaksızın hep birlikte yemeklerini aynı ortamda yemektedirler. Yemekhaneler sade ve klasik bir şekilde dizayn edilmiştir. Okuldaki tüm alanlar öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri için oluşturulmuştur. Mecburi temel eğitim boyunca öğrenciler eğitim, sağlık, günlük sıcak yemek, bilgisayar ve yazıcı kullanımı, kitap, defter, kalem, okul gezilerinden ücret vermeden yararlanabilmektedir (Malaty, 2007).

Şekil 3.11. Finlandiya Okul Yemekhane Bölümü

Finlandiya’da öğrenciler için şu özelliklerden bahsedilmektedir:

- Öğrencilerin okulu benimsemeleri doğrultusunda yapılanma vardır.
- Öğrencilere “birlikte mutlu olma”nın ne kadar güzel ve değerli olduğu hissettirilmektedir.
- İlkokullarda, 9.sınıf sonuna dek ev ödevi yoktur.
- Okullarda mola zamanı fazladır, gün içinde dört saatlik eğitimin minimum 70 dakikası molaadır.
- Öğrencilere saygı çok büyük bir anlam ifade etmektedir.
- Finlandiya’da okul ile sosyal hayat harmanlanmıştır.
- “Yaşayarak öğrenme” temel ilke olarak kabul edilmiştir.
- Her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.
- Farklı kişisel özellikleri olan öğrencilerin birlikte eğitim almalarına imkânı verilmiştir.

- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler diğer öğrencilerle beraber eğitim almaktadır.
- Öğrencilerde çekişme ortamı oluşturacak yönelimler ve teknikler, hiç olmazsa belli bir zamandan önce, tamamıyla yok sayılmaktadır.
- “Birlikte başarmanın mutluluğunun tadına varma” hissi benimsetilmiştir
- Çocukların kendilerini rahat bir şekilde aktarmalarına imkân verilmiştir.
- Kariyer planları ile yönlendirmede kişisel yeterlik ve ilgi başlangıç noktasıdır.
- Yaz dönemlerinde gençlik kampları oluşturulmalıdır.
- Eğitim her anlamda devlet destekli olmalıdır.
- Öğrenciler, müfredatın hazırlanması ve derslerin içeriğine dair kararların alındığı toplantılara fikirleriyle katılım sağlamaktadırlar.
- Öğretmenlik çok saygın bir meslektir.
- Öğretmenlik mesleğine sahip olmak kolay değildir.
- Öğretmenler, müfredatın yapısına direkt katkı vermektedirler (Genç, 2019).

Akademik hayata başlama yaşı 7 olarak ifade edilmiştir. Bu yaş öncesinde çocukların akademik alana hazır olmadıkları söylenmiştir. Özet olarak, 7 yaşından önce ailenin vereceği eğitimin öğrenci için yeterli olduğu ifade edilmektedir. Mecburi başlıca eğitim süresince, değerlendirme kapsamında herhangi bir ulusal sınav veya yıl sonu sınavı yoktur, öğrenciler öğretmenin oluşturduğu sorularla ölçme ve değerlendirmesi yapılmaktadır (Sahlberg, 2007).

Finlandiya’da öğrencilere öğrenimlerinin ilk 6 yılında kesinlikle puanlama yoktur ve 8.sınıfın bitimine dek puanlama mecburiyeti de bulunmamaktadır. Öğrencilere 15 yaşlarına dek bir sınava tabi tutulmamakta ve 16 yaşına geldiğinde ülke genelinde sınav olmaktadır. Ders kitapları öğretmenler tarafından aşırı olacak şekilde kullanılmamaktadır dersin derste öğrenileceği düşüncesi vardır. Öğretmenlerin öğrencilere ödev vermesi istenmemektedir. Eğer gerçekten ihtiyaç olan bir durum ise bu ödev öğrenci için maksimum 30 dakika olacak biçimde bir ödev olarak öğrenciye verilmesi istenmektedir (Özdemir, 2017).

3.1.4. Eğitim Sisteminin Kademelendirilmesi

Okul Öncesi Eğitim

Finlandiya’da doğumdan 6 yaşına dek olan süreçte çocuklar kreşlere (kindergarten) veyahut ailenin maddi yeterliliğine uygun ücretler talep eden özel kreşlerde bulunan daha küçük aile kreş gruplarına yönlendirilmektedir. Finlandiya’da 6 yaşındaki çocuklar, 2001’den günümüze belediyelerce ekonomik destek sağlanan ve kanunlarla güvence kapsamında olan okul öncesi eğitim kurumlarında ücretsiz öğrenim hakkı vardır. Bu yaş aralığındaki çocuklarda okullaşma oranı %99 şeklinde ifade edilmiştir (EURYDICE, 2004).

Zorunlu Tam Zamanlı Öğretim Safhaları

Eğitim Bakanlığının ve Ulusal Eğitim Kurulunun denetiminde ve mahalli idarenin desteğinde yapılan mecburi eğitim, Finlandiya’da 7 yaşında başlayıp 16 yaşına kadar devam etmektedir. Ülkemizde ilköğretim okuluna denk gelen bu okul Finlandiya’da “Peruskoulu/Grundskola” (kapsamlı okul) ismiyle anılmaktadır. 9 yıl olan mecburi eğitimin ilk 6 senesinde eğitimi sınıf öğretmenleri verirken, son 3 senede branş öğretmenleri eğitime devam etmektedir. Okul öncesi eğitimin devamında 9 yıl devam edecek olan genel okul dönemi başlamakta ve bu dönem 1-6.sınıflar ve 7-9. sınıflar biçiminde birinci ve ikinci kademe olarak şekillenmiştir (Bakioğlu, 2020)

Çocukların yedi yaşını tamamladıkları yıl içerisinde zorunlu eğitime başlamaları gereklidir. Tahmini %1 çocuk öğretime 1 yıl önce başlamaktadır; fakat bunun olması için çocuğun fiziki ve ruhsal olarak kabul göre belgesi belediye tarafından tasdik edilmiş şekilde alınmalıdır. Tüm temel eğitim ücretsizdir. Birinci altı senede öğrenciler genelde konuların birçoğu için aynı öğretmenden ders alırken fakat bilhassa görsel sanatlar, müzik ve beden eğitimi gibi konularda branş öğretmenlerinden ders almaktadırlar (Bakioğlu, 2020).

İkinci Kademe Eğitimi ve Ortaöğretim İkinci Kademe Sonrası Eğitim

Mecburi eğitimi bitiren 16-19 yaş arasındaki öğrenciler, genel ortaöğretim veya mesleki eğitim okullarıyla eğitim hayatlarına devam etmektedirler. Müracaat süreci ortak ulusal başvuru sistemi aracılığıyla yapılmaktadır. Öğrenciler ortaöğretim ikinci bölüm öğrenimi yapan herhangi bir öğretim kurumuna başvurabilir. Ulusal açıdan müracaat hakkına ve isteğine sahiptir. (Bakioğlu, 2020).

Genel ortaöğretim programı, 3 yıllık bir zaman dilimi için oluşturulmuş olsa da öğrenciler, bu eğitimi 2-4 yılda bitirebilmektedirler. Eğitimin yıllık derslere göre sistemleştirilmediği Finlandiya’da, öğrenciler lazım olan dersleri aldıklarında ve başarıyla bitirdiklerinde diplomalarını alırlar. Ortaöğretim çalışmaları öğrencilerin başarıyla tamamlamaları gerekli oldukları anadil, yabancı dil, sosyal bilimler, matematik ve fen bilimleri sınavlarını kapsayan bir olgunluk sınavıyla bitirilmektedir.

Onaylanması için yeterli sınavı sonucu, ortaöğretim başarısı, iş deneyimi gibi değişik koşulların karşılanması gerektiren, pratik eğitime daha fazla zaman ve ders ayıran teknik üniversiteler (politechnical university) ile kuramsal eğitimin daha ön planda olduğu üniversiteler, Finlandiya’da yükseköğretimi oluşturan üniversitelerdir (Bakioğlu, 2020).

Yükseköğrenim

Yükseköğrenim için, profesyonel yaşama dair yükseköğrenim kurumları olan üniversiteler ve teknik okullarda eğitim alınmaktadır. İkisinin de kendine özgü özellikleri vardır. Üniversiteler bilimsel araştırma ve öğretimi temsil ederken teknik okullar uygulamaya yönelik yaklaşımla eğitim vermektedir.

Onay için genel koşul, genel ortaöğretim ikinci seviye eğitiminin veya mesleki ortaöğretim ikinci seviye ve öğretimi bitirmiş olmasıdır. Finlandiya’daki üniversite giriş sınavı yükseköğretim için genel seçilebilirlik imkânı da vermektedir. Ayrıca Finlandiya teknik okul derecesi olanlar, ortaöğretim ikinci seviye sonrası meslek becerisine sahip olanlar veya minimum 3 yıllık bir mesleki olgunluğa sahip olanlar da üniversite eğitimi için kabul alabilir durumdadırlar.

Üniversiteler, ilgili üniversite tarafından şart olarak kabul edilen açık üniversite çalışmalarını bitirmiş veya üniversitenin çalışmalarını tamamlamak için lazım olan yeterlilik ve donanıma sahip olduğuna güvendiği öğrencileri de bünyesine ekleyebilir. Teknik okullara öğrenci alımı temel olarak okul başarısına, iş deneyimine ve genelde de giriş sınavlarına göre seçilmektedir (Bakioğlu, 2020).

Üniversite eğitimi görebilmesi için öğrencilerin “olgunluk (matriculation)” sınavına girmeleri mecburidir. Bu sınavlar ilk olarak 1852’de Helsinki Üniversitesi’ne giriş için yapılmaktaydı. Daha sonra diğerlerine yaygınlaşarak devam etmiştir. Bu sınavın hedefi, lise eğitimi bitirmiş olanların eğitim aldığı zaman boyunca verilen eğitimi iyi alıp almadığı ve

yeterliliğe sahip olup olmadığının tespit edilmesidir. Sınav lise düzeyindeki okullarda yapılmaktadır. Matriculation sınav merkezinin yapması gerekenler, soruları ve cevap anahtarını oluşturmaktır.

Eğitim Bakanlığı'nın görevi, üniversitelerde, enstitülerde ve ulusal eğitim merkezlerinde görevlendirmektir. Oluşturulan 300 kişilik kurulun görevi, yeterlik sınavının temasını hazırlamak ve öğrenciye sunmaktır. Sınavın teknik bölümü sınav başkanlık sekreteri tarafından yapılmaktadır. Bu sınav senede 2 kez yapılmaktadır. İlki ilkbahar döneminde ikincisi ise sonbahar döneminde eş güdümlü olarak yapılmaktadır.

Sınav 4 temel alan olarak yapılmaktadır. Bunlar anadil, seçmeli ikinci yabancı dil, yabancı dil ve sayısal veya sosyal bölümlerdir (Bakioğlu, 2020).

Ortak yapılan bu sınav sonrasında üniversiteler kendi bünyelerinde ayrı bir sınav daha yapmaktadır. Bu ayrı sınav üniversitelerin kendi içerisinde bölümlerine göre kendi hazırladıkları sorulardan oluşmaktadır.

Üniversitelerdeki derece sistemine göre düşük ya da yüksek seviyede akademik derece alma imkânı vardır. Düşük seviyedeki ya da lisans seviyesindeki aşama (120 kredi) 3 yılda ve yüksek lisans derecesi (160-180 kredi) 5-6 yılda bitirilebilir. Buna binaen, üniversiteler bilimsel lisans üstü derecesi olan “licentiate” ve “doktora” dereceleri vermektedirler. Bir teknik okul derecesi almak için şartları yerine getiren çalışmalar 3.5-4 yıl ya da 140-160 kredi olarak belirtilmiştir. Bu da teknik okulların öğrenciyi bir derece belgesi verdiği çalışma alanına göre değişmektedir. Bazı teknik okullar 1 Ağustos 2002 itibariyle bir sınav sistemine göre lisans üstü derecesi çalışmalarının da yapılması gerektiğini önermektedir (Bakioğlu, 2020). Politeknik okullar için 120 kredilik üç yıllık mesleki eğitimi başarıyla bitirenler müracaat edebilir. Öğrenciler tercih ederken ortaöğretim başarıları ve mesleki tecrübesi ile birlikte giriş sınavında da seçebilirler (www.urn.meb.gov.tr).

Yetişkin Eğitimi ve Öğretimi

Gençler için oluşturulan eğitimin yanı sıra yetişkinler için de eğitim alma imkanları vardır. Bazı eğitim kurumları sadece yetişkin eğitimi ve öğretimini temele alarak çalışmalarını buna göre yapmışlardır. Yetişkin eğitim ve öğretimi şirketler dahilinde hizmet içi eğitim olarak da sunulmaktadır.

Yetişkinler için ortaöğretim 2. seviye sonrası eğitimde, aynı gençler gibi üniversite giriş sınavı için eğitim alabilir ve aynı sınava müracaat edebilirler. Yetişkinler aynı kapsamda gençlerle aynı ortaöğretim 2. seviye sonrası mesleki yeterliliğe de ulaşma imkânı bulabilir.

Özellikle yetişkinler için oluşturulmuş uzmanlık altyapılı yeterlilikler sistemi aracılığıyla iş yaşamı gelişimleri için eğitim almaları ve bunları başarmaları rahat bir seçenektir. Sistem kendi mesleki yeteneklerini ve bu yetenekleri işte, okul çalışmalarında veyahut kendi boş zaman faaliyetleri durumunda kazanmış olmalarından ayrı bir şekilde yeterlilik testlerinde görme imkânı sunmaktadır.

Yeterlilik oluşumlu sistem yaşam boyu öğrenmenin temellerini oluşturmaktadır. Devlet aynı zamanda yaşam boyu öğrenme maddesini liberal yetişkin eğitim kurumlarını da ekonomik anlamda destekleyerek teşvik etmektedir. Bu eğitim kurumlarının fazlaca özerkliklerinin yanında verilen eğitimin amaçlarına, hedef kitlesine ve yöntem tekniklerine karar verme serbestliği de bulunmaktadır (EURYDICE, 2004).

Özel Eğitim

Eğer bir öğrencinin engeli ya da hastalığı varsa, geç gelişim durumu, psikolojik sıkıntılar veyahut benzer farklı sebeplerden dolayı normal öğrenme grubu içerisinde eğitim alamıyorsa, bu öğrencinin özel ihtiyaç sahibi kişiler için oluşturulan eğitime kabul edilmesi ya da o eğitime yönlendirilmesi gerekmektedir. Böyle koşullarda özel ihtiyaç eğitimi özel bir sınıfta ya da uygun başka bir yerde de eğitime devam edilebilir. Eğitim özel sınıf öğretmeni aracılığıyla yapılır. Özel ihtiyaç eğitimi onaylanan veya yönlendirilen her öğrenci için bireysel bir öğretim programı hazırlanması temel koşuldur. Ayrıca özel desteğe gereksinimi olan öğrencilere uygun olan durumlarda normal kurumlar tarafından ilkokul öncesi, mesleki eğitim ve öğretim verilmektedir (EURYDICE, 2004).

3.1.5. Öğretmen Eğitimi

Finlandiya’da liseden sonra üniversite hayatı devam etmektedir. Farklı ülkelerdeki öğrenciler gibi, kendileri için oluşturulmuş ulusal bir sınavı başarıyla tamamlama şartı vardır. Ayrıca öğretmen adaylarının yüksek lisans bitirme koşulu da vardır. Öğretmen adaylarının aldıkları bütün lisans dersi sınavlarını, derslerini ve staj uygulamalarını başarıyla tamamlasa bile; öğretmenlik mesleğini devam ettirirken hizmet içi eğitime de katılma zorunluluğu vardır (Hazır, 2015).

Sahlberg'e göre bir eğitimcinin temel sorumluluğu, öncelikle kendi yaşadığı yerin ve okullarının en iyi öğrencilerinden birisi olmasıdır. Eğitim ortamlarını, uygulamaları, etkileşimi ve sonraki süreçleri çok iyi analiz etmelidir. Bir eğitimci sık sık seyahat etmeli, işine yarayabilecek ve faydalı olabilecek tüm düşünceleri not alıp geliştirmeli ve uygulamaya koymalıdır (Yücel, 2018). Öğretimin temel unsurunu öğrencilere test uygulamaktan ziyade tamamen öğrenme oluşturmaktadır (Onuk, 2011).

Finlandiya'daki bir öğrenci öğretmen olmak istiyorsa, ilk olarak uzmanlar tarafından oluşturulmuş sınavları başarıyla tamamlamalıdır. Bu sınav; 300 soruluk matematik, dil bilgisi ve problem çözme bölümlerini kapsamaktadır. Ayrıca öğrencinin pedagoji ile ilgili bilgileri de teste tabi tutulmaktadır (Darling ve Hammond, 2009).

Bu testler genel olarak eleştirel düşünme becerisi, bilgiyi analiz ve sentez yeteneğini ve bilgiyi işleme şeklini ölçmekten oluşmaktadır. Bu değerlendirmeden sonra öğrencilerin en başarılı %15'lik bölümü bir sonraki yapılacak olan sınav için kabul edilir. Sınavı geçen öğrenciler ile mülakatlar yapılır. Mülakatlarda öğrencinin güdülenmesi, öğretme ve öğrenme isteği, iletişim becerileri analiz edilir. Görüşmeler sonrasında uzmanlar, öğretmen adayının grup yönetimi değerlendirmesini ve öğrenciler ile iletişimini de gözlemler ve analiz eder. İncelemelerin sonucunda on öğrenciden biri eğitim fakültesine kabul edilir.

Fin eğitim sisteminde, öğretmen eğitimi düzenli ve sistematik bir şekilde oluşturulur. Bu sistemin başarılı bir biçimde ortaya çıkmasında bazı ana faktörler vardır. Bunlardan birincisi, lisans ve yüksek lisans derecesine sahip olma koşuludur. Yalnızca okul öncesi eğitim öğretmenliği ve ana okulu öğretmenliği bölümlerinin yüksek lisansa sahip olma koşulu bulunmamaktadır. Lisans derecesi bu branşlar için yeterli sayılmıştır. Lisans derecesi için diğer öğretmenliklerin ders konularında branşlara göre farklılık vardır. İlköğretim okullarında derse girecek öğretmen adayı için pedagoji dersleri kayda değerdir.

Akademisyenler, öğretmen adaylarının bu konudaki bilgi alanını arttırmak için çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Aynı zamanda liselerde derse girecek öğretmenler için daha çok eğitim bilimleri ve akademik dersler yoğun olarak aktarılmaktadır. Bunların yanında tüm alanlar için araştırma becerileri, bilişsel becerileri kazanma, bilgiyi uygun bir şekilde uygulama ve geri dönüşleri uygun bir şekilde analiz etmeyle ilgili tekniklerde verilen eğitimler içindedir (Darling-Hammond, 2009).

Lisans ve yüksek lisans dersleri; eğitim alan kişilerin kanıta dayalı incelemeler, eleştirel düşünme, eğitim yaklaşımlarını ve öğretim tekniklerini analiz etme ile ilgili yönlendirmekte ve bu alanlar ile ilgili teşvik etmektedir (Olli-Pekka, Pertti ve Hannu-Savolainen, 2012). Üniversite eğitiminin temel hedefi ise "araştırmacı öğretmenler yetiştirmektir" (Sahlberg, 2010). Ayrıca yüksek lisans bitirme tezinin konusunun, "eğitim bilimleri, eğitim teorileri veya pedagoji" ile ilgili olma koşulu vardır (Hazır, 2015).

Finlandiya'daki üniversitelerde lisans eğitim süresi üç yıl, daha sonrasında yapılması mecburi olan yüksek lisans eğitimi ise iki yıldır. Helsinki Üniversitesi'ne (2013) göre, toplam üniversite eğitimi 5 ile 5.5 yıl arasında değişmektedir. Her yıl öğrencilerin tamamlaması gereken zorunlu dersler vardır. Alınan her ders Avrupa Birliği tarafından kabul edilen Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) kredilerine karşılık olarak oluşturulmuştur. Horig, 2010'da Berlin'de AKTS kredileri ve öğrencilerin eğitimleri ile ilgili bir konferans düzenlemiş ve 46 ülkedeki toplam 800 üniversitenin AKTS kredi sistemini incelemiştir. Bu inceleme yapılırken 831 anket yapılmış, 2 gruba görüşmeler düzenlenmiş, 28 kurumsal organizasyon incelenmiş ve 16 ülke ziyareti yapılmıştır. İnceleme sonucuna göre, ülkelerin çoğunda öğrenciler için bir yıl içinde 60 AKTS kredisini tamamlama koşulu vardır. Ayrıca Horig, Avrupa'da bir yılda öğrencilerin ortalama 1500 ders saati aldığını da ifade etmiştir. Bununla birlikte Finlandiya'daki öğretmen adayları, 1 yıl süreyle 1620 ders saati almaktadır. Bu bize, Finli öğretmen adaylarının bir yılda fazladan 120 ders saati aldığını da kanıtlamaktadır. Finli öğretmen adaylarının ise toplamda 300 AKTS kredisini tamamlama koşulu vardır (Lisans eğitimi için 180 AKTS kredisi, Yüksek Lisans eğitimi için 120 AKTS kredisi) (Sahlberg, 2009). Bu durumda 300 AKTS kredisi 9600 ders saatine tekabül etmektedir. Ayrıca Avrupa'daki diğer ülkelerin lisans seviyesinin AKTS kredileri ile Finlandiya'nın AKTS kredisi karşılaştırıldığında, Avrupa'nın AKTS kredisi matematiksel olarak yüksek seviyede olduğu için daha olumlu bir tablo çizmektedir. Yani Finlandiya'da lisans eğitimi için 180 AKTS kredisi tamamlanırken, diğer Avrupa ülkeleri 240 AKTS kredisi ile bitirme zorunluluğu vardır. Fakat Finlandiya'da yüksek lisans eğitimi mecburidir. (Hazır, 2015).

3.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular (Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programı)

3.2.1. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

Disiplinler arası bir yaklaşımla ve bir ders olarak Sosyal Bilgiler, Türkiye’de ilk kez 1960’lı yıllarda benimsenmiştir. Bu tarihten önce Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde bu dersin kapsamına giren disiplinlerin ilköğretim düzeyinde ayrı dersler olarak verildiği bilinmektedir. Cumhuriyet döneminde 1926- 1930, 1936 ve 1948 programlarında ayrı Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi derslerine yer verilmiştir. Bu dersler ilk kez 1962’de “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adıyla birleştirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi 1968-1969 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970-1971 öğretim yılında da deneme amaçlı ortaokul müfredatında yer almıştır. 1985’den sonra ilköğretim ikinci kademedeki Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık olarak verilmeye başlanmıştır. 1997-98 öğretim döneminde tekrar ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi okutulmaya başlanmıştır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 12.07.2004 tarih ve 118 sayılı kararları ile ilköğretim Sosyal Bilgiler (4-5) dersi öğretim programı yenilenmiştir. Ayrıca 30.06.2005 tarih ve 188 karar sayısıyla ilköğretim Sosyal Bilgiler (6-7) dersi öğretim programı yenilenerek uygulanmaya konulmuştur (Günden, 1995; Öztürk & Otluoğlu, 2003; Safran, 2008; Akdağ, 2009; Sönmez, 1998).

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Özel Amaçları

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda anlatılan Türk Millî Eğitimi’nin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ne uygun olarak aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

1. Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olarak ülkesini, halkını seven, haklarını ve sorumluluklarını bilen, uygulayan ve ulusal bilince sahip yurttaş olarak yetişmeleri
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal, kültürel ve ekonomik atılımında oluşan kavramı, demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının bütün toplum için olduğunu kavrama, tüm şahıs ve kuruluşların kanunlar önünde eşit olduğunu sebepleriyle bilme,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan esas unsur ve süreçleri anlayarak millî bilincin oluşmasına katkı sağlayan kültürel geçmişin korunması ve geliştirilmesini kabul etmeleri,

5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini bilerek insan ile çevre arasındaki etkileşimi ifade etmeleri ve mekânı kavrama becerilerini iletmeleri,
6. Doğal çevrenin ve kaynakların kısıtlı olduğunun farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre zihniyetine sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiyi bulma çabasını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine hâkim olma,
8. Ekonominin esas tanımlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini öğrenmeleri,
9. İş yaşamının toplumsal hayattaki önemine ve bütün mesleklerin gerekli ve değerli olduğunu bilmeleri,
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel buluntuları inceleyerek kişiler, objeler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları kavrama, değişim ve sürekliliği analiz etme,
11. Bilim ve teknolojinin ilerleyiş sürecini ve toplumsal hayat üzerindeki etkilerini öğrenerek bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
12. Bilimsel düşünmeyi esas alarak bilgiye erişmek, bilgiyi almak ve üretmede bilimsel ahlakı korumak,
13. Toplumsal ilişkileri biçimlendirmek ve karşılaştığı problemlere çözüm bulmak için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin esas kavram ve tekniklerini kullanabilmeleri,
14. Kişi hakları, millî egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'sindeki etkilerini inceleyerek hayatını demokratik kurallara göre biçimlendirmeleri,
15. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri birleştirerek dürüst insan olmanın önemini ve yollarını anlamak,
16. Ulusal ve uluslararası konulara duyarlılık göstermeleri,

17. Hür birey olarak fiziki, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve kabiliyetlerinin farkına varması hedeflenmektedir (www.mufredat.meb.gov.tr).

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapısı

Öğrenme Alanları; öğrenme alanı, birbirleri ile bağlantılı bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi sistemleştiren disiplinler arası bir oluşumdur. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı 7 öğrenme alanı şeklinde oluşturulmuştur (www.mufredat.meb.gov.tr). Bunlar aşağıda şu şekilde ifade edilmiştir:

Tablo 3.1. 2018 Türkiye Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları ve Kazanım Sayıları

Öğrenme Alanı	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf
Birey ve Toplum	4 kazanım	5 Kazanım	4 Kazanım
Kültür ve Miras	5 Kazanım	5 Kazanım	5 Kazanım
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	5 Kazanım	4 Kazanım	4 Kazanım
Bilim, Teknoloji ve Toplum	5 Kazanım	4 Kazanım	4 Kazanım
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	6 Kazanım	6 Kazanım	6 Kazanım
Etkin Vatandaşlık	4 Kazanım	6 Kazanım	4 Kazanım
Küresel Bağlantılar	4 Kazanım	4 Kazanım	4 Kazanım

Kaynak: mufredat.meb.gov.tr

Birey ve Toplum

Esas “ben” ve “biz” olma aşamalarını gösteren bu öğrenme alanında sosyal bilimlerden psikoloji, sosyoloji ve sosyal psikoloji hedefiyle birlikte disiplinler arası bir yaklaşım da benimsenmiştir. Buna göre öğrenciler, “ben” ve “biz” olma aşamalarını destekleyen mekânsal, tarihî ve kültürel etkenleri de inceleme imkânı bulacaklardır (www.mufredat.meb.gov.tr).

Kültür ve Miras

Esas tarih odak noktası olan bu öğrenme alanı kültür ve kültürel mirası ortaya çıkaran bir oluşumdur. Türk kültürünün esas unsurlarından hareketle kültürün himaye edilmesi ve gelişimini destekleyici ulusal bilincin oluşturulmasını hedeflemektedir. Böylece öğrenciler kültürel öğelerin, bir milleti diğer milletlerden ayıran farklılıklar olduğunu da kavrayacaktır. Ayrıca kültürümüzün dünya kültürel mirasının çeşitlenmesine destek olduğu da ifade edilir (www.mufredat.meb.gov.tr).

İnsanlar, Yerler ve Çevreler

Günümüzün teknolojik gelişmeleri neticesinde insanlar tüm dünya ile iletişim oluşturabilmekte, bu sayede etkilemekte ve etkilenmektedirler. “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” sosyal bilgiler dersinin okutulduğu bütün sınıf seviyelerinde öğrencilere “araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, gözlem, harita okuryazarlığı ve mekânı algılama beceri”lerinin kazandırılması hedeflenmiştir (www.mufredat.meb.gov.tr).

Bilim, Teknoloji ve Toplum

Öğrencilerden; yenilikçi, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojiadaki ilerlemelerin temeli olduğunu; bilim ve teknolojinin gelişme şeklinin ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini inceleyerek bilgiye ulaşmada teknolojiyi aktif kullanma becerisi öğrencilerden beklenenler arasındadır. Diğer yandan, teknolojinin günlük yaşamla ilişkisi incelenir ve tabiata ne kadar zarar verdiği de incelenmektedir (www.mufredat.meb.gov.tr).

Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Esas odak noktasını öğrencilerin girişimci ve bilinçli tüketici becerilerinin geliştirilmesi oluşturur. Ülke ekonomisinde bulunan kaynakların ne kadar az olduğunu bilmeleri, elimizde olan kaynakların nasıl korunacağını önemsemeleri ve diğer ülke kaynaklarıyla kendi ülke kaynaklarımızın karşılaştırmasını yapması ve sonucunda da ülke ekonomisini geliştirmek için farklı çözüm yolları araştırması öğrencilerden beklenir (www.mufredat.meb.gov.tr).

Etkin Vatandaşlık

Öğrenciler “Toplumumuzda ve diğer toplumlarda grupların, kurumların ve sosyal örgütlerin rolü nedir? Grup, kurum ve sosyal örgütlerden ben nasıl etkileniyorum? Grup, kurum ve sosyal örgütler nasıl değişir? Bu değişikliklerde benim rolüm nedir?” sorularına yanıt bulabilmektedir.

Toplumsal problemlerin nasıl çözüme kavuştuğu ve düzenin ne şekilde oluştuğunu kavrayarak egemenliğin kaynağının ulusa dayandığı tekniklerle, kişi hakları ve toplum düzeninin ne şekilde korunduğunu ayırt ederler. Toplumsal alanda ve çeşitli resmî faaliyetlere girme yollarını bularak yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların olduğunu öğrenirler (www.mufredat.meb.gov.tr).

Küresel Bağlantılar

Günümüzde inançlar, fikirler, insanlar, sermaye, bilgi, teknoloji, kültürel ve siyasi sınırları aşarak küresel boyutta hareket hâlinindedir. Böyle bir zamanda devletler de kendisi dışındakilerle bir yandan iş birliği yaparken diğer taraftan yarış halindedir. Öğrencilerin bu ilişkileri kavrama ve değerlendirme konusunda bilinçli olmaları gerekmektedir.

Küresel bağlantılar ile gelişen dünyanın programını araştıran, yaşadığı problemlere çözüm yolu bulabilen etkin ve sorumlu Türk vatandaşları yetiştirmek hedeflenmektedir (www.mufredat.meb.gov.tr).

3.2.2. 2018 T. C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı

2018 T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Özel Amaçlar

Yenilenen Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Atatürk'ün askerlik ve devlet adamlığı becerileri ile yenilikçi özelliklerini ve karakterini kendisine örnek teşkil etmesi,
2. Millî Mücadele kavramından yola çıkarak Türk ulusunun birlik ve beraberlik içerisinde özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik hisleriyle her şekilde mücadelenin zaferle sonuçlanacağını kavramaları,
3. Türk Millî Mücadelesi ve yeniliğinin, ulusal ve evrensel özelliklerini tanıma,
4. Zamanın zor koşullarında çok büyük sıkıntılara rağmen Atatürk'ün liderliğinde oluşturulan Türk inkılabının tarihî manasını ve önemini anlama,
5. Kişi hakları, milli egemenlik, tam bağımsızlık, milliyetçilik, demokrasi, çağdaşlık, laiklik ve cumhuriyet kavramlarının Türk ulusu için ifade ettiği mana ve önemini anlama,
6. Atatürk ilke ve inkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişiminde yerini benimseyerek esas alınan değerleri yaşatmak için gayretli olma,

7. Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olarak ülkesini ve ulusunu seven, haklarını bilen ve bu hakları kullanan, görevlerinin bilincinde olan, ulusal bilince sahip, ulusal, manevi ve evrensel değerleri içselleştiren birer yurttaş olarak yetişmeleri,

8. Atatürk ilke ve inkılaplarının, vatani ve halkı ile ayrılmaz bir parça olan Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin ögesini oluşturduğunu anlamaları,

9. Türkiye'nin jeopolitik önemini bölgesel ve küresel etkileri açısından değerlendirerek iç ve dış tehlikelere karşı hassas olmaları,

10. Türk halkının bir üyesi ve insanlığın bir parçası olduğu bilincini hissederek Türkiye'yi ve dünyayı ilgilendiren konulara hassas yaklaşması,

11. Günümüz problemlerine sağduyulu bir tutum göstererek çözümler üretmesine fayda olacak, geleceğe hazırlayacak bilgi, beceri, değer ve tutumlar kazanmaları hedeflenmiştir (www.mufredat.meb.gov.tr).

2018 T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Yapısı

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı yedi ünite olarak şekillenmiştir (www.mufredat.meb.gov.tr).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı üniteleri, kazanım sayıları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.2. 2018 Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Alanları ve Kazanım Sayıları

1. ÜNİTE	Bir Kahraman Doğuyor	4 Kazanım
2. ÜNİTE	Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar	8 Kazanım
3. ÜNİTE	Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm!	7 Kazanım
4. ÜNİTE	Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye	9 Kazanım
5. ÜNİTE	Demokratikleşme Çabaları	3 Kazanım
6. ÜNİTE	Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası	3 Kazanım
7. ÜNİTE	Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası	5 Kazanım

Kaynak: mufredat.meb.gov.tr

3.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular (Finlandiya Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı)

T.C Millî Eğitim Bakanlığının öğretim programlarında yaklaşım değişikliğine gitme gerekçesinde belirtildiği gibi, son zamanlarda kendisini geliştiren ülkelerin öğretim programlarında farklı yapılanmalar olmuş ve yapılandırmacı yaklaşım program hazırlama sürecinde yapılmıştır. Bilhassa ABD, Avustralya, Yeni Zelanda ve Finlandiya’da yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak programlar uygulamaya konulmuştur. Finlandiya’da ilköğretim 7-9.sınıflarda aktif olarak yürürlükte olan sosyal bilgiler öğretim programı 2004’te yayınlanmıştır (Öztürk ve Deveci, 2016).

3.3.1. Finlandiya Sosyal Bilgiler Programının Yapısı ve Temel Öğeleri

Amaçlar

Sosyal Bilgiler, farklı okul sistemlerinde farklı bir içeriğe sahip olan, genellikle Yurttaşlık ve Ekonomiye ek olarak Tarih ve Coğrafyayı da içeren bir derstir. Başlangıçta okuryazarlık okuma ve yazma becerileriyle ilgiliydi, ancak kavramın kapsamı hem derinleşti hem de genişledi. Değişimin boyutları daha genel kültürel ve sosyal gelişmelerin içine gömüldü. Değişiklikler, bilginin kabulü olarak geleneksel bir öğrenme anlayışı yerine aktif öğrenmeyi ve bilgi inşasını vurgulayan yeni öğrenme ve öğretme kavramlarıyla ilgilidir. Okuryazarlığın "derin" bir yorumu, işlevsel ve eleştirel okuryazarlığı ima ederken, "geniş" bir yorum, çeşitli alanlarla (tarihsel okuryazarlık, bilim okuryazarlığı, ahlaki okuryazarlık ve siyasal okuryazarlık, sosyal bilimler okuryazarlığı vb.) veya teknolojiler (görsel okuryazarlık, dijital okuryazarlık vb.) ile ifade edilmiştir.

Sosyal Bilgiler okuryazarlığının geniş alanı içinde, yurttaşlık okuryazarlığı veya politik okuryazarlık gibi farklı okuryazarlık biçimleri olduğu iddia edilebilir (Löfsröm, vd., 2010). Söz konusu kavramlar da farklı yazarlar tarafından farklı şekillerde kullanılmış ve tanımlanmıştır. Örneğin, Henry Milner (2002) yurttaşlık okuryazarlığını öncelikle toplumda ihtiyaç duyulan becerilere ve bilgiye ve ayrıca politik katılımı ihtiyaç duyulan becerilere atıfta bulunan bir kavram olarak kullanır. Dahası, sivil edebiyat ve sosyal sermaye kavramları arasında yakın bir bağlantı olduğunu öne sürer.

Ian Davies (2008), İngiliz siyasal okuryazarlık tartışmasının bir özetini sunar ve siyasal okuryazarlığın "bilgi, beceri ve prosedürel değerlerin bir bileşimi" (hakikate saygı,

muhakeme ve hoşgörü) olarak nitelendirildiği sonucuna varır. Bu kavramlarla ilgili olarak Tiina Ekman'ın (2007) bileşenleri politik süreçler, politik özgüven, tutumlar ve politik davranış hakkında bilgi olan demokratik yeterlilik kavramına eklenebilir. Bunlar Sosyal Bilgiler'in tüm alanlarını kapsamaz, ancak genel olarak bilgiyi bilme, anlama ve kullanma düzeylerini kapsar.

Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarının ve dolayısıyla Sosyal Bilgiler okuryazarlığı unsurlarının makul bir şekilde aşağıdaki maddeleri kapsayabileceği öngörülmektedir.

Öğrenciler:

- Sosyal ve ekonomik sorunları tartışırken kullanılan argümanlardaki mantığı analiz edebilir. Sosyal ve ekonomik düşüncenin ne tür temel öncülleri olduğunu bilir.
- Farklı toplumsal bilgi kaynaklarını tanımlayabilir ve farklılıklarını iletişim araçları olarak anlayabilir (reklamlar, görüşmeler, medya raporları, siyasi parti programlar, resmi istatistikler, vb.).
- Toplum hakkındaki bilginin nasıl üretildiğini ve bu bilginin güvenilirliğini veya inandırıcılığını hangi gerekçelerle değerlendirebileceğini bilir.
- Mevcut bilgilere dayanarak toplumsal sorular hakkındaki kendi görüşlerini bağımsız olarak formül edebilir.
- Ekonominin değişen ve gelişen olaylara ve zamana göre yenileneceğini ve değişeceğini bilir.
- Toplumsal kararların farklı nüfus gruplarının bireysel vatandaşları üzerinde nasıl farklı etkilere sahip olabileceği konusunda bilinçli değerlendirmeler yapabilir (Löfsröm, vd., 2010).

Fin çekirdek programına göre, “Sosyal Bilgiler öğretiminin genel amacı, öğrencilerin toplumda aktif ve sorumluluk sahibi birer birey olmalarını sağlamaktır. Daha spesifik amacı ise, öğrencilerin hoşgörülü ve demokratik vatandaş olarak yetişmeleri yönünde desteklenmesi ve onlara sosyal eylemlerde bulunma ve demokratik uygulamalar yapma olanaklarının tanınmasıdır. Temel eğitimin 7-8-9. sınıflarında gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler öğretiminde toplumsal yapı ve işleyiş ile ilgili temel bilgi ve beceriler verilmekte ve vatandaşların

toplumsal yapıya etkide bulunma olanakları ifade edilmektedir (Öztürk ve Deveci, 2016).

Bunun yanı sıra zorunlu eğitimin genel aracına uygun olarak; Sosyal Bilgiler dersinde öğrencileri eğitirken desteklemek ve onları düzenli, görev hissi olan, bağımsız, üretici, ilişki kurmakta sıkıntı yaşamayan, barış seven kişiler ve yurttaşlar olarak yetiştirme gayesi amaçlanmaktadır.

İlköğretim 7-9. sınıflarda işlenmekte olan Sosyal Bilgiler dersinin genel amacı şunlardır (Ministry of Education Finland- MECF, 2004):

- Sosyal bilginin yapısına ilişkin düşünceye sahip olma,
- Sosyal hayatı ve iktisadi hayat hakkında bilgi edinmeyi, bu bilgiyi eleştirel bir biçimde aktif olarak kullanmak,
- Kamu hizmetleri hakkında fikir sahibi olma,
- İş yaşamı ve çalışmayı önemseme,
- Girişimciliğin esasları hakkında fikir sahibi olma ve toplumsal refah için önemli bir kaynak olarak önemini anlama,
- Sosyal kararların yurttaşların hayatlarındaki yerini ve önemini kavrama,
- Sosyal katılım ile ilgili merak içinde olma,
- Toplumda görev ve sorumluluk içindeki bireyler olarak yeteneklerini gözden geçirmeyi ve geliştirmeyi öğrenme,
- Eylemlerin yasal sonuçlarını bilme.

Finlandiya Tarih (5-6-7-8-9.sınıf) dersinin amaçları

Tarih, çağlar boyunca yaşamış insan topluluklarının sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve dini faaliyetlerini, birbirleriyle olan ilişkilerini yer ve zaman göstererek, sebep-sonuç ilişkisi içinde belgelere dayanarak inceleyen bilim dalıdır. Tarih, Sosyal Bilgiler dersinin ayrılmaz bir parçasıdır. Ülkelerin özellikle bağımsızlıkları için geçmişte yaşadıkları mücadeleler insanların ve ülkelerin birbirleriyle olan ilişkileri açısından önemlidir. Finlandiya’da bağımsızlık mücadelesi veren ve sonucunda acı bilanço almış olan bir ülkedir.

Bu yüzden tarih eğitimi Finlandiya için önemli bir unsurdur.

5-6.sınıf öğrencileri (MECF,2004):

- Tarih öncesi, geçmiş, antik dönem, orta çağ ve modern çağ tanımlarını net biçimde ifade ederek, tarihi dönemlere ayırmanın farklı alternatiflerini kavramaya başlayacaklardır.

- Kişilerin yaşamında kayda değer etkiye sahip olarak ifade edilen tarımın başlangıcı gibi dönüşümleri betimlemeyi ve kendi ailelerinin geçmişten günümüze dönüşümleri kavramayı benimseyecek ve öğrenecektir.

- Örnek desteğiyle tarihin sürekliliğini tespit etmeyi öğreneceklerdir.

- Tarihsel değişimler için nedenler bulmayı ve bunları ifade etmeyi öğreneceklerdir.

7-9.sınıf öğrencilerinin öğrenmesi beklenenler (MECF, 2004):

- Tarihsel bilgiyi elde etme ve bunu bilginin hangi konuda işleneceğini öğrenme

- Farklı kaynaklardan yararlanma, mukayese etme

- Tarihsel bilginin çeşitli biçimlerde tahlil edilebileceğini anlama

- İnsani etkinliklerin hedeflerini ve tesirini ifade etme

- Ek olarak tarihsel dönüşümde bilgiyi kullanma; gelecek için farklı seçenekleri değerlendirme

Finlandiya Coğrafya (7-8-9.sınıf) dersinin amaçları

Coğrafya, insanlar ve yer ile bunlar arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim dalıdır. Coğrafya sadece yer yön isimlerini ezberleme ve bunların dünya üzerinde nerede olduklarını gösterme değildir. Öğrencilerin çevrelerinde olanları anlamalarına ve insanın çevre ile etkileşimi hakkında bir anlayış getirir.

Öğrenciler (MECF,2004):

- Fiziki ve tematik haritaları kullanmayı, ifade etmeyi ve diyagram, istatistik, literatür, haber kaynağı, elektronik mesaj, hava ve uydu fotoğrafları, fotoğraflar ile diğer coğrafi bilgi

kaynaklarını kullanmayı öğrenecekler.

- Bölgelerin mevkilerini öğrenme ve alanlar arasındaki uzaklığı kavrayacaklar.
- Dünyada gezegenle ilgili durumların etkilerini kavramayı öğrenecekler.
- Dünyanın yüzeyini yeniden biçimlendiren etkenlerin doğaya etkisini incelemeye başlayacaklardır.
- Finlandiya’da, Avrupa’da ve dünyanın farklı konumlarındaki tabiat ile kişi etkinlikleri arasındaki durumu analiz etmeyi öğrenecekler.
- Çeşitli kültürlerin özelliklerini birbirinden ayırt etmeyi öğrenecek ve diğer ülkelere, halklarına ve farklı kültürlerin temsilcilerine karşı ılımlı bir hâl oluşturacaklardır.
- Finlandiya’nın natürel ve yapılandırılmış yerlerini öğrenmeye ve onlara değer vermeye başlayacaklar; yerel künyelerini öğrenmeye başlayacaklardır.
- Finlandiya’da her yurttaşın hayat standartını oluşturmada ve geliştirmede ne şekilde etkileneceğini kavrayacaklardır.

Finlandiya Sağlık Eğitimi (7-8-9.sınıf) dersinin amaçları (MECF,2004)

Sağlık eğitimi, insanların sağlıklı yaşam için alınması gereken önlemleri benimsemesi ve uygulayabilir hale getirmesi; kendilerine sunulan sağlık hizmetini doğru bir şekilde kavrayabilmek ve kullanmaktır.

- Kişilerin büyüme gelişim ve hayatları için gerekli olan sağlık ile ilgili bilgileri öğrenme ve fiziksel, psikolojik gelişimi anlamaları
- Sağlık, engel ve hastalık ile ilgili değerlerin ve bakış açılarının gelişimi ve diğer insanlar ile benzerlik ve farklılıkları kavrama
- Hastalığa sebep olan etkenleri öğrenme

Finlandiya Sosyal Bilgiler Ders İçeriği

Sosyal Bilgiler dersinin içeriği genel olarak aktif yurttaşlık, demokrasi, Finlandiya’nın sosyoloji-ekonomik ve kültürel şekli, Avrupa Birliği ile ilgili konular olarak şekillenmektedir.

İlköğretim 7-8-9. sınıflarda müfredattaki Sosyal Bilgiler dersine ait öğrenme alanları ve kazanımları ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.3. Finlandiya Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları

Toplumun Bir Üyesi Olarak Birey
Bireyin Refahı
Etkide Bulunma ve Karar Verme
Yurttaşların Güvenliği
Kişinin Maddi Kaynaklarının Yönetimi
Ekonomi
Ekonomi Politikası

Kaynak: (MECF, 2004).

1. Öğrenme Alanı: *Toplumun Bir Üyesi Olarak Birey:*

Aile, farklı toplumlar, azınlık kültürleri ve alt kültürler

Kişinin yaşamını sürdürdüğü ülke yurttaşı olarak yaşadığı yerleşim bölgesinde, İskandinav ülkelerinde ve AB’de etkili olma.

2. Öğrenme Alanı: *Bireyin Refahı:*

Refah devletinin çeşitli uzanımları

Eşitlik, sürdürülebilir ilerleyiş ve refahı korumanın farklı seçenekleri.

3. Öğrenme Alanı: *Etkide Bulunma ve Karar Verme*

Vatandaşların etkide bulunma olanağı

Demokrasi, seçim ve oy kullanma

Yerel, ulusal ve AB düzeylerinde siyasette ve yönetimde rol alma

Medya ve sosyal etki

4. Öğrenme Alanı: *Yurttaşların Güvenliği*

Hukuk sistemi

Kişisel haklar ve sorumluluk

Yasal sorumluluk

Trafik güvenliği

Güvenlik stratejisi: dış politika, milli savunma

5. Öğrenme Alanı: *Kişinin Maddi Kaynaklarının Yönetimi*

Hususî maddi kaynakların idaresine ilişkin maddeler

İş hayatı ve girişimcilik

6. Öğrenme Alanı: *Ekonomi*

Bir tüketici ve ekonomide rol alan biri olarak kişi ve aile

Dış ticaretin ve küresel ekonominin önemi

7. Öğrenme Alanı: *Ekonomi Politikası*

Ekonomik döngüdeki değişiklikler; işsizlik, enflasyonun aile üzerindeki etkileri

Vergilendirme ve kamu finans sistemi (Öztürk ve Deveci, 2016).

Son 3 ünitenin doğrudan veya dolaylı olarak ekonomi ile ilgili olması akıllara geçmişte ülke genelinde yapılan ve uygulamaya konulan çeşitli planların/politikaların varlığını getirmesidir. Finlandiya'yı tarım ülkesinden ekonomi ülkesine dönüştürmedeki itici güçlerden birisi, Fransinelli'nin (2006) ifade ettiği gibi 1968'de başlayan eğitim reformunun ekonomi odaklı olmasıdır.

Finlandiya okulundaki Sosyal Bilgiler konu içeriği yurttaşlık (siyaset), ekonomi, sosyal politika ve hukuk konularından oluşur. 2004'teki en son reformda haftalık ders sayısı artırılmıştır. Dersler haftada iki ders saatinden üç ders saatine çıkmıştır. Lise okullarında, her biri haftada bir derse eşit olan iki zorunlu sosyal bilgiler dersi vardır:

- Politika ve Toplum
- Ekonomi.

Her bir üst düzey ortaokulun sunması gerekir, ancak bunlar yalnızca yeterli sayıda öğrenci kaydolursa gerçekleşir. Eğitim Ulusal Çekirdek Müfredatı'na göre (2004), Sosyal Bilgiler dersi ile, öğrencilerin eleştirel kapasitesi ve topluma ilişkin bilgi ve anlayışına katkıda bulunmalıdır. Ancak hedefler aynı zamanda öğrencilerin dersleri ve sivil katılımı ile ilgilenir. Öğrencilerden ayrıca girişimin temellerini öğrenmeleri ve toplum için önemini anlamaları beklenir. (Ortaokullar için Ulusal Çekirdek Müfredat, 2003), Sosyal Bilgiler öğretiminin biraz daha ileri düzeyde amaçlarını, ne tür bilişsel süreçleri ifade ettiği açısından tanımlamaktadır.

Örneğin, öğrencilerin sivil yaşam ve ekonominin temel kavramlarını idare edebilmeleri ve değer yüklü yargıları içeren sosyal ve ekonomik konularda sağlam temellere dayanan fikirler oluşturabilmeleri gerektiğini ileri sürmektedir. Temel Eğitim için Ulusal Çekirdek Müfredatta olduğu gibi, öğrencilerin toplum hakkında eleştirel bilgi edinme ve yargılama becerisi de vurgulanmaktadır (Ulusal Çekirdek Müfredat Üst Orta Okullar, 2003).

Finlandiya’da Sosyal Bilgiler (7-9.sınıf) dersinin öğrenme alanında:

Toplumun Bir Üyesi Olarak Birey;

- Aile, farklı milletler, azınlık kültürleri, alt kültürler.
- Kişinin yaşadığı devletin bir yurttaşı olarak yaşadığı yerleşim bölgesinde, İskandinav ülkelerinde ve AB’de aktif ve etken olma fırsatları.

Bireyin Refahı;

- Refah devletinin çeşitli uzanımları.
- Eşitlik, sürdürülebilir gelişim ve refahı korumanın farklı yöntemleri.

Etkide Bulunma ve Karar Verme;

- Yurttaşların etkide bulunma imkanları.
- Demokrasi, seçimler ve AB seviyesinde siyasette ve idarede rol alma.
- Medya ve sosyal etki.

Yurttaşların Güvenliği;

- Hukuk sistemi, kişi hakları ve yükümlülükler, yasal sorumluluk.
- Trafik güvenliği.
- Güvenlik politikası: dış politika, milli savunma.

Kişinin Maddi Kaynaklarının Yönetimi;

- Özel maddi kaynakların yönetimine dair maddeler.
- İş hayatı ve girişimcilik.

Ekonomi;

- Dış ticaretin ve küresel ekonominin önemi.
- Tüketiciler ve ekonomide rol alanlar olarak birey ve ev halkı.

Ekonomi Politikası;

- Ekonomik döngü ve değişimler; işsizlik, enflasyon ve bunların aile üzerindeki etkileri.

- Vergilendirme ve kamu finans sistemi (MECF, 2004).

Finlandiya’da Tarih dersinin 5-6.sınıf öğrenme alanları

Tablo 3.4. Finlandiya 5-6. Sınıf Tarih Dersi Öğrenme Alanları

Tarihsel Bilgi ve Kişinin Kökleri
Tarih Öncesi ve Tarihi Zamanlar ve İlk Gelişmiş Kültürler
Avrupa Medeniyetinin Doğuşu
Ortaçağ
Tarih Öncesinden 19.yüzyıla kadar gelişim
Modern Çağın Doğuşu
Özgürlüğün Bir Tutunma Noktası Elde Etmesi

Kaynak: (MECF, 2004).

Tarihsel Bilgi ve Kişinin Kökleri;

- Ailenin gelişim aşamalarındaki hatıraların, yazıların, nesnelerin, resimlerin ve oluşturulan çevrenin anlamlarını yorumlama.

Tarih Öncesi ve Tarihi Zamanlar ve İlk Gelişmiş Kültürler;

- Taş Devri insanların yaşam koşulları ve demir ve tuncun icadının bir sonucu olarak onların koşullarındaki değişimler.

- Devletlerin meydana gelmesinin, tarımın başlamasının ve yazının icadının insan yaşamında etkileri.

Avrupa Medeniyetinin Doğuşu;

- Antik Atina ve Roma toplum ve kültürü.
- Günümüz Avrupa’sında klasik dönemin yansımaları.

Orta Çağ;

- İnsan yaşamında dinin etkileri; insanların eşit olmayan sosyal statüleri.
- Finlandiya’nın İsveç topraklarına katılması.

- İsveç Krallığının Bir Parçası Olarak Finlandiya.
- Bir büyük gücün sakinleri ve bir kralın vatandaşları olarak yaşam.
- Fin kültürünün şekil alması.

Tarih Öncesinden 19.yüzyıla kadar gelişim;

- Avrupa dışında gelişmiş bir kültür.
- Ticaretin gelişmesi.
- Kültürün gelişmesi.
- Ulaşım araçlarının gelişmesi.
- Nüfus değişimleri.

Modern Çağın Doğuşu;

- Orta çağın sonunda Avrupa'nın değerlerinde ve dünyanın fikirlerinde değişimler:

Sanatta Rönesans, dinde Reform ve dünyanın fikirlerini genişleten bilim dalları.

Özgürlüğün Bir Tutunma Noktası Elde Etmesi;

- Fransız devriminin etkileri (MECF, 2004).

Finlandiya'da Tarih dersinin 7-8-9.sınıf öğrenme alanları

Tablo 3.5. Finlandiya 7-8-9. Sınıf Tarih Dersi Öğrenme Alanları

19.Yüzyılda Ulusçuluk ve Yaşam
Sanayi Devrimi
Finlandiya'da Dönüşüm Süreci
Büyük Güç Çekişmesinden I. Dünya Savaşı'na Kadar Olan Süreç ve Sonuçları
Bunalım ve Totaliterliğin Çağı
II. Dünya Savaşı Süreci
1950'lerden Günümüz Finlandiya
Doğu- Batı Mücadelesinden Kuzey- Güney Çatışmasına
19. Yüzyılın Sonu ve 20. Yüzyılın Başı Hayat
19. Yüzyıldan Günümüze Kadar Olan Değişim

Kaynak: (MECF, 2004).

19.Yüzyılda Ulusçuluk ve Yaşam;

- 19.yüzyılda Finlandiya’da yaşam.
- 19.yüzyılın başlangıcında temel siyasal değişimler ve Avrupa’da ulusçuluğun etkileri.
- Finlandiya’da ulusçuluğun bir aynası olarak kültür.

Sanayi Devrimi;

- Sanayileşme ve insanların yaşamlarında etkileri.
- Şehirleşme.

Finlandiya’da Dönüşüm Süreci;

- Sınıflı toplumun çökmesi.
- Finlandiya’nın Ruslaşması ve Ruslaşmaya direniş.

Büyük Güç Çekişmesinden I. Dünya Savaşı’na Kadar Olan Süreç ve Sonuçları;

- Büyük Avrupa güçlerinde ve kolonilerde, emperyalizm ve etkileri.
- Dünya Savaşı, sebep sonuçları.
- Rus İmparatorluğu’nun çöküşünün sebepleri, 1917’nin devrimleri.
- Finlandiya’nın bağımsızlık başarısı ve Fin iç savaşı.

Bunalım ve Totaliterliğin Çağı;

- Dünyanın ekonomik çöküşü ve Avrupa’da etkileri.
- Diktatörlükler ve demokrasilerde yaşam.

II. Dünya Savaşı Süreci;

- II. Dünya savaşı, neden- sonuçları.
- Finlandiya’da II. Dünya savaşı; savaş etkisinden kurtulma.

1950’lerden Günümüz Finlandiya;

- Ekonomi sisteminin değişimi ve kişilerin hayatında etkileri.
- Fin refah devleti oluşturma.

Doğu- Batı Mücadelesinden Kuzey- Güney Çatışmasına;

- Soğuk savaş.

- Dünyanın yoksul ve zengin devletler halinde ayrılması ve oluşan sorunlar.

19. Yüzyılın Sonu ve 20. Yüzyılın Başı Hayat;

- Batıda tüketici toplumun oluşumu ve bireylerin hayatındaki etkisi.
- İletişimin değişimi ve ilerlemesi.

19. Yüzyıldan Günümüze Kadar Olan Değişim;

- Avrupa dışında bir kültür.
- Eşitliğin değişimi ve ilerlemesi.
- Kültürün değişimi ve ilerlemesi.
- Teknolojinin değişimi ve ilerlemesi.
- Avrupa'nın dağılmasından yeniden birleşmesine (MECF, 2004).

Finlandiya'da Coğrafya dersinin 7-8-9.sınıf öğrenme alanları

Tablo 3.6. Finlandiya 7-8-9. Sınıf Coğrafya Dersi Öğrenme Alanları

Dünya
Dünya'da Finlandiya
Avrupa
Ortak Çevre

Kaynak:(MECF, 2004).

Dünya;

- Dünyanın fiziki coğrafya ve beşerî coğrafya harita şemasını betimleme, bölgesel biçimde dünyayı inceleme.

- Gezegenlerin içsel ve dışsal faaliyetleri.

- Asya, Afrika, Kuzey ve Güney Amerika, Avustralya ve Avrupa: iki ya da daha fazla kıtanın doğal şartlarının, kişi etkinliklerinin ve kültürel özelliklerinin mukayese edilmesi.

Dünyada Finlandiya;

- Finlandiya haritasının biçimsel olarak şekli ve doğası.

- Finlandiya'nın çeşitli bölümlerinde tabiat ve kişi etkinlikleri; oluşturulmuş çevre ve geleneksel görüntüler.

- Finlandiya toplumu ve azınlık kültürleri.
- Kişilerin çevre planlama ve geliştirmede aktif ve etkili olması için imkanlar.
- Dünyanın bir parçası olarak Finlandiya.
- İnsanların yakın çevrelerinde küçük çaplı araştırma yapmaları: doğal, oluşturulmuş ve çevreler.

Avrupa;

- Avrupa haritasının genel özellikleri.
- Dünyanın bir parçası olarak Avrupa'nın coğrafi incelemesi; Avrupa'nın geleceği.

Ortak Çevre;

- Bölgesel ve küresel olarak çevresel ve gelişimsel sorunlar; sorunlara uygun fikirler ve sonuçlar oluşturabilme.
- Baltık bölgesinde çevresel objeler.
- Doğal kaynakların tüketicisi olarak bireyler (MECF, 2004).

Finlandiya Sağlık Eğitimi (7-8-9.sınıf) dersi öğrenme alanları

Tablo 3.7. Finlandiya 7-8-9. Sınıf Sağlık Eğitimi Öğrenme Alanları

Büyüme ve Gelişme
Günlük Yaşam Tercihlerinde Sağlık
Olanaklar ve Baş Etme Becerileri
Sağlık, Toplum ve Kültür

Kaynak: (MECF, 2004).

Büyüme ve Gelişme;

- Bireyin doğumdan ölüme kadar olan süreci.
- Fiziksel büyüme ve gelişme.
- Psikolojik gelişme.
- Sosyal Gelişme.
- Gençlerin gelişimine özgü ihtiyaçlar ve özellikler, cinselliğin gelişimi.

- Kişilerin sağlığına dikkat etmeleri.

Günlük Yaşam Tercihlerinde Sağlık;

- Farklı durumlarda besinsel ihtiyaçlar ve sorunlar.
- Sigara, alkol ve uyuşturucu tüketimi.
- Kaygı verici konularla ilgili konuşma.
- Cinsel sağlık.
- Bulaşıcı hastalıklar.
- Trafik güvenliği.

Olanaklar ve Baş Etme Becerileri;

- Sağlık, bireysel yetenekler.
- Duygular ve dışavurumlar.
- Gelişim ile ilgili değişimler.

Sağlık, Toplum ve Kültür;

- Ulusal hastalıklar.
- Çevre ve sağlık.
- Başlıca sağlık hizmetleri ve refah hizmetleri.
- Çocukların ve gençlerin hakları (MECF, 2004).

Finlandiya Sosyal Bilgiler Programlarında Ölçme ve Değerlendirme

Türkoğlu (1998) ve Demirel'e (2000) göre zorunlu eğitim kapsamına giren derslerin genel değerlendirme amacı, öğrencileri çok maksatlı okulların amacı doğrultusunda odaklamaya, çalışmalarını oluşturmaya ve hür seçimler yapmaya desteklemesidir. Bu nedenle değerlendirme, günlük okul etkinliklerinin bütünleyici bir parçasıdır (Öztürk ve Deveci, 2016).

Avrupa Eğitim Bilgi Ağı olan EURYDICE ve Ulusal Temel Eğitim Çekirdek Programı'na (2004) göre Finlandiya'da Sosyal Bilgiler derslerinde başarılı olabilmek için öğrencilerden aşağıdaki kazanımları edinmeleri istenmektedir:

- Sosyal konularla ilgili kendi fikirlerini ifade etme,
- İletişim ortamlarındaki bilgileri, istatistikleri ve grafik sunumlarını eleştirel bir şekilde analiz etme,
- Sosyal ve ekonomik konularda alınan kararların veya çözüm yollarına farklı seçenekler oluşturabilme ve bunların sonuçlarını mukayese etme,
- Sosyal ve ekonomik faaliyetlerle ilgili etik sorunları kavrama (Öztürk ve Deveci, 2016).

Finlandiya ulusal öğretim programında öğrenme öğretme sürecinde vurgulanan en can alıcı noktalardan birisi öğrencinin etken, dinamik bir şekilde olması gerektiğidir. Ayrıca oluşturulan yöntem ve tutumlar öğrenme için istek oluşturmali; hedefli çalışmaya öğrenciler teşvik edilmeli, bilgiyi elde etme, uygulama ve değerlendirme yeteneklerini ilerletmelidir (Özkaral, 2015).

Finlandiya’da Sosyal Bilgiler öğretiminin temel hedefi, öğrencileri toplumda etkili ve sorumluluk sahibi birer yurttaş olarak yetiştirmektir. Buna paralel olarak öğrencileri cesaretlendirmek, onları uyumlu, bağımsız, üretici, yakın ve uzak çevresiyle olumlu/etkin ilişkiler kurabilen, barışsever insanlar/vatandaşlar olarak yetiştirmek, Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçları arasında yer almaktadır.

Program, bir çekirdek program niteliğinde olduğundan öğretmenleri eğitim ve sınama durumlarını oluşturmada yapacakları tercihlerde serbest bırakmıştır. Finlandiya’da çağdaş pedagojik yönelimlerin Sosyal Bilgiler öğretiminin şekillenmesinde son derece etkili olduğu, bununla beraber güçlü eğitim geleceğinin de hala okullarda varlığını hissettirdiği anlaşılmaktadır (Öztürk ve Deveci, 2016).

3.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular (Finlandiya Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya, Sağlık Eğitimi ve Türkiye Sosyal Bilgiler Program Karşılaştırması)

3.4.1. Amaç Bakımından Karşılaştırma

Türkiye Sosyal Bilgiler öğretim programının asıl hedefi, öğrencilere esas hayat için hazırlama ve yeteneklerini ilerletmeleri ve geliştirmeleri hususunda destek olmaktır. Pozitif ve bireysel özelliklere sahip olmaları amaçlanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretim programı, daha

çok milli özelliklerin ön plana çıktığı fakat küresel açıdan da olumlu olarak destek verdiği de gözlemlenmektedir. Bu açıdan, öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olarak, ülkesini ve halkını seven, haklarını bilen, öğrenen, sorumluluklarının bilincinde olan, milli bilince sahip yurttaş olarak gelişimi ve bu açıdan yetişmesi istenmektedir. Ayrıca hukuk kuralları, kültürel miras, insanlar ile doğal çevre arasındaki iletişim, milli ekonomi, meslek bilgisi, harita vb. materyallerin işleyişe destek olması, bilgi ve iletişim alanındaki güncel teknoloji, bilimsel ahlak, katılım, demokratik kurallar ve ülkeler arası iletişim gibi konulara dair hedefleri vardır. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretim programında ise daha yoğun olarak Atatürk ve millî mücadele ile ilgili kavramların daha ön planda olduğu görülmektedir. Ek olarak hedefler içerisinde öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olarak ülkesini ve halkını seven, haklarını bilen ve öğrenen, sorumluluklarının bilincinde olan, milli bilince sahip bir yurttaş olarak yetişmesi yine bu derste de istenilen hedefler doğrultusunda yer almaktadır. Kişi hakları, milli egemenlik, milliyetçilik, demokrasi, çağdaşlık, laiklik ve cumhuriyet kavramları da ön planda olduğu görülmektedir.

Finlandiya Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrencileri eğitirken onların aynı zamanda aktif ve cesaretli olmasını sağlamak, onları düzenli, sorumluluk duygusunu içinde barındıran, bağımsız, üretici, iletişim kurabilen, barış sever insanlar ve yurttaşlar olarak yetiştirmek hedefi olduğu görülmektedir. Aktif ve sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmek amaçlarından bir tanesidir. Öğrencilere farklı kültürleri tanıma imkânı verilerek empati kurma yetenekleri de geliştirilmek istenmiştir.

Finlandiya; Avrupa coğrafyası ile dünyanın farklı bölgeleri ile ilişkiyi başlatacak ve başka ülkelerin halklarına, kültürlerine ılımlı bir hâl ile takdir etmeyi öğrenecekler. Finlandiya’da, Avrupa’da ve dünyada başka bölgelerde doğa ile kişi etkinlikleri arasındaki etkileşimi kavrayacaktır. Değişik ve çeşitli kültürlerin özelliklerinin farkını anlamlandıracak ve dış ülkelerle, bu ülkelerin yurttaşlarını ve çeşitli kültürlerin temsilcilerine karşı ılımlı bir tavırda bulunacaktır.

Finlandiya Coğrafya öğretim programında, öğrenciler ekolojik okuryazarlığı becerisini sağlayarak doğaya yönelik bilgi, yetenek, yaklaşım, değer ve anlayış geliştirmelerini destekleyecektir. Aynı zamanda tabiat ve tabiat durumların eleştirel inceleyebilen, problemlerin çözümüne dair düşüncelerini geliştiren, inceleme ve sorgulama becerisi olan kişiler olacaktır. Öğrencilerde tabiat bilincinin oluşması için önemli olduğu gözlemlenmektedir (Özkaral, 2015).

Finlandiya Tarih eğitiminde, öğrenciler tarihi çağlar ile başlayıp geçmişte yaşanan savaş dönemleri dahil olmak üzere ülkenin hangi şartlar altında nelerle mücadele ettiklerini hissettirerek ve benimseterek hangi ülkelerin himayesinde kaldıkları ve bağımsızlıklarını kazandıktan sonra sadece Finlandiya için değil küresel yurttaş olabilmek için nasıl bir tavır içinde olmaları gerektiği gözlemlenmektedir.

3.4.2. İçerik Bakımından Karşılaştırma

Türkiye Sosyal Bilgiler öğretim programının içeriğini oluşturan öğrenme alanlarında, dönem, devamlılık ve dönüşüm öğrenme alanının diğer öğrenme alanları içerisinde eğitimde verildiği görülmektedir. İçeriğin diğer boyutları ise, bilgi, beceri ve değerler olarak yer almaktadır. Her birey kendine özeldir ve kıymetlidir, demokrasi kültürü, hak ve özgürlüklerimiz, görev ve sorumluluklarımız adlı konularda vatandaşlık ve demokrasi eğitimi, öğretim programının içeriğini oluşturmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretim programına bakıldığında öğrenme alanlarına bakıldığında Atatürk'ün doğumu ile başlayan ve daha yoğun olarak millî mücadele dönemi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu gibi konuların öne çıktığı bir içerik mevcuttur. Finlandiya'da sosyal bilgiler dersinin içeriği ele alındığında daha çok vatandaşlık bilgisi konularını içeren bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır (Özkara, 2015).

Öğrenme alanları karşılaştırıldığında ilk öğrenme alanları birbirine benzerdir. Türkiye Sosyal Bilgiler, *birey ve toplum* öğrenme alanında öğrencinin birey olarak “ben”, toplum olarak “biz” kavramını öğrenmesi ve bunu içselleştirip uygulaması istenmektedir. Yine Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının bilincinde olması bu öğrenme alanı ile kazandırılmak istenen hedefler arasındadır. Finlandiya Sosyal Bilgiler, *toplumun bir üyesi olarak birey* öğrenme alanında aileden yola çıkarak toplum ve diğer toplumlarla etkileşimi, yurttaş olarak ülkesinde ne gibi hak ve sorumlulukları olduğu bilincinde olması istenmektedir.

Türkiye Sosyal Bilgiler *kültür ve miras* öğrenme alanı 5-6-7. sınıf da farklı bölümlerle ele alınmıştır. 5. sınıfta geçmişten günümüze yaşamış olan uygarlıkları incelemesi, çevresindeki kültür öğelerini bilmesi 6. sınıf düzeyinde Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinden Türklerin Anadolu'ya göç etmelerine kadar olan süreç 7. sınıf düzeyinde ise Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan çöküşüne kadar olan süreç ve bu süreçte yapılan ıslahatlar, Avrupa'da yaşanan Coğrafi Keşifler, Rönesans, Aydınlanma Çağı, Reform, Fransız İhtilali,

Sanayi İnkılabı gibi konular ve bu konuların Osmanlı Devleti üzerindeki etkilerini incelemeleri ve öğrenmeleri bu öğrenme alanı ile istenmiştir. Finlandiya Sosyal Bilgiler öğrenme alanları olan, *bireyin refahı, etkide bulunma ve karar verme, vatandaşların güvenliği, bireyin maddi kaynaklarının yönetimi* gibi öğrenme alanları ile Finlandiya Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarının yoğunluk olarak daha etkili, aktif, hak ve sorumluluklarını bilen yurttaşlar yetiştirilmesi bu öğrenme alanları ile amaçlanmıştır.

Türkiye Sosyal Bilgiler öğrenme alanı olan *insanlar, yerler ve çevreler* öğrenme alanında 5. sınıf düzeyinde harita bilgisi, yaşadığı yer ve Türkiye’de görülen iklimler, doğal afetler ve bu afetler için ne gibi önlemler alınması gerektiği amaçlanmıştır. 6. sınıf düzeyinde Türkiye’nin jeopolitik konumu, Türkiye fiziki haritası ve çıkarımları, Türkiye’nin nüfus dağılışı ve ekonomik faaliyetler ile dünyada görülen farklı iklim tiplerini öğrenmesi amaçlanmıştır. 7. sınıf düzeyinde geçmişten günümüze yerleşmeyi etkileyen faktörler, Türkiye’nin demografik yapısı, göçler konuları oluşturmaktadır.

Türkiye Sosyal Bilgiler öğrenme alanı olan, *bilim, teknoloji ve toplum* öğrenme alanında 5. sınıf düzeyinde teknolojinin tanımı ve doğru kullanımı, bilim insanların ortak özellikleri ile yaptığı çalışmalarda bilimsel etik konularının öğrenilmesi amaçlanmıştır. 6. sınıf düzeyinde sosyal bilimlerden yola çıkılarak farklı disiplinlerin tanımları, bilimsel araştırma basamakları ve telif, patent hakkı kavramlarının öğrenilmesi amaçlanmıştır. 7. sınıf düzeyinde, Türk- İslam bilim insanları ile Avrupa’da yaşanan gelişmelerin bilimsel olumuna katkı sağlamasını öğrenmesi ve analiz etmesi amaçlanmıştır.

Türkiye Sosyal Bilgiler öğrenme alanı olan, *üretim, dağıtım ve tüketim* öğrenme alanında 5. sınıf yaşadığı yerdeki ekonomik faaliyetleri ve bilinçli bir tüketici olmayı, 6. sınıf düzeyinde Türkiye’nin kaynakları ve bu kaynakların bilinçsizce tüketilmesi karşısında oluşacak sorunları öğrenmesini, 7. sınıf düzeyinde ise üretim ve tüketimde geçmişten günümüze gelen faaliyetleri öğrenmesi, Türk tarihi boyunca meslek edindirme kuruluşlarının varlığını, sivil toplum kuruluşlarının yapısını ve gelişen dünyada yeni oluşacak olan meslekleri öğrenmesi amaçlanmıştır. Finlandiya Sosyal Bilgiler öğrenme alanı olan, *ekonomi ve ekonomi politikası* Türkiye Sosyal Bilgiler *üretim, dağıtım ve tüketim* öğrenme alanıyla isim olarak benzer gibi görünse de Finlandiya’da bu ekonomi öğrenme alanı ile, öğrencilere, dış ticaretin ve küresel ekonominin önemi, tüketimde ve ekonomide ev halkının neler yapması, ekonomik tasarruf için ne gibi önemler alınması gerektiği, ekonomi politikası öğrenme alanı ile, enflasyon, işsizlik, ekonomik dalgalanmalar, bunların aile üzerindeki etkisi

ile vergilendirme ve kamu finans sistemi öğrencilerin bu öğrenme alanları ile amaçlanan hedefler arasındadır.

Türkiye Sosyal Bilgiler öğrenme alanı olan, *etkin vatandaşlık* öğrenme alanı ile 5. sınıf düzeyinde kişinin bireysel ve toplumsal ihtiyaçları ile bu ihtiyaçlar için hizmet veren kurumların hangileri olduğu, yerel yönetim birimleri ve kişi hak ve özgürlüklerini öğrenmesi amaçlanmıştır. 6. sınıf düzeyinde demokrasinin tanımı ve ilkeleri, yasama, yürütme ve yargının tanımları ve Türkiye’de hangi kurum ya da kişiler tarafından yapıldığı, Türk tarihi ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark etmesi amaçlanmıştır. 7. sınıf düzeyinde, demokrasinin ortaya çıkışı ve gelişimi, Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimi için sağladığı katkılar ile demokrasi uygulanma sürecinde ne gibi sorunlarla karşılaşılacağı ve çözüm önerileri öğrencilere aktarılması ve öğretilmesi gereken hedefler arasındadır.

Türkiye Sosyal Bilgiler öğrenme alanı olan, *küresel bağlantılar* alanı, 5. Sınıf düzeyinde ülkeler arası ekonomik ilişkiler iletişim ve ulaşım teknolojisinin önemini, turizmin uluslararası etkilerini ve farklı ülkelerdeki ortak miras öğelerini tanıması amaçlanmıştır. 6. sınıf düzeyinde, Türkiye’nin Türk cumhuriyetleri ve komşu ülkelerle olan ilişkilerini öğrenmesi, Türkiye’nin uluslararası alanda üstlendiği roller ve popüler kültürün tanımı ve popüler kültürün Türk kültürü üzerindeki etkisini incelemesi ve öğrenmesi amaçlanmıştır. 7. sınıf düzeyinde Türkiye’nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşları, Türkiye’nin ilişkide olduğu bölge ve kuruluşları öğrenmeyi, farklı kültürlerle karşı kalıp yargıları sorgulamayı ve küresel etkisi olan sorunlara çözüm önerisi sunmayı amaçlamıştır.

Finlandiya Tarih dersinin 5-6.sınıf içeriğinde kişinin ailesi ve geçmişiyle başlayan ve tarih öncesi dönemlerle içerisinde bulunduğu kültürün ve ülkenin geçmişi ve bağımsızlık mücadelesi ile devam etmektedir. Genel olarak Avrupa ve Finlandiya tarihinin ele alındığı 7-8-9. sınıf içeriğinde ise milliyetçilik kavramı ve Finlandiya’nın ekonomik anlamda etkilendiği ve kendisine örnek aldığı Sanayi İnkılabı ve dünya savaşları, daha sonrasında ise soğuk savaş dönemi, teknoloji ve kültür konusunu içermektedir. Dersin anlatımı ve sırası açısından bakıldığında özellikle savaş dönemleri ve sonrasında gelişen teknolojinin kültürlerini nasıl etkilediği ders içeriğinde ele alınmıştır.

Finlandiya 7-8-9. sınıf düzeyindeki Coğrafya dersinin içeriği: Genel olarak dünya konusu ve daha sonrasında dünyadaki konum üzerinde Finlandiya konusu içerik olarak ele

alınmış bu da genelden özele bir yaklaşım olarak gözlemlenmiştir. Daha sonrasında içinde bulundukları bölge olan Avrupa ve insanlık ve birlik beraberlik açısından içselleştirilmesi ve küreselleşen dünya için herkesin ne yapacağı ile ilgili bilgilerin aktarıldığı ortak çevre konusu ele alınmıştır.

Finlandiya 7-8-9. sınıf düzeyindeki Sağlık Eğitimi dersinin içeriği ise kişinin ilk olarak kendisiyle ilgili anatomisini inceleme ve daha sonrasında psikolojik ve sosyal bir varlık olarak kendisini yorumlama ve ifade etme, dersin devam eden içerikleri ise toplumsal sorun haline gelen sigara, alkol, uyuşturucu kullanımı ve öğrencilerin cinsel anlamda da eğitimlerini alıp bu konuda bilinçlenmeleri için cinsellik tanımı ve cinsel hastalıklar bu hastalıklardan korunma yolları içerik olarak ele alınmıştır. İnsanın toplumsal bir birey olduğu düşüncesinde olan Finlandiya’da sağlık eğitimi dersinde toplumsal olarak psikolojik tavır ve tutum ve bu konuda da sorun olan konular ve çözümleri de içerik olarak ele alınmıştır.

Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretim programında disiplinler arası yaklaşımla hazırlandığı için ders müfredatında daha az ayrıntı bulunurken Finlandiya’da Tarih, Coğrafya, Sağlık Eğitimi olarak verilmesi bu derslerin daha detaylı anlatılmasına olanak sağlamıştır.

Finlandiya’da Sosyal Bilgiler dersi kapsamında Tarih, Coğrafya ve Sağlık Eğitimi dersleri küresel boyutta anlatılırken Türkiye’de program daha bölgesel ve ulusal olarak kalmıştır. Genel olarak Türkiye’de program Coğrafya ve Tarih üzerinde yoğunlaştırılmış ve diğer disiplinlerle ilgili olarak ele alınan konular daha minimal düzeyde kalmıştır.

Türkiye’de Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının değerleri bir yıla dağıtılmıştır. Fakat sistemde değerlerin sıralaması verilmiş daha detaylı öğrenciye nasıl aktarılacağı konusunda net bir bilgi bulunmamaktadır.

3.4.3. Ölçme ve Değerlendirme Bakımından Karşılaştırma

Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretim programında çoklu değerlendirme esas alınmaktadır. Bu bağlamda çeşitli ölçme değerlendirme teknikleri de önerilmiştir. Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretim programına göre, değerlendirme süreci öğrenmenin vazgeçilmez bölümüdür ve sadece öğrenme çıktısını değil, öğrenme sürecini de inceleyip analiz etmektedir. Değerlendirme yöntem ve araçları; gözlem, performans ödevi, görüşme, öz değerlendirme ölçeği, öğrenci ürün dosyaları (portfolyo), proje, çoktan seçmeli, eşleştirmeli, boşluk doldurmalı, açık uçlu sorulardan oluşan testler gibi öğelere yer verildiği

görülmektedir. Finlandiya ulusal eğitim programında ölçme ve değerlendirme konusunda farklı bir uygulama söz konusudur. Ders bazında çeşitli kriterler bulunmaktadır. Öğrencilerin başarılı sayılabilmeleri için bu kriterleri yerine getirmeleri gerekmektedir. Kriterler ise genel olarak eleştirel gözle yorumlama, kendi düşüncelerini savunma, karşılaştırma, bilgi elde etme, anlama, bilgiyi uygulama, analiz etme gibi becerileri içermektedir (Özkaral, 2015).

Finlandiya Sosyal Bilgiler dersi, Tarih, Coğrafya ve Sağlık Eğitimi dersinde ölçme değerlendirme olarak öğrencilerin çeşitli becerileri kazanıp kazanmadıkları incelenmektedir. Finlandiya Sosyal Bilgiler dersinde ölçüt olarak, sosyal konularla ilgili ne düşündükleri, sosyal ve ekonomik konularda alınan kararlar veya çözümlerin alternatiflerini üretebilme ve karşılaştırma yapma gibi ölçütler Sosyal Bilgiler ölçme değerlendirme aracı olarak uygulanmaktadır.

Finlandiya Tarih dersinde, görüş ile gerçeği ayırt etme, geçmişten günümüze kronoloji öğrenme, geçmişte yaşamış bir insanın yerine kendilerini koyarak o dönem şartlarına göre farklı açıdan bakış açısı kazanma, konuları farklı yönleriyle yorumlama, tarihsel olayları tek kaynaktan değil birden fazla kaynaktan bilgi edinerek okuma gibi ölçütler ölçme değerlendirme aracı olarak uygulanmaktadır.

Finlandiya Coğrafya dersinde, Avrupa'daki ülkeleri ve başkentlerini öğrenme, dünya haritasındaki kıtalar, okyanuslar, en büyük sıradağları öğrenme, farklı kültürleri öğrenme, dünyadaki farklı iklimleri öğrenme, çalışmalarında harita kullanımı harita ve çizimlerin desteğiyle coğrafi bilgileri gözden geçirme, Finlandiya'nın doğal tabiatı hakkında bilgi sahibi olma, Finlandiya'daki alt kültürleri öğrenme, sera etkisi, ozon tabakasının incelenmesi, çölleşme, çevre kirliliği, nüfus artışı, yoksulluk gibi konularda farklı çözüm yolları bulma gibi ölçütler ölçme değerlendirme aracı olarak uygulanmaktadır.

Finlandiya Sağlık Eğitimi dersinde, uyku eğitimi, kişinin fizyolojik ve psikolojik durumu hakkında bilgi sahibi olma, egzersiz yapmanın sağlığa olumlu etkisi, cinsel sağlığın temelleri, doğum kontrol yöntemlerini öğrenme, sağlığa zararlı maddelerin kullanımı ve sonucunda oluşacak problemleri öğrenme, trafik güvenliği ve trafikte oluşabilecek tehditleri öğrenme ve ilk yardım eğitimlerini öğrenme, en yaygın bulaşıcı hastalıkları ve korunma yollarını öğrenme, farklı duyguları ve sebeplerini tanımlama sağlık eğitimi dersi için ölçme değerlendirme aracı olarak uygulanmaktadır.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Amaçlar Bakımından Benzerlik ve Farklılıklar

Finlandiya eğitim sistemi incelendiğinde temel olarak “öğrenci” merkeze alınarak öğrencinin ilk olarak her koşulda kendisini rahat hissetmesi ve daha sonrasında da okul ve eğitim hayatına odaklanması sağlanmaktadır. Öğrenciler arasında her türlü ayrımcılığa karşı Finlandiya eğitim sistemi “eşitlik” kavramına ve bunun uygulanmasına çok önem vermektedir. Program ve eğitim sistemi bu kavramın etrafında yapılanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretim programının esas olarak ilk başta ele alınan amaçları; öğrencinin aktif, sorumluluk sahibi bir birey olması, toplumsal konularda bilinçlenmesi, hak ve sorumluluklarını bilen etkin yurttaş olması şeklinde bulunmuştur. Bu amaç için Türkiye Sosyal Bilgiler *birey ve toplum, etkili vatandaşlık* öğrenme alanları ile Finlandiya Sosyal Bilgiler dersinde *toplumun bir üyesi olarak birey, bireyin refahı, etkide bulunma ve karar verme vatandaşların güvenliği* öğrenme alanları bu amaç doğrultusunda işlenmektedir.

Tarihi konularda iki ülke için de geçmişini öğrenme, tarihi bilince sahip olma, geçmişte yaşanan savaşlar ve bu savaşların sonucunda yurttaşların bağımsızlık ve özgürlük adına katkıları iki ülke içinde önemlidir. Birey ve bireye verilen saygı, hakları ve sorumlulukları da iki ülke için ortak amaçlardandır.

Coğrafya dersinde Türkiye- Finlandiya Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarında yaşadığı yerin ve çevre bilincinin oluşması ile doğa ve insan arasındaki bağın oluşması ve bu konuda bilinçlenmesi oluşturmıştır. Öğrencilerin yaşadıkları doğayı korumaları ve sahip çıkmaları da bu amaç doğrultusundadır. Finlandiya Coğrafya bakımından farklı olarak “ekolojik okuryazarlık” becerisine de çok önem vermekte ve öğrencilere kazandırılması için programda yer vermektedir. Öğrenciler bu sayede “sürdürülebilir çevre” tanımını öğrenmekte ve buna göre ders yapılanması oluşturulmaktadır. Türkiye Sosyal Bilgiler dersinde Coğrafya konusu *insanlar, yerler ve çevreler* öğrenme alanında ele alınmıştır. Sürdürülebilirlik verilmesi gereken kazanımlar arasındadır. Fakat etkisi minimal seviyede kalmıştır.

Demokrasi, insan hakları gibi konulara gelindiğinde bu kavramlar iki ülke içinde önemlidir ve öğrencilere aktarılması ve bu konuda bilinçlenmeleri için öğrenme alanlarında çokça yer verilmektedir. Sadece yaşadıkları bölge ve ülkenin yurttaşı olarak değil küresel boyutta da yurttaşlık kavramları da önem arz etmektedir.

İçerik Bakımından Benzerlik ve Farklılıklar

Türkiye’de Sosyal Bilgiler eğitimi incelendiğinde 4-7. sınıflar “Sosyal Bilgiler” 8. sınıflar ise “T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” dersi olarak isimlendirilmektedir. 4-7. sınıflar arasında oluşturulan öğrenme alanları başlık olarak aynıdır. Sınıf kademesi artınca içerik bakımından biraz daha detaya girilerek anlatılmaktadır. Fakat geçmiş sınıf seviyeleri o yıl işlenen ders kitaplarında bulunmamaktadır. Aynı öğrenim alanının farklı konularını içermektedir. 8. sınıfa gelindiğinde ise Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün hayatı ile öğrenme alanı başlamakta ve ölümü ve daha sonrasında Türkiye Cumhuriyeti ve dünyada yaşanan olaylar ile ilgili bir konu ile öğrenme alanı son bulmaktadır. Türkiye’de Sosyal Bilgiler içeriği incelendiğinde daha geleneksel ve bölgesel düzeyde anlatıldığı incelenmiştir. Sosyal Bilgilerin öğrenme alanlarından biri olan *küresel bağlantılar* küresel dünyanın bir parçası olduğunu kabul etmek ve sadece ulusal sorunlar ve incelemeler değil küresel boyutta da incelenmesi gerektiğini söyleyen bir alandır. Bu anlamda Türkiye Sosyal Bilgiler öğrenme alanında içerik minimal düzeyde kalmıştır.

Türkiye Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarında her üniteye farkı değer ve beceri kazandırılması amaçlanmıştır. Finlandiya 7-8-9. sınıf Sosyal Bilgiler öğrenme alanında 7 öğrenme alanı vardır. Fakat iki temel unsur vurgulanmıştır. Bireyin kendini ve toplumu tanıması ve bu toplum için faydalı olabilecek öğeleri öğrenme ve ülkenin ilerlemesi, gelişmesi için ne gibi çözüm önerilerini bulmasıdır. Bunun nedeni Finlandiya’nın 2. Dünya Savaşı sonrasında eğitim temelli ekonomi odaklı olmasıdır. Eğitim merkeze alınarak diğer alanlar eğitime göre şekillendirilmiştir.

Finlandiya Sosyal Bilgiler içeriği ise Tarih, Coğrafya, Sağlık Eğitimi dersleri kapsamında ele alınmaktadır. Her öğrenme alanı kendi içinde daha farklı başlıklarla anlatılarak detaylı bir şekilde programın öğrencilere aktarılması sağlanmaktadır. Finlandiya Sosyal Bilgiler dersi incelendiğinde daha küresel ve evrensel bir boyutta bu dersin yapılandırıldığı gözlemlenmektedir. İçerik açısından her iki ülke programında da dünya savaşlarına yer verilmiştir. Sağlık Eğitimi ile ilgili Türkiye’de 5-6-7. sınıf Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarında temizlik ile ilgili bir değer veya kazanım yer almamaktadır. Sağlık eğitimi dersi Türkiye’de Fen Bilgisi öğrenme alanı içerisinde öğrencilere aktarılmaktadır. Finlandiya 7-8-9.sınıf Sağlık Eğitimi dersinde detaylı bir şekilde ele alınmış ve öğrencilerin sağlık ile ilgili konularda bilinçlenmelerine olanak sağlanmıştır.

Türkiye ve Finlandiya Sosyal Bilgiler öğretim programında içerik boyutunda beceri ve tutuma önem verilmiştir. Yalnızca bilgiye ağırlık veren öğretim programı yerine çeşitli becerilere ve değerlere sahip bireyler yetiştirmek için hazırlanmış öğretim programları vardır. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencinin, demokratik, olumlu ve tarafsız bir tutum içinde olması önemsenmiştir.

Öğrenme- Öğretme Süreci Bakımından Benzerlik ve Farklılıklar

Aktif öğrenme iki ülke arasındaki benzerliklerinden birisidir. Öğrencilerin derse aktif katılımları, özgüvenli olmaları ve öğretmen merkezli eğitimden ziyade öğrenci merkezli eğitime önem verilmesi de iki ülkenin öğrenme-öğretme süreci bakımından benzerliğidir. Yine benzerlik olarak her iki ülkenin de çeşitli eğitim materyallerinden yararlanmasıdır. Fotoğraflar, filmler, internetten faydalanma, gazeteler, konu ile ilgili yayınlar, haritalar, slaytlar kullanılan çeşitli materyallerdendir. Özellikle harita kullanımı ve harita becerisinin geliştirilmesi iki ülke içinde önem taşımaktadır. Ders işleme sürecinde çeşitli materyallerden faydalanarak farklı etkinlikler yapılması da bu bakımdan benzer özelliklerdir. Türkiye’de rekabet mevcuttur ve okullar arası başarı oran farkı da yüksektir. Bölgeden bölgeye hatta aynı bölgedeki okullar arasında bile bu fark mevcuttur. Sosyal Bilgiler öğretim programında detaylandırılan amaçların Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından eksik ve net anlaşılmadığı öğrenci merkezli eğitimden ziyade öğretmen merkezli eğitimin daha fazla olduğu görülmektedir. Öğrenme alanı olarak okul dışı öğrenme alanlarından çok faydalanılmadığı, fakat gerekli kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yapılarak okul dışı öğrenme alanlarının daha fazla aktif hale gelmesi sağlanabilir (Hanaylı, Öztürk, Baysan, Akar Vural, 2020). Örneğin, Türkiye Sosyal Bilgiler dersi için öğrenme öğretme açısından geliştirilmesi gereken tutumlardan birisi müze eğitimidir. Müze ziyaretlerinin bu süreçte etkisinin önemi ifade edilmeli ve bu bağlamda geliştirilmelidir.

Finlandiya’nın eğitimde dünyada öncü olma vasfına sahip olmasında okullar arası mücadelenin olmaması ve daha çok okullar arası birlik beraberliğin olması bu konuda çok etkilidir. Okullar arası başarı oranı farkı %10’u geçmemektedir. Yine öğrenciler ilk 6 yıl not kaygısı taşımamaktadır. Bu da öğrencinin derse odaklanmasında büyük bir etkindir.

Finlandiya’da diğer derslerde olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinde de bir ders kitabı bulunmamaktadır. Burada öğretmenlerin bilgi ve donanımlarına güvenilmiştir. Her öğretmen kendi eğitim programını hazırlayarak dersi işlemektedir. Türkiye Sosyal Bilgiler dersinde

diğer derslerde olduğu gibi ders kitabı ve müfredata göre işlenmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin işlenmesinde karşılaşılan en önemli sorunlarından birisi dersi yıllık müfredata göre işlemek ve konuları yetiştirmektir. Bu da Sosyal Bilgilerin teması olan öğrenci merkezli eğitimden biraz uzaklaştırarak öğretmen merkezli bir konuma getirmektedir.

Finlandiya’da öğretmen yetiştirme sistemi için öğretmenlik mesleğini tercih edecekler çeşitli sınavlara ve mülakatlara girmektedir. Yine öğretmenlerin yüksek lisans yapma zorunluluğu da mevcuttur. Yüksek lisans yaptıklarında tez konuları ise eğitim pedagojisi ve eğitim bilimleri ile ilgilidir.

Türkiye’de öğretmenlik mesleğine girmek isteyen öğrenciler, 12.sınıf sonunda ulusal düzeyde girecekleri tek bir sınava göre üniversiteye yerleşmektedir ve Finlandiya’da olduğu gibi bir mülakat da bulunmamaktadır. Türkiye’de öğretmenlerin yüksek lisans dereceleri isteğe bağlıdır. Türkiye’de öğretmen yetiştirme sisteminde güncellenmiş ve farklı yapılanmalar ile şekillenmiş olsa da özellikle üniversite son sınıf öğrencilerinin “öğretmenlik uygulamaları” eğitiminde tam anlamıyla verim alınamamasının en önemli nedeni sene sonunda girilecek olan ulusal düzeydeki sınavdır. Öğrenciler bu sınav kaygısı ile son sene yapılan bu uygulamaya tam olarak odaklanamamaktadır. Öğretmenlik adına önemli olan bu uygulama bu bakımdan istenilen sonucun elde edilememesinde etkilidir.

Ölçme Değerlendirme Açısından Benzerlik ve Farklılıklar

Türkiye ve Finlandiya’da ölçme ve değerlendirme öğeleri belirli bir amaca göre oluşturulmuştur. Öğrencinin aktif öğrenmesi, kişisel olarak gelişmesini destekleyici ve eğitimde özgüvenlerini oluşturacak şekilde ölçme değerlendirme yapılması, öğrencinin araştırma yöntem ve tekniklerini öğrenerek çeşitli alanlarda da öğrenmelerini destekleyici etkide bulunmaktadır. Türkiye’de geleneksel yöntem diye tabir edilen yazılı ve sözlü sınavlar harici gözlem, performans ödevi, anket, öğrenci ürün dosyası, proje, klasik tarzda yazılı, çoktan seçmeli, eşleştirmeli, boşluk doldurmalı sınavlar gibi farklı ölçme ve değerlendirme teknikleri de kullanılmaktadır.

Ölçme değerlendirme açısından bakıldığında Türkiye’de ölçme değerlendirme araçları sayıca fazladır fakat genel anlamda bu ölçütler bir sonuca göre oluşturulmakta ve puan verilmektedir. Finlandiya’da ölçme değerlendirme aracı olarak daha çok ulusal sınavlar yapılmaktadır. 6. sınıfa kadar ise not verilmemektedir. Bu açıdan bakıldığında öğrenciler sınav kaygısı yaşamamaktadır. Finlandiya’da öğrencilerin sürece yönelik olarak dersleri ve

derslerden istenilen beceriyi uygulayıp uygulamadığına bakılmaktadır. Öğrenciler belirli dönemlerde ve yaşlarda girilen sınavlara odaklanmakta ve ona göre hazırlanmaktadır. Ulusal sınav yılda 2 kere ve bütün liselerde aynı zamanda yapılmaktadır. Sorular gerçek hayatla bağlantılı olarak klasik tarzda, açık uçlu soruları da içerecek şekildedir. Öğrencilerin böylelikle analiz ve düşünme kabiliyetleri de bu sınavlarla gözlemlenebilmektedir. Öğrenciler için her ders farklı ölçütler bulunmakta bunlar yazılı bir sınav ya da uygulamadan ziyade “neyi, nasıl öğrendikleri ve nasıl analiz ettikleri” ve sonucunda da ne tür ve nasıl anlamlandırma yaptıklarını değerlendirmektedir.

Öneriler

1. Türkiye Sosyal Bilgiler dersi 4-5-6-7. sınıf öğretim programında konu ve kazanımların genel olarak Pragmatizm (faydacılık) düşüncesi ile İlerlemecilik düşüncesi ile yapılmalıdır. Ders kitapları oluşturulurken içerisinde bulunan faaliyet çeşitleri de eğitim felsefesine göre yapılandırılmalıdır. Öğretmenlere eğitim felsefelerinin içselleştirilmesi ve öğretilmesi konunun uzmanı kişiler tarafından “hizmet içi eğitim” olarak verilebilir (Gülersoy, Özbay, Yıldırım& Çetinkaya, 2021).

2. Türkiye Sosyal Bilgiler dersi ile bilim ve teknoloji birleştirilmeli öğrencilerin yaşadıkları yerden uzak olan müzeler, tarihi kalıntılar gibi öğeler bilim ve teknoloji kullanılarak öğrenciye aktarılmalıdır. Bu sayede öğrenci, öğrendiği konunun soyut olarak kalmasından uzaklaşıp somut bir hâle gelmesini sağlayabilir.

3. Öğretmenler, öğrencilerin öğrendiği tanımları ifade edip öğrenmeleri için yeni durumlarda yapabilecekleri, ev ödevleri, proje çalışmaları, araştırma konuları ile desteklemeli bunların kontrolünü takip etmelidir (Gümüş, Avcı, 2016).

4. Türkiye’de öğretmen eğitimi, Finlandiya öğretmen yetiştirme modeli örnek alınarak ve güncellenerek meydana gelen ihtiyaçlara karşılık vermek için modernleştirilebilir. Öğretmenlik mesleğini tercih edecekler için ulusal sınav sonrası mülakatlarla pedagojik açıdan öğretmenlik mesleği için uygun olup olmadığı da gözlemlenebilir. Lisans eğitimi ardından Finlandiya öğretmenlik sistemindeki gibi yüksek lisans şartı da getirilebilir.

5. Finlandiya okul sisteminde öğrencilerin yemek ihtiyaçları ücretsiz olarak günlük kalori ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak verilmektedir. Türkiye’de yatılı, taşınalı ve özel okullar haricinde okulda yemek sistemi gelişmemiştir. Bu da başarı yönünden yeterli

beslenemeyen öğrenci için başarıyı düşürücü etmendir. Türkiye’deki tüm okullarda yemek sistemi belli bir düzen ve günlük kalori ihtiyaçları göz önünde bulundurularak oluşturulabilir. Bu da eğitimde herkes için eşitlik ilkesi bakımından önemli bir adım oluşturur.

6. Finlandiya öğrenci sağlık hizmeti yıllardır belli bir sistem ile işlemekte ve aktif olarak devam etmektedir. Türkiye’de de okullarda belirli bir sağlık hizmeti vardır. Fakat bunun sistemli, sürekli ve ihtiyaca yönelik olarak aktif bir şekilde devam etmesi Türkiye eğitim sistemi için önemli bir adım olacaktır.

7. Dünyanın geleceği ile ilgili sorunlar ve oluşan güncel durumlar göz önüne alınmalı ve bu bağlamda önemli bir şekilde hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir. Güncel olarak dünya sorunlarının artarak devam etmesi bu konuda yapılacak olan eğitimin gerekli olduğunu göstermektedir. Bu konu ile ilgili çeşitli sempozyumlar, kongreler, düzenlenmeli, “dünya sorunları” ülkemiz de dahil edilerek eğitim programına konmalıdır (Avcı ve Gümüş, 2018).

8. Güncel konulara yer verilmesi, öğrencilerin bu konular içerisinde oluşabilecek sorunlara çözüm üretmesi önemlidir. Bu noktadan hareketle, aile ve aile ilişkileri, hayvanları sevmeye ve saygı duyma, toplumsal birlik ve beraberlik, sağlığa zararlı ürünler ile ilgili eğitimler, geleceğin meslekleri ve meslek seçimi, tüketici eğitimi, popüler kültür ve getirdiği sorunlar, sosyal medya kullanımı, bilim ve teknolojinin doğru kullanımı gibi alanlar Türkiye Sosyal Bilgiler ders programına eklenebilir.

9. Sürdürülebilirlik, ekolojik okuryazarlık, bilimsel ve medya okuryazarlığı, tarımsal okuryazarlık, ekonomik okuryazarlık, tarihsel okuryazarlık gibi konularda da Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından öğrencilere aktarılacak konular olarak güncellenebilir ve yeniden düzenlemeler yapılabilir.

10. Sosyal Bilgiler ders kitapları ayrı bir çalışma konusudur. Bu çalışma ders kitapları ile ilgili yeni çalışma yapacaklar için ilgili bir örnek olabilir.

5. KAYNAKLAR

- Ahmad, F. (2008). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Aho, E., Pitkanen, K., & Sahlberg, P. (2006). *Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968*. Washington, DC: Dünya Bankası.
- Akdağ, H. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar 1. Turan, R., Sünbül, M. A., Akdağ, H. (Editörler). *Sosyal Bilgilerin Amacı Önemi ve Türkiye'deki Yeri*, (1-24). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akdemir, S. A. (2013). Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Programlarının Tarihçesi ve Sorunları. *Turkish Studies*, 8 (12), 15-28.
- Aktan, C. C. (2003). Değişim ve Yeni Global Değerler, Modernite ve Postmoderniteye Değişim. Konya: Çizgi Yayıncılık.
- Akyüz, Y. (2012). *Türk Eğitim Tarihi*. (Sekizinci Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Avcı, G.ve Gümüş, N. (2018). “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”, *Current Debates in Education*, (Birinci Baskı) 485-506, United Kingdom: IJOPEC Publication Limited
- Aydın, H. (2010) *Dini-Felsefi Temelleri Işığında Fârâbî'nin Eğitim Ütopyası*. Kelam Araştırmaları, 8 (1), 123-150.
- Aydın, M, Ş. (1998). *İslam Geleneğinde Öğretmen Öğrenci (B. Sadullah İbn Cema'a'dan çev. ve inceleme)*. İstanbul.
- Bakioğlu, A. ve Yıldız, A. (2015). *Pisa Bağlamında Finlandiya Eğitim Sistemi ve Öğretmen Eğitimi*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Bakioğlu, A., Elverici, S. (2020). Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi PISA'da Başarılı Ülkelerin Eğitim Sistemleri. Bakioğlu, A. (Editör), *Finlandiya Eğitim Sistemi* (89-125). (Altıncı Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Barr, R., Barth, J. L. ve Shermis, S. S. (2013). *Sosyal Bilgilerin Doğası*. C. Dönmez (Çev. Ed.). (Birinci Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Basic Education Act of Finland (1988). 13 Eylül 2020 tarihinde <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1998/> adresinden alınmıştır.

- Başgöz, İ. (1995). *Türkiye'nin eğitim çıkmazı ve Atatürk*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Battal, N. (2003). Cumhuriyet Üniversitesi'nin Açılışında Yaptığı Konuşma, *Eğitimde Yansımalar: VII Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*, Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi Sivas, ss.13-14.
- Bektaş- Öztaşkın, Ö. ve İ. Üngör (2013). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Eskiçağ Tarihi Konusu ve Bilincinin Bilimsel İçerik Bakımından Değerlendirilmesi. Makalesi 13 Eylül 2020 tarihinde <http://www.e-ijer.com/tr/download/article-file/89784> adresinden ulaşılmıştır.
- Bektaş, Ö. (2019). Sosyal Bilgilerin Temelleri. Turan, R., Yıldırım, T. (Editörler), *Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler* (1-32). (Üçüncü Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Boyle-Baise, M. ve Zevin, J. (2009). Young citizens of the world: Teaching elementary Social studies through civic engagement. New York: Routledge.
- Büyüköztürk, S. (2008). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. *İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamalar ve Yorum*. (Altıncı Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- cografya.gen.tr/siyasi/devletler/finlandiya.htm
- Coleman, J., Campbell, E., Hobson, C., McPartland, J., Mood, A., Weinfeld, F., & York, R. (1966). *Equality of educational oppurtunity*. Washington, DC: U.S Government Printing Office
- Coşkun-Keskin, S. ve Keskin, Y. (2009). Cumhuriyet dönemi ilkokul (ilköğretim 1. kademe) Sosyal Bilgiler ve onun kapsamına giren ders programlarında bir değer olarak “barış”ın yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 7 (17), 69-92.
- Coştu, Y. (2009). Toplumsallaşma kavramı üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9 (3), 117-140.
- Çakmak, Z., Kaçar, T. ve Arıkan, İ. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programına İlişkin Görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(54), 576-597.
- Çelikten, M., Şanal, M., Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(19), 207-237.

- Çürük, C. (2015). Kınalızade Ali Efendi ve Vatandaşlık Eğitimi. Bahri Ata (Editör), *Sosyal Bilgiler eğitimi açısından Kınalızade Ali Efendi'nin Ahlâk-î Ala'i üzerine okumalar* (7-20). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Darling- Hammond, L. (2009). Steady Work: How Finland is Building a Strong Teaching and Learning System. V.U.E., 15-25.
- Doğan, Y. ve Dinç, E. (2007). Birinci elden tarih kaynaklarının Sosyal Bilgiler ve tarih derslerinde internet üzerinden kullanımı: ABD ve İngiltere'den uygulama örnekleri. TSA, 11(2), 195-220.
- Doğanay, A. (2005). Sosyal bilgiler öğretimi. Öztürk, C. ve Dilek, D. (Editörler), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (17-52). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ekinci, A., Öter, M., Ö. Finlandiya'da Eğitim ve Öğretmen Yetiştirme Sistemi çalışma ziyareti raporuna 13 Eylül 2020 tarihinde https://issuu.com/ferhatbayar/docs/finlandiya_raporu adresinden ulaşılmıştır.
- Erdoğan, T. (1996). *Maarif-i Umumiyye Nezareti Teşkilatı-I, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*.
- Erginer, A. (2006). *Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri: Türkiye ile Karşılaştırmalar*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Eurydice. (2004). *Evaluation of Schools Providing Compulsory Education in Europe*.
- Fin Ulusal Çekirdek Eğitim Programına 13 Eylül 2020 tarihinde https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/finland_en adresinden ulaşılmıştır.
- Finlandiya Eğitim Raporu 18 Eylül 2020 tarihinde <http://urn.meb.gov.tr/ulkelerpdf/Finlandiya.pdf> adresinden alınmıştır.
- Finlandiya Genel Özellikleri 12 Eylül 2020 tarihinde <http://finland.org.tr> adresinden alınmıştır.
- Finlandiya Ülke Raporu 2018 Yılı Ülke Raporu 12 Eylül 2020 tarihinde <https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43355c7495406a2275b0/2018%20Yılı%20Finlandiya%20Ülke%20Raporu.docx> adresinden alınmıştır.
- Finnish National Board of Education (2009).
- Finnish National Board of Education. (2007).

- Genç, K., Y. (2019, Kasım). Eğitim Sisteminin Girişimcilik Davranışı Üzerindeki Etkisi: Finlandiya Örneği. Sözlü Bildiri. 4. *International Symposium on Innovative Approaches in Social, Hümaniter and Administrative Sciences*. Samsun 259-266.
- Giddens, A. (2006). *Sociology. 5th Edition*. Cambridge: Polity Press.
- Görsel 1. Erişim Tarihi: <https://www.diplomasi.net/finlandiya-cumhuriyeti/> 05.07.2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 10. Erişim Tarihi: <https://www.cnnturk.com/yasam/10-fotografla-finlandiya-egitim-sistemi?page=11> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 11. Erişim Tarihi: <https://www.cnnturk.com/yasam/10-fotografla-finlandiya-egitim-sistemi?page=11> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 12. Erişim Tarihi: <https://www.cnnturk.com/yasam/10-fotografla-finlandiya-egitim-sistemi?page=11> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 2. Erişim Tarihi: <https://hthayat.haberturk.com/yasam/guncel/haber/1031443-gelecegin-okulu-finlandiyada-acildi> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 3. Erişim Tarihi: <https://hthayat.haberturk.com/yasam/guncel/haber/1031443-gelecegin-okulu-finlandiyada-acildi> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 4. Erişim Tarihi: <https://hthayat.haberturk.com/yasam/guncel/haber/1031443-gelecegin-okulu-finlandiyada-acildi> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 5. Erişim Tarihi: <https://www.cnnturk.com/yasam/10-fotografla-finlandiya-egitim-sistemi?page=11> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 6. Erişim Tarihi: <https://www.cnnturk.com/yasam/10-fotografla-finlandiya-egitim-sistemi?page=11> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 7. Erişim Tarihi: <https://hthayat.haberturk.com/yasam/guncel/haber/1031443-gelecegin-okulu-finlandiyada-acildi> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 8. Erişim Tarihi: <https://www.cnnturk.com/yasam/10-fotografla-finlandiya-egitim-sistemi?page=11> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.

- Görsel 9. Erişim Tarihi: <https://www.cnnturk.com/yasam/10-fotografla-finlandiya-egitim-sistemi?page=11> 29.06.2022 tarihinde alınmıştır.
- Gül, C. (2018). 15 Temmuz Sonrası Süreçte Türkiye’de Hükümet Sisteminin Dönüşümü.
- Gülersoy, A. E., Özbay, G., Yıldırım, G., Çetinkaya, B. (2021). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının (4.,5.,6.ve 7.sınıflar) eğitim felsefesi ve eğitim teorileri açısından incelenmesi, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 7(1), 151-199.
- Gümüş, N., Avcı, G. (2016). Altıncı Sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Coğrafi Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgılarının Belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 191-206.
- Günden, S. (1995). Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bakış. Çileli, M (Ed.). *İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları*. (22-33). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Hanaylı, G., Öztürk, A.A., Baysan, S. ve Akar Vural, R. (2020). Sosyal bilgilerin doğası, anlamı ve nasıl öğretildiği üzerine bir durum çalışması: Öğretmen görüşleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 210-238
- Hazır, O. (2015). Öğretmen Etkinliği: Finlandiya Modeli. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 25(1), 3-24.
- <https://etwinning.meb.gov.tr>
- <https://minedu.fi/en/frontpage>
- Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan uygulamaya Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Kalkınma Bakanlığı. (2009). *Kalkınma Planı, Eğitim: Okul Öncesi, İlk ve Ortaöğretim, Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara.
- Kan, Ç. (2010). A.B.D ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 30 (2), 663-672.
- Kara, İ., Bulut, B., Topkaya, Y. ve Taşkiran, C. (2014). Değerler eğitimine sosyal psikolojik bir yaklaşım: normatif sosyal etki ve bilgisel sosyal etkinin işlevselliği. *Turkish Studies*, 9, 1205-1218.

- Kartepe Zirvesi 2017 Uluslararası 15 Temmuz ve Darbeler Küresel Etkiler, Medya ve Demokrasi Sempozyumu Tebliğler Kitabı, C.1. ss. 113-136.
- Kenan, S. (2013). *Türk Eğitim Düşüncesi ve Deneyiminin Dönüm Noktaları Üzerine Düşünceler*. Osmanlı Araştırmaları Dergisi.
- Kiusmaa, K. (1982). *Oppikoulu 1880-1980: Oppikoulu ja sen opettajat koulu- jarjestyksesta peruskouluun* (Grammar school 1880-1980: Grammar school and its teachers from school order to comprehensive school). Oulu. Finlandiya: Kustannusosakeyhtiö Pohjoinen.
- Kodaman, B. (1999). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kop, Y. (2016). Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları., Öztürk, C. (Editör). *Finlandiya* (131-141). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Koskenniemi, M. (1944). *Kansakoulun opetusoppi* (Didactics of primary school). Helsinki, Finlandiya: Otava.
- Köstüklü, N. (2014). *Sosyal Bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Çizgi Yayıncılık.
- Kuusi, P. *60-Lut'un sosiaalipolitiikka* (Social politics of the 1960s). Porvoo, Finlandiya: WSOY.
- Küçük, E. (2017). *Türkiye- Finlandiya İlişkileri (1917-1980)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Löfström, J., Virta, A. And Berg, M. (2010). Who Actually Sets the Criteria for Social Studies Literacy? The National Core Curricula and the Matriculation Examination as Guidelines for Social Studies Teaching in Finland in the 2000's. *Journal of Science Education*, 9(4), 6-14.
- Malaty, G. (2007). What are the reasons behind the success of Finland in PISA? *International Journal for Mathematics Teaching and Learning*, No.28.06, 8 p.
- MEB (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. Ankara
- MEB (2015). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. Ankara.

- MEB (2017). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. Ankara.
- MEB. (2007). *2008 Yılı Bütçesine İlişkin Rapor*. Ankara.
- MEB. (2009). *2010-2014 Stratejik Planı*. Ankara.
- MEB. (2011). *Türk Millî Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi*. Ankara.
- MEB. (2014, Ekim). Tarihçe. 12 Eylül 2020 tarihinde <http://www.meb.gov.tr/meb/tarihce.html> adresinden alınmıştır.
- Mindes, G. (2006). *Teaching young children social studies*. Westport: Praeger Publishers.
- Mindes, G. (2014). *Social studies for young children*. Plymouth: Rowman & Littlefield.
- NCSS (1992). National Council for the Social Studies 12 Eylül 2020 tarihinde <https://www.socialstudies.org/standards/national-curriculum-standards-social-studies-introduction> adresinden ulaşılmıştır.
- Ochoa-Becher, A. (2007). *Democratic Education for Social Studies: An Issues-Centred Decision Making Curriculum*. Greenwich, Conn.: Information Age Publishing
- OECD (2010). Finland: Slow and Steady Reform for Consistently High Results. 13 Eylül 2020 tarihinde <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46581035.pdf> adresinden alınmıştır.
- OECD (2011). Lessons from PISA for the United States, Strong Performers and Successful Reformers in Education. 13 Eylül 2020 tarihinde <https://www.oecd.org/pisa/46623978.pdf> adresinden alınmıştır.
- Olli, M., Pekka Petti, V., Hannu. S. (2012). Teacher Education in Finland: a review of a national effort for preparing teachers for the future. *The Curriculum Journal*. (23) 4. p.567-584.
- Onuk, B. (2011). En Başarılı Eğitim Sistemi Neden Finlandiya’da? Yazısına 13 Eylül 2020 tarihinde <https://dergi.kuraldisi.com/en-basarili-egitim-sistemi-neden-finlandiyada/> adresinden ulaşılmıştır.
- Özdemir, A. (2017). Bütün Öğrencilerin Okulu Finlandiya Okulu. *İnformel Ortamlarda Araştırma Dergisi*, 2(1), 59-91.

- Özder, H. (2016,11). Finlandiya Eğitim Sistemi: Alternatif Olan Nedir? Yazısına 13 Eylül 2020 tarihinde <http://www.yeniduzen.com/finlandiya-egitim-sistemi-alternatif-olan-nedir-83877h.htm> adresinden ulaşılmıştır.
- Özkaral, T. (2015). *İlkokul ve Ortaokul Düzeyinde Sosyal Bilgiler Kapsamındaki Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Özmen, C. (2015). Dünyada ve ülkemizde Sosyal Bilgiler. Dönmez, C. Ve Yazıcı, K. (Editörler), *Sosyal Bilgiler öğretimi* (3-19). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özoğlu, M. (2010). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Sorunları*. Seta Analiz.
- Özservet, Y. (2014). Çocuk Odaklı Finlandiya’da Yerel Yönetimler ve Çocukların Eğitimi 13 Eylül 2020 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/269035817_Cocuk_Odakli_Finlandiya%27da_Yerel_Yonetimler_ve_Cocuklariin_Egitimi adresinden alınmıştır.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal Bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. Öztürk, C. (Editör), *Sosyal Bilgiler öğretimi* (1-31). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2005). “*Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları*” , Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (Ed. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek), Ankara.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem Akademi
- Öztürk, C., Deveci, H. (2016). Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları. Öztürk, C. (Editör). *Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi*. (1-40). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Parker, W. C. (2010). Social studies education eC21. In W. C. Parker (Ed.), *Social studies Today: Research and practice* (3-18). New York: Routledge.
- Pektaş, S. (1991). Sosyal Bilim programlarında içerik. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 24, 450-454.
- Petrov, G. (2020). *Beyaz Zambaklar Ülkesinde*. İstanbul: Koridor Yayıncılık.

- Ross, E. W., Mathison, S. ve Vinson. K.D. (2014). Social studies curriculum and teaching in the era of standardization. In E. Wayne Ross (Ed.), *The social studies curriculum purposes, problems, and possibilities* (25-50), Albany: State University of New York Press.
- Safran, M. (2011). Sosyal Bilgiler öğretimine bakış. Tay, B. ve Öcal, A. (Editörler), *Sosyal Bilgiler öğretimi* (2-16). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Safran, M. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bakış. Tay ve Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (2-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Sahlberg, P. (2004). Teaching and globalization. *International Research Journal of Managing Global Transitions*, 2(1), 65-83.
- Sahlberg, P. (2007). Education policies for raising student learning: The Finnish approach. *Journal of Education Policy*, 22(2), 173-197.
- Sahlberg, P. (2009). Ideat, innovaatiot ja investoinnit koulun krhittamisesa (Ideas, innovaiton and investment in school improvement). In M. Suortamo, H., Laaksola, & J. Valijarvi (Eds.), *Opettajien vuosi 2009-2010* (Teacher's year 2009-2010) (pp. 13-56). Jyväskylä, Finlandiya: PS- kustannus.
- Sahlberg, P. (2010a). Rethinking accountability for a knowledge society. *Journal of Educational Change*, 11(1). 45-61.
- Sahlberg, P. (2019). *Finlandiya Eğitim Devrimi Dünya Finlandiya'daki Eğitim Devriminden Neler Öğrenebilir?* (Çev. Boyraz, D.). İstanbul: Sola Yayınları.
- Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Yeni Müfredat 20 Eylül 2020 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-Sosyal%20bilgiler%20öğretim%20programı%20.pdf> adresinden alınmıştır.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2001). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şirin, S. (2015). *Yol Ayrımında Türkiye Ya Özgürlük Ya Sefalet*. (Beşinci Baskı). İstanbul: Doğan Kitap.
- T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı Yeni Müfredat 20 Eylül 2020 tarihinde <http://Mufredat.Meb.Gov.Tr/Dosyalar/201812104016155-İnkılap%20tarihi%20ve%20atatürkçülük%20öğretim%20programı.pdf> adresinden alınmıştır.

- Taipale I. (2017). *Finlandiya'da 100 Sosyal İnovasyon* (Çev. Dr. Demir, A.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Talat Tekin'in Orhon Yazıtları Eseri 26 Eylül 2020 tarihinde https://altaica.ru/LIBRARY/Tekin%20Talat/Tekin_Orhon%20Yazitlari%201998.pdf adresinden alınmıştır.
- Tay, B. (2015). Sosyal Bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. Turan, R. ve Ulusoy, K. (Editörler), *Sosyal Bilgilerin temelleri* (2-38). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- TDV. (2012). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- Turan, O. (2020). *Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim Ocak 2015 tarihli ekler 13 Eylül 2020 tarihinde http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13153013_TES_ve_ORTAYYRE TYM_son10_2.pdf adresinden alınmıştır.
- Türk, E. (2003). *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Sayfa 44
- Türkiye- Finlandiya Siyasi İlişkileri 13 Eylül 2020 tarihinde <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-finlandiya-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> adresinden alınmıştır.
- www.oygm.meb.gov.tr
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim Ve Bilim*, 23(112), 1300-1337.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10 b.) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK Öğretmen Yetiştirme Sistemi 1998 RAPORU 14 Eylül 2020 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari-mart-1998.pdf> adresinden alınmıştır.
- Yücel, V. (2018). Fin Eğitiminin Başarısı. Yazısına 13 Eylül 2020 tarihinde <https://www.haberturk.com/yazarlar/volkan-yucel/1976421-fin-egitiminin-basarisi> adresinden ulaşılmıştır.